

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 46.

Fredagen den 4 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästförflutne april.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets memorial n:is 74 och 75.

§ 3.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial n:o 27, i anledning af återremiss af 5:te och 6:te punkterna af bevillningsutskottets betänkande n:o 20, angående vissa oafgjorda frågor rörande tullbevillningen.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:t proposition angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk.

Efter föredragning af punkten 1, i afseende hvarå reservation anmälts af herrar Persson i Mörrarp och Jonsson i Hof, anförde:

Ang. vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk.

Herr Persson i Mörrarp: Herr talman, mine herrar! Jag skall börja med att tillkännagifva, att jag icke ämnar göra något särskildt yrkande i afseende å utskottets här gjorda hemställan. Men jag kan emellertid icke underlåta att uttala, att enligt min mening den af Kongl. Maj:t framlagda propositionen i detta ämne borde i vidsträcktare mån hafva tillstyrkts af statsutskottet än hvad nu är fallet. Jag syftar härvid närmast på de mindre afsöndringar, som kunna ifrågakomma från sådana egendomar, hvilka enligt nuvarande bestämmelser skola vid uppkommande arrendeledigheter å nyo utarrenderas, d. v. s. sådana egendomar, som gifva statsverket en inkomst öfverstigande 500 kronor. Jag tror icke, att det är absolut nödvändigt, att i alla de fall, der mindre afsöndringar

Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 46.

*Ang. vissa
åtgärder i
syfte att åt
mindre be-
medlade och
obemedlade
bereda till-
fälle att bilda
egna jord-
bruk.*

(Forts.)

från dessa boställen ifrågasättas, bringa frågan derom under Riksdagens pröfning, utan jag anser att i likhet med hvad Riksdagen beslutat med afseende å försäljning af de kronoegendomar, för hvilka arrendeinkomsten nu understiger 500 kronor, Kongl. Maj:t kunde erhålla rätt att, utan Riksdagens hörande i hvarje särskildt fall, göra afsöndringar efter de värden, som åsättas af vederbörliga uppskattningsmän vid den förrättning, som skall föregå en blifvande utarrendering eller försäljning. Jag tror, att det i annat fall blir en onödig omgång, om jag så får säga, och ett, enligt min tanke, allt för storartadt mångskrifveri. Det kan ju på många ställen inträffa, att ett boställe har en mindre lott, som endast uppgår till några få kappland, och som man icke kan åsätta en högre årlig afgäld än t. ex. 1 krona eller möjligen endast 50 öre. Det kan vara en liten bit, som stundom ligger en half, stundom en hel mil från bostället öfriga egor. Jag hemställer, huruvida vid sådana afsöndringar, hvarom här är fråga, det kan vara så nödvändigt, att sådana afsöndringar skola underställas Riksdagens pröfning i hvarje särskildt fall, eller om icke dessa små lägenheter kunde utan Riksdagens särskilda medgifvande få försälas efter de värden, som af värderingsmän bestämmas. — Det kan ju vara en sanning, att det ligger något betryggande deri, att frågor härom böra underställas Riksdagens pröfning i hvarje särskildt fall, men enligt min mening skall derigenom endast uppstå ett onödigt mångskrifveri. Först skall ett sådant tillvägagående föranleda en framställning från Kongl. Maj:t till Riksdagen, sedan skall Riksdagen svara på detta, och i väl nästan alla fall lär icke Riksdagen kunna pröfva frågan noggrannare, än vederbörande uppskattningsmän gjort. Följden lär väl blifva, att det belopp, som föreslagits för afsöndringen, af Riksdagen godkännes och jag kan icke se annat, än att det, då fråga är om smärre lägenheters afsöndring, endast vållar en massa mångskrifveri. Annorlunda gestaltar sig saken, då fråga är om styckning af statsdomäner i sin helhet eller i större omfattning; i så fall anser jag frågor härom böra underställas Riksdagens pröfning.

Vid det förhållande, att Första Kammaren redan fattat sitt beslut och antagit utskottets hemställan sådant det föreligger, samt vi äro vid slutet af riksdagen, torde det icke vara möjligt att här från Andra Kammaren åstadkomma en ändring. Men min öfvertygelse är, att, om förslaget bifalles och man får praktisera några år dermed, man skall komma underfund med, att man bort taga steget längre, än man här gjort, och då man göra den rättelse, erfarenheten visar vara lämplig.

Herr Olsson i Ornakärr instämde häruti.

Herr Hedin: Derest Riksdagen hade mycket godt om tid, så skulle jag hemställa om en återremiss af betänkandet för afhjelpande af en liten formel felaktighet. Men nu skall jag icke göra det, utan blott angifva, hvori den ändring skulle bestå, som jag anser vara af behovet påkallad, ehuru icke absolut nödvändig.

Kammarens ledamöter finna, att punkterna a) och b) under mom. 1 handla om en viss kategori af smärre statsegendomar, nemligen sådana, om hvilka redan fattats beslut, att de vid arrendetidens utgång skola försäljas. I punkten d) omtalas en annan kategori af mindre statsegendomar, nemligen sådana, angående hvilka intet sådant beslut fattats. Således är det klart, att bestämmelserna i punkterna a), b) och d) äro med hvarandra sidoordnade *hufvudföreskrifter* i detta författningsförslag. Nu heter det i punkterna a) och b), att styckning och afsöndring från först nämnda kategori af egendomar skulle få ega rum under iakttagande af "nedannämnda bestämmelser". Man skulle sålunda kunna vara berättigad att tänka sig, att med nedannämnda bestämmelser menades alla de, som finnas i punkterna c)—l). Men det är icke förhållandet. Ty punkt d) är icke någon bibestämmelse rörande hvad som står i a) och b), utan den är en *hufvudföreskrift* i förslaget, sidoordnad med a) och b); således borde d) hafva en annan plats, så att det blefve lättare att fatta sammanhanget i författningsförslaget. Men då man utan tvifvel med någon ansträngning kan göra det ändå, så vill jag icke framställa något yrkande.

Denna mindre viktiga formella anmärkning är enligt min uppfattning fullt uppvägd af den väsentliga förbättring, som utskottet företagit i Kongl. Maj:s förslag genom inryckande af den bestämmelse i punkt d), som förbehåller Riksdagens pröfningsrätt. Deri skiljer jag mig från den föregående ärade talaren. Jag anser, att, om man medgäfve rätt åt Kongl. Maj:t att besluta i frågan Riksdagen oåtspord, åtskilliga närmare föreskrifter och begränsningar vore behöfliga.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

I *punkten 2* hemställde utskottet, att Riksdagen måtte bemyndiga Kongl. Maj:t att för upprättande af planer och kostnadsförslag till afdikning och odling af sådana myrtrakter å kronomark inom Vesterbottens och Norrbottens län, som lämpade sig för upplåtelse till odlingslägenheter, af tillgängliga medel förskjuta ett belopp af högst 20,000 kronor, att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälans.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Hans Andersson* i Nöbbelöf, *Persson* i Stallerbult och *Nilsson* i Skärhus, hvilka yrkat, att det belopp, Kongl. Maj:t skulle ega att för ifrågavarande ändamål förskjuta, måtte bestämmas till allenast 10,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Andersson i Nöbbelöf: Herr talman, mine herrar! Som herrarne se af det föreliggande betänkandet, har jag jemte ett par andra ledamöter i utskottet reserverat mig mot den föreliggande punkten. Jag ber då först att få förutskicka den anmärkningen, att vi icke gjort det af någon sorts afvoghet hvarken

Ang. vissa åtgärder i syfte att åt mindre obemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk.
(Forts.)

*Ang. vissa
åtgärder i
syfte att åt-
mindre be-
medlade och
obemedlade
bereda till-
fälle att bilda
egna jord-
bruk.
(Forts.)*

mot Norrland eller det kolonisationsarbete, som här är i fråga, utan vi hafva gjort det i den öfvertygelsen, att Norrland derigenom skulle få mera gagn, än om det stora anslaget beviljades. Jag vill visst icke säga, att icke regeringen har fullkomligt rätt, när den tagit till detta anslag ganska högt, enär förslaget derom tillkommit med anledning af Riksdagens egen skrifvelse, hvilken temligen färglagt förhållandena i Norrland och kanske allt för mycket strött blommor i målningen af dessa förhållanden. När Riksdagen tillika i sin skrifvelse säger, att man bör så fort som möjligt söka förverkliga detta företag, så anser jag, att regeringen handlat rätt, när den framställt förslag om så stort anslagsbelopp som möjligt. Men man bör också komma i håg, att här icke är fråga om att göra det ringaste arbete i fråga om odling; här är endast fråga om att göra upp en plan för dikning och jemväl kostnadsförslag. Då böra de herrar, som hafva sig något bekant, huru kostnaderna ställa sig i afseende på uppgörande af ett kostnadsförslag, jemförda med kostnaderna för förverkligande af det arbete, som i kostnadsförslaget afses, väl förstå, huru den summa skall ställa sig, som kommer att begäras, när Kongl. Maj:t kommer fram och begär anslag för att sätta planen i verkställighet. När nu för uppgörande af en plan begäras 20,000 kronor, så kommer för planens verkställande att begäras så stora summor, att Riksdagen, helst under vår nuvarande finansiella ställning, kommer att betacka sig för det förslaget.

Jag tror därför, att det är bäst, om vi börja lugnare, än nu föreslagits. Kongl. Maj:t säger sjelf i sin proposition, att det skulle blott på ett eller par ställen verkställas sådan uppskattning, hvarom här är fråga, och då tycker jag, att 10,000 kr. äro tillräckliga, helst det icke behöfvas någon större personal, utan en landbruksingeniör med ett biträde skulle vara alldeles tillräcklig. När man ser, huru förhållandena gestalta sig för odling der uppe, och hvad det kostat på andra ställen i Norrland att verkställa dylik odling — om jag icke misstager mig, så är det beräknadt, att i Norrbottens län, för att få färdig en gräsbärande myr, kostnaden skall uppgå till 150 å 400 kr. pr hektar eller i medeltal 200 å 250 kr. pr hektar — tro herrarne då, att det lönar sig att lägga ned så stora kostnader, för att få dessa myrar uppodlade? Jag tror det icke.

Det kan nog tänka sig, att, då den gräsbärande marken i Norrland är så bördig och gräsväxten så ypperlig, inkomsterna skola blifva så stora, att man kan taga igen kostnaden på odlingen. Det är nog möjligt, och jag tror, att på vissa ställen i Norrland så är, att gräsbärande mark gifver stor inkomst, men det synes ändock i allmänhet tvifvelaktigt. På kammarens bord hvilat en annan proposition, nemligen med förslag om försäljning af en egen- dom i närheten af Piteå, hvilken är taxerad till 42,000 kr., utmärkt bebyggd och försedd med en ganska vidsträckt åkerareal samt 200 tunnland äng och som gifvit 812 kr. i arrende. För denna har nu vid senaste uppskattning minimiarrendet satts till 986 kr. 81 öre. Tro herrarne då, att det är skäl att inlåta sig på sådana ytterligt

stora företag, som här äro i fråga? Jag har icke kunnat tro det; jag vill därför, att vi skola göra detta arbete någorlunda långsamt, så att man icke utgifver större kostnader än hvad som behöfves för hvarje gång, och vi få se, huru förhållandena gestalta sig i framtiden. Jag vill lika gerna som någon af herrarne, att vi skola göra hvad vi kunna, för att åstadkomma kolonisering i Norrland. Jag har sett en del af Norrland och vet, att der finnes ganska stora myrar, som äro synnerligen lämpliga för sådana odlingsföretag, som här äro ifrågasatta; men dessa företag böra enligt min åsigt gå långsamt i början, tills vi fått se, huru saken kommer att gestalta sig. Här borde därför endast ifrågakomma att bevilja ett mindre anslag åt Kongl. Maj:t att tagas af för händer varande medel, och jag tror för min del, att 10,000 kronor skulle komma att räcka för den närmaste tiden. Jag tager mig alltså friheten att yrka bifall till den reservation, som åtföljer betänkandet.

Ang. vissa åtgärder i syfte att åt mindre obemädlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk.
(Forts.)

Herr Wikstén: Herr grefve och talman, mine herrar! År 1891 den 14 maj aflät Riksdagen till Kongl. Maj:t en skrivelse i ämnet, af hvilken jag skall bedja att få meddela ett stycke:

”Med afseende härå anser sig Riksdagen kunna uttala den tanken, att ett statens ingripande i ändamål att främja, ordna och leda uppodlingen och bebyggandet af de vidsträckta, oupptagna, men odlingsvärda marker, som ännu finnas i vårt land och i all synnerhet i dess nordligaste delar, vore i hög grad önskvärdt och egnadt att på bästa sätt och inom kortaste tid förvandla dessa nu till en stor del öde och till föga nytta varande landsträcker till hem för en talrik och idog befolkning, den der säkerligen inom en ej allt för aflägsen framtid skulle genom ökad produktion, skatteförmåga och försvarskraft rikligen återgälda de kostnader, staten i början möjligen finge ikläda sig för kolonisationsarbetets främjande och ordnande. Den redan åstadkomna och under de närmaste åren ytterligare förestående storartade utvecklingen af kommunikationsmedlen i det öfre Norrland genom statsbanenätets utsträckning till dessa aflägsna trakter, hvilka enligt sammanstämmande tillförlitliga upplysningar erbjuda långt gynnsammare förutsättningar för en lönande jordbruksnäring, än man i allmänhet, på grund af det nordliga läget, är benägen att antaga, innebär en särskild kraftig maning att snarast möjligt vidtaga nödiga åtgärder i den nyss angifna riktningen.

Sådana åtgärder, om de skola erhålla önskvärd planmessighet och blifva rätt ändamålsenliga, måste förutsätta en synnerligen noggrann och omfattande utredning af alla de efter lokala förhållanden växlande omständigheter, som kunna inverka på frågans bedömande.”

Har Riksdagen verkligen menat allvar med hvad den i denna skrivelse uttalade, är det väl gifvet, att frågan ej får lemnas utan att väsentliga åtgärder i det af Riksdagen uttalade syftet vidtagas.

Det fans naturligen för regeringen två utvägar att välja: den

Ang. vissa
åtgärder i
syfte att åt
mindre be-
medlade och
obemedlade
bereda till-
fälle att
bilda egna
jordbruk.
(Forts.)

ena var att framlägga hufvudfrågan i hela dess omfattning, den andra att se till, huruvida icke en utredning eller undersökning på ort och ställe ytterligare vore erforderlig.

Regeringen stannade vid det senare alternativet. För mig, och — jag kan tillägga det — för samtliga öfriga norr- och vesterbottningar skulle icke den ifrågavarande undersökningen vara behöflig. Ty vi känna ju förhållandena i orten; vi veta, att der finnes å kronoparker och öfverloppsmarker enormt stora arealer odlingsbar mark, såväl af fast mark som bestående af mossar och myrar. Vi veta äfven, att denna mark i närvarande stund ej gagnar staten det allra ringaste. Vi veta jemväl, att det finnes mindre bemedlade menniskor, som äro villiga att börja bearbeta dessa områden, som för närvarande ligga utan någon nytta, men man saknar ännu bestämmelser om, på hvilka villkor de skola få öfvertaga jorden och hvilken rätt de skola få till densamma.

Ja, man vet äfven, att på de allra flesta ställen finnas utsigter för menniskor, som der slå sig ned, till tillfällig arbetsförtjenst. Vi hafva oss äfven bekant många andra omständigheter och förhållanden, som alla tala för behovet af hufvudfrågans snara lösning. Vi skulle därför helst sett, att frågan blifvit i hela sin vidd framlagd för Riksdagen samt äfven i denna omfattning af Riksdag och regering blifvit så fort som möjligt löst.

Men granskar man det propositionen bilagda statsrådsprotokollet, skall man finna, att regeringen ej varit beredd att framlägga frågan i sin helhet. Tänker jag äfven på den öfverläggning, som förevarit såväl på afdelningen som inom utskottet, finner jag, att äfven der samma mening varit rådande, nemligen att ytterligare utredning på ort och ställe vore behöflig.

Om det nu så är, att sådana undersökningar, som här blifvit föreslagna, äro nödvändiga för att man skall kunna fatta beslut i hufvudfrågan, ja, då måste jag för min del obetingadt ställa mig på den sidan, som yrkar bifall till utskottets förslag. Ty begränsar man kostnadssumman allt för mycket, så torde äfven undersökningsresultatet blifva allt för otillförlitligt för Riksdagen, när hufvudfrågan skall framläggas. Ty med de stora afstånd, som finnas deruppe, lär väl ej resultatet af undersökningarna inom de två stora länen, Vester- och Norrbotten — som tillsammans utgöra öfver $\frac{1}{3}$ af hela Sveriges areal — bli tillfyllestgörande, om blott det belopp beviljas, som reservanterna föreslagit. Sannolikt komme, i så fall, allt för liten areal att underkastas undersökning och hufvudändamålet med undersökningen blifva förfelad.

Här har talats om, att det icke skulle finnas personer, som vore villiga att bearbeta jorden i Norrland, och man har som stöd derför anført, att militiebostället Gran i Ojebyn ej lemnar så särdeles högt arrende. Skälen till detta förhållande, mine herrar, äro helt andra, än man här sökt framställa. Personer, som äro mindre bemedlade eller obemedlade, kunna nemligen ej vara med, när det gäller att arrendera bostället Gran. I det skick, hvari detta nu befinner sig, skall t. ex. tillträdaren betala kanske ända till 5,000 å 6,000 kronor i afträde åt företrädaren, d. v. s. den

nuvarande brukaren, som fått rättighet att bygga mer än han haft skyldighet till och följaktligen har fordran för så kallad öfverbyggnad. En sådan arrendator skall äfven ha en uppsättning af 30 kor och 8 hästar jemte nödig redskap m. m. Det är väl icke tänkbart, att mindre bemedlade eller obemedlade skulle eftersträfvat arrende af en sådan egendom. Sådant arrende är till och med mindre lämpligt för våra småbönder der uppe. För dem är bostället Grans åbyggnader och parkanläggningar m. m., som passa för ståndspersoner, af föga värde. Den som i vår bygd har sådana resurser, att han skulle kunna arrendera Gran, söker hos oss skaffa sig en *egen* torfva att nedlägga sitt arbete på. Hvad beträffar det som den föregående talaren i öfrigt yttrade rörande norrländska förhållanden, så vill jag säga, att det enligt min tanke är origtigt att fatta denna fråga såsom en uteslutande norrländsk fråga. Ty herrarne veta nog, att Norr- och Vesterbottens befolkning ökas i otrolig grad, och detta icke uteslutande genom skilnaden mellan födde och döde, utan jemväl genom inflyttningar. Ty menniskor från andra orter, som söka arbetsförtjenst, komma till arbetsplatser der uppe och, finnande sig väl i orten, stanna de vanligen kvar. Och många sådana personer skola helt säkert begagna sig af den fördel, som skulle beredas dem, derest denna stora fråga finner sin lösning.

Ang. vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk. (Forts.)

Jag tror icke, att det är rätt eller klokt att, då saken gäller mindre bemedlade eller obemedlade, knussla på några tusen kronor för att utreda en — efter hvad jag förstår — för fosterlandet så vigtig fråga.

Det är på dessa skäl, som jag tager mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde Herrar Wallmark, Bromée, Öberg, Dahlstedt, Mustaparta och Nilsson i Skrafvelsjö.

Herr Pehrson i Törneryd: Som kammaren torde finna, är det här blott fråga om att bevilja medel för att upprätta kostnadsförslag och planer till afdikning och uppodling af någon del af kronans myrmarker inom Norrland.

Det är således att lägga märke till, att det här icke är fråga om några kostnader, som skulle komma att utgå för *odlingar*, utan, som sagdt, endast för uppgörande af planer och kostnadsförslag.

Det synes mig därför för närvarande vara tillräckligt att bevilja det belopp, som af reservanterna blifvit föreslaget. Jag tror, att det kan vara skäl att för närvarande stanna dervid. Denna öfvertygelse har hos mig blifvit så mycket starkare, som jag noga lyssnat till, hvad representanterna från Norrland kunnat hafva att upplysa i denna sak samt med största möjliga uppmärksamhet följt den siste talarens anförande. Ingen af dem har velat framhålla, att det skulle *lön*a sig att odla dessa marker. Herr Wikstén har försäkrat kammaren om, att det fins synnerligen vidlyftiga trakter i Norrland, som kunde bli föremål för uppodling. Men

*Ang. vissa
åtgärder i
syfte att åt
mindre be-
medlade och
obemedlade
bereda till-
fälle att
bildade egna
jordbruk.
(Forts.)*

han gaf ej kammaren någon försäkran om, att han för sin del trodde, att dessa odlingar skulle komma att bära sig.

Jag får också säga såsom min mening, att jag finner det något egendomligt, om det verkligen skulle ställa sig så, att det i nämnvärd mån skulle finnas personer med håg att slå sig ned i dessa myrtrakter i Norrland. När man har framför sig det faktum, att från de delar af vårt land, der det skulle löna sig bäst att idka jordbruk, befolkningen emigrerar i stor skala, så synes det mig, som om utsigterna åtminstone för närvarande icke skulle vara stora för att man skulle kunna befolka dessa trakter i Norrland, som nu äro i fråga. Jag anser därför, att det är rådligast att för tillfället välja den väg, som är den försigtigaste, nemligen att icke uppgöra planer till afdikning af dessa marker i vidsträcktare omfång, än att Riksdagen, när frågan återkommer, verkligen vill göra försök på de fält, öfver hvilkas torrläggning planer och kostnadsförslag blifvit uppgjorda. Då tror jag, att hvad reservanterna här föreslagit skulle kunna vara lämpligt och fullt tillräckligt, och jag ber så mycket hellre att få yrka bifall till reservanternas förslag, som jag, fastän jag icke reserverat mig mot utskottets förslag, inom utskottet röstat för reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Då äfven jag hör till reservanterna och yrkat summans nedsättande till 10,000 kronor, så skall jag yttra några ord. För att fatta mig kort, skall jag be att få instämma i herr Hans Anderssons uttalande till förmån för reservationen.

Då man pröfvar sådana frågor, som röra landområden, om hvilka man intet annat känner, än hvad handlingarne innehålla, så är det naturligt, att man måste döma derefter. De exempel, som finnas i den kongl. propositionen, som nu ligger på kammarens bord, och hvilka herr Hans Andersson omnämmt, äro af den beskaffenhet, att man vore frestad att helt och hållet yrka afslag på denna del af propositionen och icke alls bevilja något anslag. Ty när man ser, att för att få gräsbärande fält af de ifrågasvarande myrarne det beräknas en kostnad af 400 kronor per hektar, så är det icke möjligt, att fattiga och mindre bemedlade skola kunna våga sig på att inköpa sådana fält, då de få se, att kostnaden är så afskräckande.

Man har ett ytterligare exempel på, att jorden der uppe icke är mycket värd. Vid 1892 års riksdag beslöts, att Gellivara kommun skulle få köpa 260 tunnland jord, som ligger omkring Gellivara, och detta stora område hade ett värde, att derpå sattes en grundskatt af 70 öre. Samma Riksdag beslöt, att Arvidsjaurs kommun skulle få 400 tunnland, och detta område belades med en grundskatt af 66 öre. När man betänker, att på relativt tätt bebyggda och befolkade trakter jorden har så ringa värde, så är det väl icke möjligt, att mindre bemedlade eller obemedlade skola våga sig på att sjelfva bearbeta denna mark, då de få höra, att den skall komma att kosta dem 400 kronor per har i uppodling.

För den, som ej känner förhållandena, måste detta tydligtvis blifva ett ofruktbart arbete.

Herr Wikstén påstod, att detta Öjebyn, som nu skall säljas, har så högt arrende, att mindre bemedlade icke kunna blifva arrendatorer. Men då frågar jag: är det möjligare, att mindre bemedlade skola kunna uppträda som köpare af jord? Jag tror, att det erfordras större kapital för att köpa jord än för att arrendera sådan, och jag tror därför, att hans skäl alls icke talar för bifall till det högre anslaget.

Man står nu färdig att helt och hållet stycka jordbrukslägenheter, som man beräknar komma att inbringa 14 millioner kronor i köpeskilling. Det är klart, att man dermed har beredt ett tillfälle, som för ganska lång framtid skall tillfredsställa alla anspråk. Jag tror därför, att man bör gå varsamt till väga och icke kasta bort för stora summor på undersökningar, ty det kan ju hända, att inga spekulanter uppträda. De egendomar, som man enligt utskottets tillstyrkan i första punkten beslutat försälja, ligga till icke obetydlig del i dessa trakter. Om jag ej missminner mig, är i propositionen om användande af inflytande köpeskillingar vid försäljning af jordbrukslägenheter uppgifvet, att af dessa egendomar ett stort antal med värde af icke mindre än 150,000 kronor äro belägna i de nordliga länen. Då finnes ju tillfälle för mindre bemedlade att köpa sådana lägenheter, som för dem äro lämpliga, och man kan därför icke behöfva gå så långt, att man antager den nu föredragna punkten med det högre beloppet.

Jag skall för min del be att få yrka bifall till reservationen, och jag tror, att man genom att bifalla densamma uppfyllt allt, hvad som i det afseendet kan rimligen fordras.

Herr Petersson i Runtorp: Det må vara en sanning, att man icke får några odlingar utförda i dessa trakter med ifrågasvarande anslag, utan att det endast blir undersökningar. Men då man vet, hvilka vidder det finnes i Norrland, som behöfva undersökas, och att det just icke är så billigt, så tror jag icke, att det är någon synnerligen stor fara att ställa denna summa af 20,000 kronor till Kongl. Maj:ts disposition. Det står här "ett belopp af högst 20,000 kronor". Således är det icke gifvet, att det skall gå åt mer än 10,000 kronor, i fall Kongl. Maj:t finner, att det icke lönar sig att fortsätta med undersökningarna. Då ordet "högst" är medtaget, så tror jag icke, att det ligger någon stor fara uti att bevilja beloppet.

Jag vill så mycket hellre yrka bifall till det af utskottet framlagda förslaget, som Riksdagen sjelf skrifvit om en sådan undersökning. På samma gång vill jag endast nämna, att när vi kunna anslå icke 20,000 kronor, utan 100,000-tals kronor till improduktiva ändamål, så bör man icke här knussla, utan ställa till Kongl. Maj:ts disposition så mycket som utskottet begärt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar Alsterlund och Swartling instämde i detta yttrande.

Ang. vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk.
(Forts.)

*Ang. vissa
åtgärder i
syfte att åt
mindre be-
medlade och
obemedlade
bereda till-
fälle att
hilda egna
jordbruk.
(Forts.)*

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till reservanternas yrkande; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 2:dra punkten af utlåtandet n:o 68, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr Hans Andersson m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen utföll med 145 ja mot 58 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 5.

*Ang. upp-
låtande till
krigsskolan å
Karlberg af
dervarande
vårdshus- och
markenteteri-
byggnad.*

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till krigsskolan å Karlberg af dervarande vårdshus- och markenteteribyggnad.

Utskottet hemställde i detta utlåtande: att Riksdagen måtte, med bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, medgifva, att den forna vårdshus- och markenteteribyggnaden vid Karlberg finge hyresfritt till krigsskolan upplåtas.

I en vid utlåtandet fogad reservation hemställde deremot herrar Andersson i Nöbbelöf, Jonsson i Hof, Persson i Stallerhult, Wikstén, Nilsson i Skärhus och Norberg, att Kongl. Maj:ts förvarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde nu:

Herr Andersson i Nöbbelöf: Emot utskottets hemställan i föreliggande punkt har jag jemte ett par andra ledamöter af statsutskottet reserverat mig. Jag har gjort det därför, att jag icke kunnat anse, att den nuvarande vårdshusbyggnaden vid Karlberg är lämplig till sjukhus. När ärendet inkom till statsutskottet, hade det icke tillgång på någon utredning af frågan vare sig i ena eller andra hänseendet. Derför gjorde jag och en kamrat ett besök vid Karlberg för att på ort och ställe göra oss underrättade om förhållandena. Vi funno, att vårdshuset utgjordes af en liten

byggnad, 16 fot bred invändigt samt 18 å 20 fot utvändigt, lig-
 gande mellan en dam, som nu håller på att igenfyllas, och all-
 männa landsvägen på ena sidan samt jernvägen på den andra si-
 dan, hvarinvid huset är så nära, att det nästan står på sjelfva
 jernvägsbanken. Denna jernvägsbank är ganska hög, så att den
 går i jemnhöjd med fönstren i husets öfre våning. Det är sålunda
 alldeles klart, att, när ett bantåg kommer, hela huset skakar, hvil-
 ket skulle komma att i högsta grad menligt inverka på de sjuke,
 som komme dit. Detta gjorde, att vi, när ärendet förekom till be-
 handling på afdelningen, afdelningens alla ledamöter då voro ense
 om att afstyrka det kongl. förslaget, men vederbörande hade er-
 hållit kännedom härom, hvarför de till statsutskottet inkommo
 med en utredning, innefattande dels en kostnadsberäkning för bygg-
 nadens förändring till sjukhus, dels en promemoria, afgifven af
 öfverfältläkaren Edholm och arkitekten Kumlien, och hvari säges,
 att huset efter förändringen kan mycket väl lämpa sig till sjuk-
 hus. Detta gjorde, att statsutskottet i plenum fattade det beslut,
 som nu föreligger. Men jag har detta oaktadt icke kunnat frångå
 min åsigt om husets olämplighet för ifrågavarande ändamål, och
 jag har derför äfven reserverat mig. Jag kan nu icke mot de
 auktoriteter, som yttrat sig i ämnet, bestrida rigtigheten af deras
 åsigt, och jag vill derför icke heller nu göra något yrkande. Men
 jag har dock velat nämna detta, på det att det icke må anses, att
 jag med min röst bidragit till sjukhusets förläggande på en olämplig
 plats.

Jag är i alla fall mycket tacksam för att vi nu fått denna
 promemoria bifogad utskottets utlåtande, ty den visar ju, huru
 vederbörande myndigheter i vissa fall anse, att ett sjukhus för
 statens räkning bör vara beläget.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet fri-
 herre Rappe: Det torde icke kunna bestridas, att det är högst
 nödvändigt att få det befäl, som i följd af den nya härordningen
 erfordras, färdigbildadt samtidigt med denna härordnings trädande
 i full tillämpning. Den, som genomläst utskottets betänkande, har
 funnit, att det, för att nå detta mål vidkommande härens fasta
 officerare, icke ens är tillräckligt att öka elevantalet vid krigs-
 skolan å Karlberg till det högst tillåtna antalet, 95 elever, utan
 att det torde behövas ända till 105 elever för nästa kurs. Unge
 män, som äro kompetenta att antagas till elever, saknas icke, och
 armén behöfver så snart som möjligt få sina officersvakanser fyllda.
 Viktigt är, att det svaghetstillstånd, som är en följd af öfvergångs-
 tiden, så snart som möjligt öfvervinnes. Allt talar sålunda för
 att utan dröjsmål få de platser besatta, för hvilka löner på ar-
 méns stat finnas uppförda. Men hindret är bristande utrymme på
 Karlberg. Nu har chefen för krigsskolan inkommit med en fram-
 ställning, genom hvars bifallande det skulle blifva möjligt att in-
 taga ett större antal elever än 95. Derigenom skulle svårigheterna
 i afseende å tillräckligt antal befäl under öfvergångstiden i be-
 tydlig grad minskas.

Ang. upp-
 låtande till
 krigsskolan å
 Karlberg af
 derreande
 värds- och
 markententi-
 byggnad.
 (Forts.)

Ang. upp-
låtande till
krigsskolan å
Karlberg af
derrande
vårdshus- och
marketerier-
byggnad.
(Forts.)

Mot det af Kongl. Maj:t på grund häraf föreslagna sätt att gå till väga hafva emellertid reservanternas framställt den anmärkning, att det ifrågavarande vårdshuset vore mindre lämpligt till sjukhus. Jag vill då till en början anmärka, att den siste talaren något öfverdref i sin beskrifning af detta hus' läge; det ligger nemligen icke, såsom han sade, nära nog på sjelfva banvallen, ehuru det ligger rätt nära denna, utan det ligger ett stycke derifrån. Den dam, som ligger framför vårdshuset, håller på att igenfyllas, och marken skall dessutom dräneras, hvarför jag tror, att de farhågor, som af reservanternas uttalats, icke behöfva tillmätas någon synnerlig vikt. Dertill kommer att fackmän sådana som öfverfältläkaren — hvilken man ville tillerkänna ett så stort vitsord vid dechargede-batten, ehuru man nu söker fränkänna honom allt sådant — samt hofintendenten Kumlien, hvilken så mycket sysslat med sjukhusbyggnader, funnit vårdshusbyggnaden lämplig till sjukhus. Vid sådant förhållande synes mig, att kammaren icke borde sätta sig emot den föreslagna förändringen, i synnerhet som den icke medför någon särskild utgift.

Hvilken utväg står eljest Kongl. Maj:t till buds, om Riksdagen omöjliggör krigsskolans utvidgande till att emottaga 105 elever? Jo, naturligtvis endast att till Riksdagen inkomma med framställning om uppförande af en ny sjukhusbyggnad. Men äfven om man skulle tillgripa den utvägen, så blefve utvidgningen af skolan försenad, och jag vill fästa uppmärksamheten på det pressanta i att den föreslagna anordningen *nu* vidtages.

Jag vill sålunda tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall deremot genast från början yrka afslag på utskottets hemställan, och detta gör jag utan ringaste tvekan ur särskilda synpunkter.

Den förste talaren påvisade, huru olämplig vårdshusbyggnaden skulle blifva till sjukhus, och jag vill därför icke nu bry mig om denna sida af saken. Sjelfva hufvudfrågan synes mig dock vara, huruvida det verkligen är nödvändigt att öka utrymmet på Karlberg, såsom vederbörande önskat, samt för den skull taga vårdshusbyggnaden i anspråk. Detta är en sida af saken, som jag tror icke är så klar som herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet förmenat. Det må ju vara en sanning, att den förbättrade härorganisationen kräfver ett ökad antal officerare, hvilket åter, om detta ökade antal skall kunna hastigt anskaffas, fordrar, att flera elever än förut intagas vid krigsskolan. Men är det i alla fall så riktigt att gå till väga på det sättet, att man för att fylla det första behovet skall forcera utbildningen af elevantalet så, att befordringen under några år visserligen kommer att blifva mycket gynsam, men, sedan behovet en gång blifvit fylldt, utsigten dertill kommer att blifva högst ogynsam? Då kommer det enligt mitt förmenande icke ens att behöfvas utrymme för 95 elever vid Karlberg, utan på sin höjd för 90 stycken årligen. Nu kunna 95 elever intagas der utan den ifrågasatta anordningen, men för att kunna emottaga 105 elever behöfver vårdshusbyggnaden

den tagas i anspråk. Hvarför då icke lika gerna gifva sig tålmod och fylla behovet af officerare på det sätt, som med det mindre elevantalet låter sig göra?

Det kan visserligen synas, som om denna affär icke vore af någon större betydelse, då kostnaderna för den ifrågasatta förändringen endast äro beräknade till 11 å 12,000 kr. och man må hända icke behöfver anvisa särskilda statsmedel för ändamålet, utan möjligen besparingar på ett eller annat håll kunna finnas att tillgå. Men i och med det att vårdshuset tages i anspråk för statens behof, försvinner också den årliga inkomsten för vårdshusbyggnaden, 600 kr., hvaraf krigsskolan tager största delen och statsverket direkt en mindre del. Jag föreställer mig, att, om krigsskolan mister denna inkomst, det blir nödigt, att statsanslaget till skolan på samma gång ökas, och Riksdagen kan då svårigen undgå att fylla behovet. Den ekonomiska sidan af saken är alltså icke så liten.

Då jag sålunda anser, att arméns behof af befäl kan tillgodoses småningom under loppet af några år, ehuru då icke så raskt, som vederbörande tänkt sig det, och då i alla fall den nya härordningen icke kan blifva klar på kortare tid än eljest endast genom tillsättandet af flere officerare, än skolan nu medgifver, anser jag det icke vara någon risk att låta vederbörande öfva sig i tålmod med afseende å dessa platser's fyllande. Jag skall därför, såsom sagdt, yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Wallis: Äfven jag ber att få yrka afslag på statsutskottets föreliggande förslag, och detta ungefär af samma skäl, som synes hafva varit bestämmande för de sex reservanterna från denna kammare.

Jag kan icke förstå, hvarför den förste talaren, en af reservanterna, icke genast yrkade afslag, ty det synes mig, att de af honom framställda betänkligheter mot användandet af denna gamla, förfallna och fuktiga vårdshusbyggnad på Karlberg till sjukhus äro fullt befogade. De af honom gjorda anmärkningarna skulle deremot till och med kunna betydligt skärpas. Mången af herrarne, åtminstone af dem på stockholmsbanken, har nog i likhet med herr Hans Andersson sett detta vårdshus. Sjelf har jag särskildt å nyo haft tillfälle att studera dess läge och lokaler. Ifrågasatt byggnad är en gammal, lång och smal envåningsbyggnad, hvilken ligger så nära jernvägsbanken som möjligt; från byggnadens nordöstra hörn är det icke längre till jernvägsbanken än från min plats här och till notariebordet. Således endast några alnar. Byggnaden ligger visserligen icke, såsom herr statsrådet riktigt anmärkte, på sjelfva jernvägsbanken, utan den ligger, hvad sämre är, under densamma, så att husets öfre våning, som skulle apteras till sjukrum, ligger i nivå med de förbigående tågen. De förbigående tågens antal är det största, som förekommer i hela vårt stambanenät: tåg till Värtan, bergslagsbanan, norra stambanan och till Riddersvik använda allesammans denna bandel. Jag kan därför icke med bästa vilja i verlden godkänna herrar Edholms

*Ang. upp-
låtande till
krigsskolan å
Karlberg af
dervarande
vårdshus- och
markotenteri-
byggnad.
(Forts.)*

Ang. upp-
låtande till
krigsskolan å
Karlberg af
dervarande
vårdshus- och
marketeri-
byggnad.
(Forts.)

och Kumliens påstående, att sjukrummen ej kunna hafva något synnerligt men af den förbigående jernvägen. Deremot skulle jag kunna vara med om deras uppgift, att genom husets påbyggnad och reparation ett användbart sjukhus möjligen skulle kunna åstadkommas. Jag har visserligen icke den föreställningen, att detta gamla, förfallna hus kan blifva ett *godt* sjukhus, men till ett passabelt sådant skulle det kunna göras, tack vare nutidens många hjälpmedel för att ändra gamla byggnader. Men jag har den öfvertygelsen, att denna förändring kommer att kräfva större kostnader, än kostnadsförslaget upptager, och, framför allt, att byggnadsföretaget blir dyrt genom ständigt återkommande reparationer.

Det synes mig sålunda, att man med rätta kan hafva mycket att säga mot användandet af detta dåliga hus till sjukhus.

I fall man öfver hufvud såsom jag är af den åsigt, att Kongl. Maj:t har rätt, då han säger, att det vore ändamålsenligt, om man kunde förlägga sjukhusrummen utanför logementen, så synes det mig, att det första, Kongl. Maj:t haft att göra, hade varit att göra en verklig utredning i frågan, först och främst i afsende på tomten.

I detta afseende vill jag säga såsom min mening, att sedan jag granskat Karlbergs ganska stora tomt, så har jag icke kunnat komma till annan åsigt än den, att någon *sämre* tomt att anlägga ett sjukhus på än den föreslagna har man icke kunnat hitta på. Jag är fullt öfvertygad om, att äfven när dammen blir igenfyld, så kommer den att erbjuda bättre läge för sjukhuset, än den nu föreslagna; denna tomt kommer icke att fukta, ty den ligger icke alldeles under en bergvägg såsom det tilltänkta sjukhuset. Den komme ock att ligga väsentligt längre bort från jernvägen.

Men det fins på Karlbergs tomtområde många ställen, der verkligen goda lägen för ett sådant sjukhus stå till buds och hvilka icke äro använda för något annat ändamål. Och jag vill nämna, att vi i det på vestra sidan om parken belägna området, som kallas Karlbergs djurgård, hafva förträffliga, torrt belägna och långt ifrån jernvägen liggande ställen, der sjukhus med fördel skulle kunna anläggas. Jag är af den åsigten, att det nog kan komma den stund, då, tack vare det nya härordningsförslaget, större logementstillgångar för officersaspiranterna måste beredas. Och jag är också af den åsigten, att det då voro önskvärdt, om man kunde samtidigt få sjukhusbyggnadsfrågan löst, och detta speciellt därför, att, ehuru det visserligen är sant, att det stora flertalet sjukdomar, hvaraf dessa unge män lida, äro sådana, som mycket väl kunna fortfarande skötas på det sätt och det ställe, der de nu skötas, nemligen uti samma hus som logementen, hvilka bebos af de friska, så har det dock förekommit flera gånger under senare åren, att epidemiska sjukdomar utbrutit bland krigsskolans elever. Då är det naturligtvis ytterst lämpligt ur sanitär synpunkt att kunna sköta dem så mycket som möjligt afskilda från de friska. Detta är en allmän sanitär regel, hvars vikt jag icke behöfver vidare orda om.

Jag är därför med om grundtanken i Kongl. Maj:ts proposition, men det synes mig, att man vid detta förslags realisering borde hafva sökt åstadkomma en bättre utredning. Det är klart, att ett sjukhus, som skulle uppfylla alla kraf på ett sjukhus för 100 unge män, i sin bästa, kraftigaste, och minst sjukliga ålder behöfver blott blifva ganska litet. Det nuvarande sjuklogementet består af icke mer än 4 å 5 rum. Ett litet sjukhus eller, rättare sagdt, en sjukstuga, på lämplig, god, sund, torr terräng, nybyggd efter nutidens fordringar, det blir från denna synpunkt den rigtige lösningen af denna fråga. Och som det dessutom synes mig, att det icke är någon vidare risk att lemna Kongl. Maj:t tillfälle att på bättre sätt utreda den sanitära sidan af frågan, vill jag be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Det är alldeles tydligt, att ett sådant litet sjukhus icke bör kosta mycket pengar, antagligen ej mer än den tilltänkta ombyggnaden af det gamla, skröpliga vårdshuset, och att det icke heller bör taga lång tid att utreda denna fråga. Ty det är en lätt sak att uppgöra ritningar till ett dylikt sjukhus, och under den tid af ett år, som förflyter till nästa riksdag, borde det icke vara svårt att, om det blir nödvändigt att för denna mellantiden skaffa ökad utrymme för nya elever, anskaffa detta på sådant sätt, att man använder några af de lägenheter, som för närvarande innehafvas af de med bostadslägenheter i slottet försedda teoretiska lärarne, som ju alldeles icke behöfva bo derstädes, då det för närvarande finnes så lätta kommunikationer med Karlberg, eller att till och med läkarelägenheten, som upptager 7 rum med kök, ställes till disposition, om så behöfves. För närvarande är det så, att läkaren bor i staden under vintern och endast under sommaren begagnar sin lägenhet som sommarbostad. Hvarför skulle icke då äfven under denna korta tid, under sommaren, då sjukligheten är mindre än under vintern, läkaren kunna bo i staden, och en del af hans stora antal af rum användas till logement? Detta är icke en definitiv lösning, men nog vore dermed en möjlighet beredd för Kongl. Maj:t att å nyo taga denna ur sanitär synpunkt viktiga sak under utredning.

Att sakkunnige män förklarat, att man kan få ett passabelt sjukhus äfven på Kongl. Maj:ts metod, synes mig icke böra vara afgörande i detta afseende. Min bestämda öfvertygelse är, att sakkunnige komma att vara nöjda med den af mig föreslagna lösningen; den är uppenbarligen en betydligt bättre lösning af frågan ur sanitär synpunkt.

Jag ber att af dessa skäl, herr talman, få instämma i den föregående talarens yrkande om afslag å utskottets betänkande och Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Persson i Stallerhult: Det måste man villigt erkänna, att det är mycket vågadt af reservanterna att ställa sin auktoritet emot medicinalstyrelsen och dess arkitekt Kumlien. Men hvad som egentligen varit anledningen, att reservanterna vågat komma am med sin reservation, är, att de erinrat sig, hvilka fordringar

Ang. upp-
låtande till
krigsskolan å
Karlberg af
dervarande
vårdshus- och
markententi-
byggnad.
(Forts.)

Ang. upp-
låtande till
Krigsskolan af
Karlbjerg af
dervarande
vårdshus- och
marktenteri-
byggnad.
(Forts.)

medicinalstyrelsen och dess arkitekt, herr Axel Kumlien, ställt på sjukhusen, när länen måst uppföra sjukhus eller lasarett. Då tror jag, att man vid jemförelser har all anledning påstå, att detta hus icke är lämpligt till sjukhus, fastän dessa personer sagt, att det är fullt användbart, sedan nödvändiga reparationer blifvit verkställda. Detta sjukhus kommer att bestå af 2 rum med 11 $\frac{1}{2}$ fot i kvadrat, 2 rum med den ena sidan 11 fot och den andra 16, ett rum med respektive 11 och 15, två reservrum med respektive 17 och 7 fots sidor.

Om man söker kubikinnehållet på dessa tre sistnämnda rum, så understiger detsamma för hvardera af dem det kubikinnehåll luft, som erfordras i de nya sjukhusen för en person. Kan man då anse det vara skäl att lägga ned 11,000 kr. på reparationer af detta hus för att få ett så trångt utrymme. Jag tror, att man kan använda dessa pengar på bättre sätt för detta ändamål utan att använda så stora kostnader på detta hus, ty dessa sjukrum blifva otillräckliga både till antal och utrymme.

Då här yrkats afslag på framställningen, så skall jag förena mig med dem, som framställt detta yrkande.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe: Jag kan icke underlåta att uttala min förvåning öfver det underkännande af fackmäns uttalanden, som jag finner här i denna kammare. För min del måste jag erkänna, att i förevarande punkt eger jag icke någon sakkunskap, och jag har därför icke haft annan utväg än att rätta mig efter de officiella myndigheter, som uttalat sig. Jag kan därför icke upptaga till besvarande de anmärkningar, som i detta afseende rigtats mot förslaget. Men deremot vill jag taga mig friheten säga några ord med anledning af hvad herr Olof Jonsson i Hof nyss yttrat. Han anmärkte, att det icke skulle behövas det antal elever, chefens för krigsskolans framställning påvisar, för den nya organisationens snara genomförande. Jag för min del är icke af samma tanke som han; utan jag är af den uppfattning, att det antal elever vid krigsskolan, som uppgifvits, väl behöfves. För närvarande är det ju så, att vid rätt många corpser underlöjtnantsgraden nära nog helt och hållet saknas. Det är således ett verkligt behof å färde, och vi böra icke dröja för länge att fylla detsamma. Utom arméns regementen och corpser, som sända elever till krigsskolan, har äfven flottan tillkommit för sin artillericorps. Unge män saknas icke, som äro lämpliga till officerare. De hafva fullgjort nödiga prestanda, det gäller endast att nu genomgå krigsskolan. Men utrymme saknas.

Hvad vidare angår kostnaderna, så har det talats om att man skulle gå miste om en inkomst af 600 kronor genom vårdshusets fullständiga öfverlåtande till skolan, och detta är nog sant. Men hvaraf kommer det, att inkomsten af vårdshuset blifvit så hög? Det beror på, att den nuvarande chefen för skolan i stället för att använda lokalen för sitt ursprungliga ändamål hyrt ut densamma till enskilda och derigenom fått den ökade inkomsten. Men om man åter ställer det så, som förhållandena voro förut,

såsom kammaren ser af den framställning, som är lemnad i de handlingar, hvilka blifvit till Riksdagen öfverlemnade, så förminskas inkomsten till ej mer än något öfver 100 kr.

Det gjordes det förslag, att man skulle vinna det afsedda målet genom att låta några af de tjenstemän, som hafva boställsvåningar i slottet, lemna desamma och använda det sålunda erhållna utrymmet till logement för eleverna vid skolan eller till sjukhus. Men, mine herrar, visserligen är det icke omöjligt att flytta bort en person, som haft bostad — det medgifves — men i så fall måste man bereda sig på att gifva honom ersättning för den mistade bostaden. Skall läkaren icke få begagna sin bostad, utan denna användes för sjukhus, så måste också på skolans stat upptagas motsvarande ersättning; men Riksdagen fastställer staten, och ett sådant ersättningsbelopp står icke till Kongl. Maj:ts förfogande. Jag tror därför, att icke heller den utvägen kan tillgripas. Jag vidblifver att uttala den öfvertygelsen, att bifall till hvad Kongl. Maj:t framställt och som af utskottet tillstyrkts skulle vara det lämpligaste.

*Ang. upp-
låtande till
krigsskolan å
Karlberg af
derrande
vårdshus- och
markentöreri-
byggnad.
(Forts.)*

Herr Jonsson i Hof: Om nu också Kongl. Maj:ts auktoriteter anses betyda mera, än en ledamot i utskottet på det medicinska området, så tror jag, att vi mot dessa herrar kunna uppställa den talare på stockholmsbänken, som nyss yttrat sig för afslag. Jag antar, att hans kännedom i det fallet icke kan vara särdeles mindre än den läkares, som yttrat sig i frågan. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på, att hvilken åsigt man än må hafva om behovet af en ny sjukhusbyggnad, så måste vi väl kunna vara ense om, att detta sätt är det mest opraktiska ur både ekonomisk och hygienisk synpunkt. Låt oss utgå från den förutsättningen, att eftersom vårdshuset kunnat hyras ut för 600 kr. med underhållsskyldighet för den, som hyrt byggnaden, så skulle vi med denna hyresinkomst kunna om 8 å 10 år bygga ett sjukhus, som är bättre för ändamålet, än att reparera om detta gamla ruckel och likafullt hafva hyresinkomsten för framtiden kvar, sedan kapitalet blifvit amorterad med den. Jag tycker äfven, att herr stadsrådet och chefen för landtförsyarsdepartementet sjelf skall erkänna, att det finnes bättre sätt att lösa frågan, än nu är föreslaget, och risken är icke större, än att man kan medgifva, att de hittills varande bestämmelserna tillämpas.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Med bifall till reservanternas yrkande afslog kammaren utskottets hemställan och Kongl. Maj:ts framställning i ämnet.

§ 6.

Herr talmannen tillkännagaf, under åberopande af i sådant afseende med herr talmannen i Första Kammaren träffad öfverenskommelse, att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropo-

sitioner, som blifvit af båda kamrarna godkända, komme att ega rum vid början af morgondagens sammanträde.

§ 7.

*Ang. villkoren
för försälj-
ning af
brännvin.*

Härefter företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 15, angående villkoren för försäljning af brännvin,

Punkten 1

Bifölles.

Under *punkten 2* hemställde utskottet, i anledning af en inom Andra Kammaren af herr *A. Jönsson* i Mårarp i ämnet väckt motion, n:o 54, att Riksdagen måste besluta, att § 34 i kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891 skulle erhålla följande förändrade lydelse:

§ 34.

1. Ej vare någon — — — utborgadt.
2. Lag samma vare, då brännvin blifvit vid minuthandel till mindre belopp än femtio liter utborgadt.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Wester*: I § 34 af gällande brännvinsförordning stadgas, att man icke är berättigad att utsöka betalning för brännvin, som vid försäljning i minuthandel blifvit till mindre belopp än 20 liter utborgadt. I motionen yrkas, att denna bestämmelse skall ändras derhän, att man oke skulle vara berättigad att söka ut betalning för brännvin, som blifvit till mindre belopp än 50 liter vid dylik handel utborgadt. Utskottet säger kort och godt, att det finner den af motionären föreslagna ändringen i ofvannämnda paragraf lämplig, och hemställer därför om bifall till motionen. För dem, som vilja hindra rusdrycksförbrukningen genom en sträng lagstiftning och med slutligt mål att komma till ett totalt förbud af spritdrycksförsäljning, är denna förändring visserligen lämplig, ty lagförändringen är ett mycket stort steg till detta mål. Men för dem — och det är en stor mängd af våra medborgare — som önska att hafva spirituosa i sitt hus, men därför ingalunda kunna kallas drinkare, och för dem, som utöfva en loflig och fullt laglig handel med spirituosa, för dem är, enligt min tanke, lagändringen icke lämplig.

Utskottet har, som jag nämnde, kort och godt anført det enda skälet, att det anser lagförändringen vara lämplig, och jag föreställer mig, att utskottet har kommit till uppfattningen deraf på de skäl, som motionären anført, hvadan jag skall tillåta mig att något granska dessa skäl.

Motionären anför först, att man finner "med vemod och grä-
melse, att massor af kärl och lådor, innehållande rusdrycker, an-
lända till våra jernvägsstationer" och sedan portioneras ut bland
befolkningen på landet; och ifrågavarande förslag skulle nu vara
ett medel att förekomma detta. Han har fullkomligt rätt deruti,
att detta sätt att skicka ut bränvin på landsbygden är förkastligt
och bör förekommas. Men jag tror icke, att det till någon väsent-
lig del kan förekommas genom en lagförändring, sådan som den
föreslagna. Jag tror fastmera, att det förekommes genom den lag-
förändring, som kammaren nyss behandlat, nemligen att söka få
förbud för handelsagenter att resa kring, försälja och taga upp
ordres på bränvin i orterna. Få vi ett sådant förbud, är med det-
samma detta kringvändande af bränvin på små kärl till det mesta
förbi. Och ingalunda har åtminstone den nu ifrågasatta förän-
dringen sådan betydelse, att man för det ändamålet bör fränse de
olägenheter, som dermed äro förenade.

*Ang. villkoren
för försälj-
ning af
bränvin.
(Forts.)*

Vidare säger motionären, att förändringen skulle verka der-
hän, att den skulle förekomma den s. k. salningen, emedan det
visat sig, att vid försäljning af 20 liter det är lättare att skaffa
i hop folk, som delar dessa, än vid en minimiförsäljning af 50
liter. — Jag vill i det fallet säga detsamma som vid första skälet,
nemligen att äfven det missbruket torde komma att upphöra genom
upphörandet af agenternas kringresande, men ingalunda genom det
här föreslagna medlet. Ty vill man kringgå lagen och vill man
nödvändigt skaffa sig bränvin genom salning, så kunna herrarne
vara öfvertygade om, att man kan få i hop så många personer,
att de kunna taga 50 liter lika väl som 20. Om icke med samma
lätthet, så låter det sig dock göra och kommer att ske, om man
icke kan få det på annat sätt.

Motionären säger vidare — och deruti framskymtar hos honom
en känsla för att han varit litet tveksam — att denna förändring
icke verkar något hinder för dem, som sälja bränvin kontant, och
icke heller för dem, som utminutera bränvin, då det alltid står dem
fritt att sälja till sådana personer, som frivilligt betala, utan det
är endast möjligheten att sälja på kredit, som blifver inskränkt. —
Men, mine herrar, förändringen torde verka helt annat, än motio-
nären föreställt sig. Ingen försiktig och omtänksam man företager
sig försäljning af hvad det vara må, om han kan riskera att, om
icke köparen af en eller annan anledning betalar, han går miste
om sin fordran. De, som vilja hafva bränvin eller spritvaror i
sitt hus, taga i allmänhet icke så mycket som 50 liter, men väl
20 liter och derunder. Genom denna förändring i lagen torde man
göra till allra största delen omöjligt eller åtminstone försvåra möj-
ligheten för dem, som önska att hafva spritvaror, att förskaffa sig
sådana på kredit.

Och så säger motionären till slut, att ändringen är bra, ty
derigenom skulle nykterhetssaken befrämjas så, "att ett bättre
skydd bereddes sådana individer, som af sin olycksbringande pas-
sion för rusdrycker tvingas att för erhållande af sådana draga
vexel på framtiden". — Det är möjligt att så är. Men då ställer

*Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

sig frågan så: skall staten upphäffa sig till förmyndare för d
enskilde i den grad, att den hindrar dem att köpa varor, som de
anse sig behöfva? Om också man skulle utaf nit för rusdryckernas
hämmande vilja gå så långt, att man säger: ja, staten har rätt
att göra det mot drinkare, så hemställer jag, om man kan säga,
att staten har sådan rätt mot de samhällsmedlemmar, som icke
äro drinkare, ty denna lagändring drabbar icke allenast drinkarne,
utan äfven de andra inom samhället. För min del anser jag det
högst betänkligt att slå in på den vägen och att reglementera om
allt möjligt, eller, med andra ord, att staten skall upphäffa sig
till förmyndare för de enskilde medborgarne. Jag kan icke finna
denna förändring nödvändig eller ens gagnande för nykterhets-
frågan, så vida man icke vill hafva till stånd ett totalförbud för
försäljning af spritvaror och jag anhåller därför om afslag å
utskottets hemställan såväl som å motionen.

Herr Ericson i Ransta: Då jag är af alldeles motsatt åsigt
mot den siste talaren, har jag begärt ordet för att anhålla om
bifall till hvad utskottet här föreslagit. Jag tror att denna för-
ändring skall vara gagnelig och nyttig, då det är fråga om att
motverka brännvinsförbrukningen. Det har sagts, att visserligen
ingenting hindrar, att den så kallade salningen kan fortsättas, då
det är fråga om försäljning af 50 liter lika väl som då det är
fråga om försäljning af 20 liter. Jag tror dock, att det skall möta
betydligt större svårigheter för de flesta att åstadkomma salning,
ifall minimibeloppet blir, såsom nu är föreslaget, 50 liter, än då
det endast gäller 20 liter. Med den föreslagna förändringen har
utskottet icke velat hindra någon eller uttala någon sorts förbud
mot att använda spirituösa drycker eller att hafva sådana hemma
i sitt hus. Hvad man här vill är, för så vidt jag kunnat uppfatta
saken rätt, att hindra, att förtärande af spirituosa skall ske på
kredit. Då jag tror, att man bör göra, hvad man kan, för att
motarbete krediten, åtminstone på det området, der den alldeles
icke är nödvändig, har jag icke alls någon tvekan att rösta för
den föreliggande af utskottet tillstyrkta motionen. — Jag har der-
med alls icke velat medgifva, att Riksdagen eller staten skall
upphäffa sig till förmyndare för den enskilde, beträffande hvad
han skall äta eller dricka; och det har man icke heller, så vidt
jag kunnat fatta, med detta förslag afsett. Då jag sålunda här
uttalar mig för detta förslag, har jag dermed alls icke sagt, att
jag vill vara med om spritdrycksförbudet, eller ett sådant förslag,
som förekommer till behandling senare på föredragningslistan. —
Dessutom tror jag, att om nu denna lagförändring icke kommer
att åstadkomma så stora fördelar, så kan den dock icke åstad-
komma någon skada, utan åtminstone i någon mån verka för det
äsyftade ändamålet.

Då jag anser, att Riksdagen bör vara med om alla sådana
lagförändringar, som afse en inskränkning i spritdryckernes an-
vändande och ej inkräkta på den personliga friheten, så skall jag,

herr talman, taga mig friheten att anhålla om bifall till motionen, d. v. s. till det af utskottet här tillstyrkta förslaget.

*Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
bränvin.
(Forts.)*

Herr Jönsson i Mårarp: Mine herrar! Den förste talaren behagade försöka söndersmula min motion bit för bit. Bevillningsutskottet har dock ansett mina skäl vara fullt hållbara.

Jag har icke någonting att anmärka mot motiveringen af förslaget, och då har jag all anledning att hoppas, att kammaren biträder det beslut, till hvilket bevillningsutskottet kommit, och yrkar bifall till hvad utskottet hemställt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 3.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 123, hade herrar friherre *Carl Carlson Bonde*, *A. G. Ericsson* i Väsby, *C. G. Andersson* i Skeenda, friherre *I. von Knorring* och *C. A. Kumlin* hemställt: "att Riksdagen måtte besluta i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes så fort ske kan för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring uti kongl. förordningen den 31 december 1891 angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, så att det med inrättande af särskilda utskänkningsbolag afsedda ändamålet bättre än hittills måtte kunna uppnås och nu förekommande missbruk vid förvaltningen af sådana bolag så mycket som möjligt måtte kunna undvikas, hvarvid särskildt torde böra framhållas vissa i motionen närmare angifna förhållanden.

Utskottet hemstälde: att Riksdagen måtte på det sätt bifalla friherre Bondes m. fl. ifrågavarande motion, att Riksdagen i skrifvelse anhölle, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida icke öfverlåtelse af sådana bränvinsförsäljningsrättigheter, hvarom stadgas i § 9 mom. 2 af gällande förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, lämpligen kunde böra meddelas endast åt aktiebolag, så grundade, att det med sådan öfverlåtelse afsedda sedliga ändamålet måtte kunna i högre grad än hittills ernås, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i lagstiftningen, hvartill utredningen kunde föranleda.

Reservationer hade häremot anmälts:

af herrar *J. H. G. Fredholm*, *Jansson* i Krakerud och *Olsson* i Sörnäs, i fråga om motiveringen, samt af herr *L. Berg*, som ansett, att utskottet bort hemställa: att Riksdagen måtte på det sätt bifalla ifrågavarande motion, att Riksdagen i skrifvelse anhölle, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida icke sådana

Ang. villkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)

ändringar i gällande lagstiftning angående öfverlåtelse af brännvinsförsäljningsrättigheter, hvarom stadgas i § 9 mom. 2 af brännvinsförsäljningsförordningen, lämpligen måtte kunna vidtagas, att det med dylik öfverlåtelse afsedda sedliga ändamål måtte kunna i högre grad än hittills ernås, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i lagstiftningen, hvartill utredningen kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Högstedt: Herr talman! Jag ber att få till protokollet antecknad, att jag yrkar bifall till herr Fredholms reservation i ifrågavarande punkt, samt att jag kommer att rösta för dess antagande. Ingen, mine herrar, lär väl förneka, att nykterhetssträfvandena i vårt land haft med sig mycken välsignelse. Och när så är förhållandet, må vi väl erkänna och befrämja det berättigade i detta sträfvande. Jag vet nog, att den verkliga nykterheten icke åstadkommes genom några lagparagrafer, utan endast genom den kraft, som är den verkliga sanningens innebörd. Men genom ett sådant lagstadgande, som herr Fredholm vill hafva erkänt, kan man förhindra personer att oförsynt kringgå bestående lagar samt att med lock och pock störta människor i elände, hvari de annars måhända icke hade kommit. Den franska handels-traktaten kan väl icke lägga hinder i vägen för antagandet af denna reservation. Bolagen hafva ju att uppfylla sitt ändamål, oafsedt traktater. Och vi hafva att tillse, att bolagen göra detta och verka i det syfte, hvartill de äro ämnade.

Jag anhåller, som sagdt, om bifall till herr Fredholms reservation.

Herr friherre Bonde: Herr talman, mine herrar! Meningarne torde numera icke vara delade om betydelsen af det så kallade göteborgssystemet och om de gagneliga verkningar, som införandet af detta system haft för nykterhetens befrämjande. Meningarne torde, säger jag, icke vara delade derom, att detta system på flera håll, der det blifvit infördt, verkat särdeles förmånligt. Dock finnas undantag, och ej så få, från denna regel. Man har nemligen på flera håll funnit, att denna institution icke medfört fullt ut det gagn, som den afsedt att verka. Man har sett, att åtskilliga missbruk hafva inträffat. Man har sett, att sträfvandet efter vinst, hvilket detta system egentligen afser att motverka, icke kunnat så förhindras, som önskligt hade varit. Det finnes många sådana undantag från regeln. Ut i den af mig m. fl. väckta motionen äro åtskilliga sådana fall anförda. Utskottet har sjelft, till och med något vidlyftigare, än hvad jag gjort i motionen, citerat hvad chefen för kontroll- och justeringsbyrån i detta afseende anført i sin berättelse. Utskottet har i betänkandet citerat allt hvad han der anført om dessa missbruk, om huru bolagen uti vissa städer sökt att bereda sig en oskäligen vinst genom att upptaga åtskilliga omkostnadsposter till högre belopp, än hvad lämpligt

är. Hvad särskildt posten *hyror* beträffar, hafva flera bolag sökt begagna sig deraf till vinst. Men det är, som chefen för kontroll- och justeringsbyrån anført, icke allenast bolag, som låtit detta komma sig till last, utan det finnes äfven en och annan stad, som på detta sätt sökt skaffa sig vinst. Man har sett städer, som till bolagen uthyrt sina egna lokaler, rådhuskällare och andra, för ganska höga belopp, under det att bolagen, när de i sin ordning uthyrt lokalerna, endast kunnat betinga sig en jemförelsevis obetydlig summa i hyra. Jag känner sådana förhållanden från det län, der jag är bosatt, och jag har i dessa dagar hört uppgifvas, att det förhåller sig på samma sätt med utskänkningsbolaget i Sköfde, hvilket får erlägga 9,000 kronor i hyra för lokaler, som bolaget i sin ordning hyr ut för endast 4,500 kronor. — Med min motion har jag afsett, att åtskilliga sådana missbruk skulle kunna motverkas. Nu säger visserligen utskottet, att de flesta af dessa missbruk äro af den beskaffenhet, att lagen med sina nuvarande bestämmelser tydligt gifver tillkänna, huru man bör gå tillväga för att vinna rättelse. Så kunna landstingen och hushållnings-sällskapen vägra décharge; Konungens befallningshafvande eger derefter att vidtaga åtgärder till rättelse uti de öfverklagade förhållandena. Dock har erfarenheten visat, att detta sätt att få rättelse i många fall är af mycket illusoriskt värde. Det drager ganska lång tid, innan sådana saker kunna blifva utredda. Den tid, för hvilken bolaget erhållit sina rättigheter, uppgår, som bekant, endast till 3 år. Vi hafva sett exempel på, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i ett län hänskjutit en dylik fråga till domstols afgörande, men att den icke blifvit utredd, förr än bolaget slutat med sin verksamhet, och efterträdts af ett nytt bolag, hvilket ledde dertill, att hela frågan fick förfalla. Man har också sett, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i flera fall icke ens ansett sig kunna åstadkomma någon rättelse, enär hyrorerna blifvit genom kontrakt bestämda och således ingen rättelse kunde ske, förr än nya kontrakt upprättades. Men tiden för de senare kontraktens upprättande kunde inträffa först sedan bolaget slutat med sin verksamhet och ett nytt bolag öfvertagit densamma. Dessa förhållanden har jag i min motion påpekat och föreslagit åtskilliga sätt, hvarpå de skulle kunna rättas.

Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)

Utskottet har, som jag nyss nämnde, beaktat motionen i ganska många delar och framhållit åtskilliga punkter, som utskottet ansett böra rättas. I andra punkter återigen har utskottet ansett mitt förslag vara för mycket ingripande i bolagens rätt att sjelfva bestämma öfver sin verksamhet. — Jag vill här icke alltför vidlyftigt ingå i någon kritik öfver utskottets betänkande, då jag funnit, att utskottet i det stora hela har på ett särdeles välvilligt sätt behandlat motionen, och då utskottets betänkande tydligt gifver till känna, att motionens syfte af utskottet beaktats. Utskottet har kommit till det slut, att det föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtskilliga ändringar i lagstiftningen; men utskottets framställning antyder, att det tillägger största betydelsen åt den rättelsen, att alla dessa bolag borde

Ang. villkoren
för försälj-
ning af
bränvin.
(Forts.)

blifva aktiebolag. Jag kan icke neka, att utskottet härför haft fullgoda skäl, ty en af de förnämsta orsakerna till många af dessa missbruk är just det lättvindiga sätt, hvarpå dessa bolag tillkomma. Nu tillkomma dylika bolag ofta så, att en person i en stad bildar bolaget, så att säga, ensam. Denne har en bokhållare eller en annan person, hvilken som helst, till medbolagsman, och ofta är detta en person, som endast och allenast mot ett visst årligt arvode har sitt namn stående bredvid namnet på den egentlige bolagsmannen. Det förhåller sig således på många håll faktiskt så, att intet bolag i sjelfva verket existerar, utan en enskild person har rörelsen om hand. En rättelse härutinnan har nu utskottet trots sig vinna genom att föreslå, att den ifrågavarande rörelsen skall öfverlemnas endast till aktiebolag. Utskottet har också härigenom velat komma derhän, att i vederbörande bolagsordning skulle kunna införas skärpta bestämmelser i fråga om bolagens verksamhet, så att derigenom missbruk kunde kraftigare motarbetas. Jag är i hufvudsak ense med utskottet härutinnan. Jag är dock icke fullt öfvertygad om lämpligheten af den bestämmelsen, att endast aktiebolag här böra komma i fråga, ty äfven andra handelsbolag skulle ju, om de vore rätt organiserade och vederbörlig kontroll öfver dem utfvades, utan olägenhet kunna handhafva bränvinsförsäljningen. Det ligger nemligen en fara uti att införa denna bestämmelse om aktiebolag. Det kan ju hända, att man i flera mindre städer icke kan få ett aktiebolag till stånd, och då skulle staden gå förlustig den stora fördel i sedligt hänseende, som är hufvudsyftet med bolagsinstitutionen. Med tillämpningen af ett dylikt stadgande om aktiebolag är också en annan svårighet förenad, nemligen att den tid, för hvilken bolagens rättigheter gälla, är så kort som 3 år, och att bolaget måste vara bildadt och hafva erhållit koncession, innan det begär rättighet att få idka bränvinsförsäljning och samtidigt flera bolag kunna blifva bildade i samma syfte, hvarigenom hvarjehanda förvecklingar kunna uppstå.

När man nu skall välja mellan utskottets förslag och det slut, hvartill en af reservanterna, herr Berg, kommit, kan man verkligen icke undgå att finna, att herr Bergs reservation, hvilken redan är af Första Kammaren antagen, i sig sjelf är mycket litet sägande. Men just derigenom, att denna reservation är så litet sägande, kan den inom sig fanna ganska mycket. Den fäster nemligen Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derpå, att missbruk finnas och att lagen behöfver ändras. Om Kongl. Maj:t får en dylik fingerisning, att Riksdagen önskar ändring uti denna lag, är jag öfvertygad om, att Kongl. Maj:t kommer att taga i noggrant öfvervägande alla de olägenheter, som de nuvarande bestämmelserna medfört. Jag är öfvertygad om, att Kongl. Maj:t kommer att egna denna sak en fullständig utredning och att, då Kongl. Maj:t dervid icke lär vara i okunnighet om hvad chefen för kontroll- och justeringsbyrån anført och hvad samme chef förmodligen har att ytterligare tillägga med anledning af senare ingångna revisionsberättelser, Kongl. Maj:t kommer att skänka de anmärkta för-

hållandena tillbörligt beaktande. — Jag skulle därför för ögonblicket helst vilja ansluta mig till denna reservation, och detta äfven af ett annat skäl. Om nemligen denna kammare nu fattar ett annat beslut än det Första Kammaren redan fattat, torde fara uppstå för att hela frågan för denna gång förfaller och att icke någon skrifvelse i detta ämne kommer att till Kongl. Maj:t aflåtas, ty det är åtminstone tvifvel underkastadt, att en sammanjemkning mellan utskottets förslag och herr Bergs reservation kan åstadkommas.

Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)

Om jag nu skulle ansluta mig till herr Bergs reservation, kan jag dock icke godkänna den motivering, han lagt till grund för sin framställning. Denna motivering är nemligen enligt min mening alldeles för ofullständig och betydligt ofullständigare än utskottets. Jag skulle därför vilja föreslå kammaren att antaga herr Bergs reservation, men med den af utskottet anförda motiveringen. Uti slutet af motiveringen till sin reservation har herr Berg anført något, som synes mig icke vara lämpligt och som icke står i öfvensstämmelse med gällande lag. Han har nemligen sagt, att han ansåge, att det skulle vara fördelaktigt, om i lagen infördes den bestämmelse, att en viss andel af vinsten skulle få afsättas för bildande af en fond, som finge användas till något för vederbörande kommun allmännyttigt ändamål. Det strider fullkomligt mot hela författningens anda, då ju författningen afser, att vinsten i dess helhet skall öfverlemnas till fördelning mellan städerna, landstingen, hushållningssällskapen och landsbygds-kommunerna. Jag får därför be att till slut framställa det yrkande, att kammaren behagade antaga herr Bergs reservation med den af utskottet framställda motivering.

Häruti instämde herrar *Hammar skjöld, Östberg, Ericson* i Väsby och *Anderson* i Skeenda.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Jag kunde inskränka mig till att instämma i hvad den senaste ärade talaren yttrade, och detta så mycket hellre, som jag tillät mig att i Första Kammaren framställa förslag i samma riktning, nemligen om antagande af den utaf herr Berg afgifna reservationen. Jag grundade denna min önskan på samma skäl, som af den senaste talaren framställdes. Det är alldeles gifvet, att om herr Bergs reservation antages, Kongl. Maj:t kommer att underkasta frågan en allsidig pröfning, särskildt med afseende på lämpligheten af att tillämpa aktiebolagsordning eller annan lagstiftning för brännvinsförsäljningen. Om deremot utskottets förslag antages, har kammaren så tydligt uttalat sin önskan om aktiebolags bildning, att Kongl. Maj:t derigenom måhända skulle blifva något mera bunden med afseende på den blifvande utredningen, än nödigt synes, såsom ock den senaste talaren framhållit. Man kan ju tänka sig, att det vore förmånligt att hafva en särskild lagstiftning för detta, såsom fallet är med sparbankslagstiftningen, enligt hvilken det är vissa af Kongl. Maj:t fastställda grunder,

Ang. vilkoren för försäljning af brännvin.
(Forts.)

inom hvilken ram sparbankerna hafva att röra sig, med rättighet för Kongl. Maj:ts befallningshafvande att godkänna reglementen i de olika länen, hvarigenom sparbankerna underkasta sig de allmänna föreskrifterna men derjemte hafva frihet att i vissa delar få olika bestämmelser. Nu är det mer än ovisst, huruvida sjelfva aktiebolagslagstiftningen kommer att i alla delar passa in med det syftemål man vill vinna genom den nya anordningen af brännvinsförsäljningen. Jag vill naturligtvis ej nu yttra mig om lämpligheten af det ena eller det andra systemet; jag kan endast utlofva, att, derest jag får med saken att göra, utredningen skall blifva allsidig. Jag skulle dock i sådant fall föredraga, om herr Bergs reservation antoges, så mycket mer som densamma, enligt hvad nyss blifvit nämnt, redan antagits af Första Kammaren.

Herr Eriksson i Elgered: Jag skall be att få yttra några ord med afseende på så väl utskottets betänkande som herr Fredholms reservation. Då Riksdagen år 1873 med afseende på bolagsinstitutionen i sin skrifvelse yttrade, att "meningen aldrig varit hvarken att bolagen skulle få afse att förskaffa delegarne vinst eller att städerna derigenom skulle tillskyndas förökade inkomster, utan endast att sätta städerna i tillfälle att i sedlighetens intresse ordna brännvinsförsäljningen", så synes deraf uppenbart framgå, att bolagsinstitutionen tillkommit för att befordra sedligheten och för att reglera brännvinshandeln i sedlighetens intresse. Jag lem-nar nu derhän, huru detta uppfylles inom städernas områden; jag syftar på landsorten. Det finnes bolag, ehuru det ej är alla bolag — chefen för kontroll- och justeringsbyrån har särskildt påpekat sådana — som genom sina handelsresande upptaga order på landsbygden, hvarigenom man blir i tillfälle att der drifva brännvinsrörelse i långt större skala än man annars kunnat föreställa sig. Detta tillvägagående måste *antingen* härleda sig derutaf, att begreppet om hvad "sedlighetens intresse" innebär är högst olika och att den definition man ger på detta ord är högst olika, *eller* också derutaf, att dessa bolag genom sina handelsresande helt och hållet kringgått lagens ursprungliga syfte och ändamål. Det *förre* kan dock ej gerna tänkas vara händelsen. Jag vet visserligen, att herrarna kunna hafva mycket skilda uppfattningar i denna sak, och att många hafva en helt annan mening än jag från min ståndpunkt har, när det gäller sedlighet såsom sammanfallande med nykterhet; men *så olika* kunna dock aldrig dessa begrepp vara, att man skulle tänka, att det är för befordrandet af sedlighet som dessa bolag genom sina handelsresande upptaga order å beställningar på åtskilliga ställen. Då detta *ej* kan vara händelsen, måste sålunda orsaken vara det senare alternativet, nemligen, att dessa bolag helt och hållet förbisett det sedliga syftet och gått i en motsatt riktning mot hvad egentligen var afsedt med denna lagstiftning och antagandet af denna bolagsinstitution.

Frågan är nu, huru detta skall förekommas. Ty är det så, att det ej är rätt och öfverensstämmande med lagens anda och

mening, så bör det väl förebyggas; och detta så mycket mer, som enligt mitt förmenande kommunal sjelfstyrelse tydligen på samma gång borde medföra lokal sjelfstyrelse, så att, när det gäller rusdryckslagstiftningen, kommunerna sjelfva finge beslutanderätt till att efter godtfinnande ordna saken, och så att, när en landtkommuns myndigheter beslutat, att ingen utskänkning eller utminuering skall få förekomma, men detta deremot förekommer i städerna, städernas bolag borde vara inskränkta inom sitt område, det vill säga inom städerna, der de egentligen hafva att drifva sin verksamhet. När nu förut motion varit väckt, att ingen skulle få upptaga order vare sig sjelf eller genom ombud på landsbygden, så har man invändt, att derigenom de *inhemska* bolagen skulle komma i en sämre ställning än de *franske* handelsresandena på grund af 17 art. i franska handelstraktaten. Nu hafva ju båda kamrarne fattat beslut om en skrifvelse till regeriegen med anhallan, att regeringen måtte företaga underhandlingar med Frankrike i syfte att få denna artikel ändrad derhän, att denna försäljningsrätt skulle inskränka sig, hvad landsbygden angår, endast till dem, som förut hafva bränvinsförsäljningsrättigheter. Om nu det som Riksdagen med denna skrifvelse afsett skulle kunna vinnas, så skulle sålunda den hufvudsakligaste invändningen mot den nyssnämnda, af herr Olsson i Sörnäs återigen väckta motionen vara undanröjd. Jag tror därför, att man kan och bör göra något härvidlag. Jag instämmer i hvad utskottet i sin kläm hemställt och tror, att det är godt. Men jag tror ej att det är tillräckligt. Om Riksdagen skall skrifva, bör den klart uttala hvad den vill, så att Kongl. Maj:t bestämdt vet, i hvilken *riktning* en komité bör gå vid utarbetande af förslag. Jag hörde visserligen nyss, att herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet uttalade en annan åsigt, att nemligen Andra Kammaren borde ansluta sig till Första Kammarens beslut och antaga herr Bergs reservation. Men för min del tycker jag, att den säger alldeles för *litet*. Det är sant, att Kongl. Maj:t då kan hafva fria händer att gå längre, än hvad i nämnda reservation är föreslaget. Men nog är det önskligt, att Riksdagens uttalande sker tydligare; och detta sker i utskottets kläm. Men jag anser äfven, att herr Fredholms reservation är så behjertansvärd, att den ock bör antagas. Och denna kammare kan godt göra det, då den *ej* alls står i *strid* med utskottets kläm, utan dessa båda mycket väl låta förena sig.

Jag anhåller således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan jemte herr Fredholms reservation, såsom ett tillägg i utskottets motivering.

Herr Nyström: På sidan 18 i betänkandet har utskottet medgifvit, att om än för afhjelpande af flera af de anmärkta missförhållandena nu gällande bestämmelser torde vara tillfyllest, dock vissa missförhållanden ådagalägga behofvet af ändrad lagstiftning. Jag kan i afseende härå i hufvudsak instämma med den ärade talaren på södermanlandsbänken; men jag kan ej instämma med honom, då han vill antaga utskottets motivering oförändrad. Jag

Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
bränvin.
(Forts.)

Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)

fäster mig särskildt vid den punkt af motiveringen, som talar om aktiebolag (sidan 19) och som upptager största delen af denna motivering. Genom godkännande af denna motivering skulle Riksdagen hafva uttalat den åsigt, att aktiebolag vore att föredraga framför andra. Jag skall i det afseendet be att få uttala en annan mening. Om aktiebolag bildas, måste deraf blifva en följd, att ett aktiekapital samlas, och detta måste draga en viss ränta, om än ingen vinst. Men denna ränta är ett direkt afdrag på det belopp, som annars kan ställas till myndigheternas förfogande. Nu är det uppenbart, att om aktiebolag blifva obligatoriska, så blifva de anonyma. Aktierna kunna gå ur hand i hand, och de kunna slutligen stanna på händer, der man ej väntat att finna dem och der man i synnerhet önskat att de icke skulle stanna. Det är nemligen gifvet, att genom sådan omflyttning dessa aktier kunna stanna hos personer, som visserligen hafva intresse för bolaget men icke i sedlighetens intresse, utan i egoistiskt syfte. Man kan tänka sig, att åtskilliga för brännvinshandeln intresserade skulle blifva hufvudsakligen delegare i aktiebolaget och bestämma besluten, hvarigenom allt det, som med denna anordning afses, blefve omintetgjordt.

Nu säger man, att aktiebolag skulle vara nyttiga äfven derigenom, att man kunde i bolagsordningarna få intaga bestämmelser om styrelser, revisioner och bolagsstämmor. Ja, det är sant. Men myndigheterna hafva ej det ringaste inflytande på valet af dessa styrelser. De kunna ej bestämma, hvilka personer de för sin del anse lämpligast, utan de personer väljas, som vid omröstningen på bolagsstämma erhålla de högsta röstetalen. För närvarande är det så — som utskottet på sidan 15 upplyser — att uti 18 städer och köpingar brännvinshandeln är öfverlemnad åt aktiebolag.

Det betyder i sjelfva verket, då 90 eller 100 brännvinsbolag finnas i Sverige, att ett ganska litet antal är *aktiebolag*, och det öfvervägande stora antalet är bolag af annan art. Jag vill säga, att uti dessa andra bolag, som utses, såsom herrarna hafva sig väl bekant, efter förslag från magistraten och af statsfullmäktige samt konfirmeras af konungens befallningshafvande, är likväl möjlighet för handen, att dessa myndigheter icke utse andra personer, än som de sjelfva känna, och som de veta vara anhängare af sjelfva bolagsordningens och utskänkningsordningens syfte, nemligen sedlighet och nykterhet. Det är ett resultat, som omöjligt kan vinnas genom aktiebolagen eller, om det vinnes, så är det blott en lycklig tillfällighet, ty det ligger icke i aktiebolagens idé, att det alltid skall så ske. Dessutom torde det vara gifvet, att dessa myndigheter hafva större valfrihet, då icke ett aktiebolag uppträder, än om ett sådant uppträder, ty de kunna säga: vi taga eder eller icke, allt eftersom det är lämpligt eller icke. Men om ett bolag bildas, som har titeln utskänkningsaktiebolag, torde det icke vara lätt för myndigheterna att vägra att upplåta rättigheter åt detta, helst då de icke sjelfva känna, hvilka äro eller kunna blifva bolagets styrelse. Det är ju klart, efter mitt förmenande åtminstone, att det finnes större visshet och trygghet för att uppnå detta högst behjertansvärda ändamål, som jag nyss antydde,

om bolagsmännen äro af Konungens befallningshafvande personligen kända för dessa goda åsigter i förevarande afseende och i öfrigt äro välkände män.

Jag måste sålunda för min del motsätta mig denna del af utskottets motivering, som handlar om aktiebolag, emedan jag icke tror, att den är lycklig. I andra afseenden skulle jag icke haft något emot utskottets motivering, men då i klämman förekommer dessa ord: "lämpligen må meddelas endast åt aktiebolag", kan jag icke gifva mitt förord deråt, utan ansluter mig hufvudsakligen till Friherre Bondes åsigt. Jag kan dock icke dela hans mening derom, att utskottets motivering skulle vara lämplig för herr Bergs reservation. Jag anser för min del, att rigtiga sättet vore att antaga herr Bergs reservation med första delen af hans motivering, men med uteslutande af den andra delen, som gäller dels aktiebolagen och dels åtskilliga mot förordningen stridande åtgärder.

Jag anhåller, herr talman, alltså om bifall till herr Bergs reservation med instämmande i hans motivering af första punkten, men med afslag å hans motivering i den andra.

Herrar *Zotterman* och *Petri* förenade sig med herr *Nyström*.

Herr *Johansson* i *Noraskog*: Jag har för min del endast tagit till orda för att betona önskvärdheten deraf, att, om kammaren åstundar ett resultat af frågan i tredje punkten, den också bör förena sig i det slut, hvartill Första Kammaren kommit, nemligen antagandet af herr Bergs reservation. Ty, om Andra Kammaren håller strängt på att taga utskottets förslag, sådant det föreligger, fruktar jag, att den sammanjemkning, som utskottet kommer att försöka få till stånd med afseende å innehållet i denna skrifvelse, kommer att sönderfalla, och då blir resultatet lika med noll. Jag vill således betona, att de, som önska, att något måtte göras, och att frågan måtte komma under utredning, böra taga herr Bergs reservation. Men därför vill jag alldeles icke vara med om den motivering, vare sig hel eller stympad, som han använder för saken. Jag håller därför på, att Andra Kammaren för sin del måtte godkänna den motivering, som utskottet framlagt. Resultatet af ett sådant godkännande kommer icke att blifva något annat, än att, då kamrarna motiverat sina förslag på olika sätt, så blir det utskottets uppgift att sammanjemka motiveringarna. Det kan kanske komma att gå med denna sammanjemkning på samma sätt som vid åtskilliga andra tillfällen, då kamrarna stannat i olika beslut, med afseende å motivering, nemligen att man skrifver så litet som möjligt för att derigenom gifva Kongl. Maj:t vidsträcktare utrymme, än hvad han eljest skulle hafva haft. Hvem som helst som kommer att utarbета de förslag till ändringar, hvilka här äro ifrågasatta, antingen det blir kontroll- och justeringsbyrån, en komité eller någon annan, kan icke underlåta att taga kännedom om hvad som passerat i Riksdagen vid frågans behandling derstädes, både den motivering, som utskottet för sin del antagit, och den, som nu redan antagits af

*Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Ang. villkoren
för försälj-
ning af
brännin.
(Forts.)

Första Kammaren, samt att i öfrigt taga kännedom om hvad som inom kamrarne blifvit sagdt både för och emot saken. Jag behöfver endast erinra derom, att den skattekomité, som tillsattes sistlidne vår och ännu fungerar, fick bland sina uppgifter att taga noggrann hänsyn till hvad, som i frågan passerat både inom och utom riksdagen, och som komitén kunde anse nyttigt och lämpligt. På samma sätt lärer väl äfven här komma att försiggå med förslaget angående denna paragraf i brännvinsförsäljningsförordningen.

Jag skall emellertid, innan jag slutar, och med anledning af den nästföregående talarens yttrande, att aktiebolagen ovilkorligen måste blifva anonyma, erinra derom, att det i sjelfva verket icke är stort bättre med de s. k. patriotiska bolagen. Det finnes nog der personer, som stå såsom bolagsmän upptagna, men man vet likväl icke, hvem som i sjelfva verket står bakom dessa bolag. De hafva åtminstone på vissa ställen skött sig på ett märkvärdigt sätt, derom har utskottet fått vidlyftiga meddelanden, särskildt från Södermanlands städer. Jag tror därför, att fördelen skulle blifva större i det fall, att dessa bolag blefve aktiebolag. Jag ber få erinra derom, att, då bevillningsutskottet i motiveringen förordar dessa aktiebolag, börjar utskottet med dessa ord: "Då Kongl. Maj:t väl i allmänhet uti ärenden af ifrågasvarande slag komme att infordra vederbörande ortsmyndigheters utlåtande, torde äfven de å olika orter förekommande olika förhållanden vid pröfning af bolagsordningarna komma att vinna behörigt beaktande." — Jag medgifver, att det kanske var för mycket sagdt, att Kongl. Maj:t skulle taga i öfvervägande och låta utreda, huruvida ifrågasvarande brännvinsförsäljningsrättigheter lämpligen må meddelas *endast* åt aktiebolag. Det hade måhända varit lämpligare att hafva sagt *företrädesvis*, i stället för *endast*. Jag tror det därför, att derigenom skulle beredas möjlighet att i de bolagsordningar, som komme att blifva fastställda, och hvilka, innan de undergå den *slutliga* pröfningen, blifva föremål för pröfning äfven på annat håll, få in en hel del bestämmelser, som vore ännu mera betryggande därför, att dessa bolag komme att verka i det syfte, som Riksdagen alltsedan år 1853 har upprepade gånger autydt. Men, som sagdt, jag tillråder kammaren att taga herr Bergs reservation i afseende å sjelfva klämman, men med vidhållande af utskottets motivering. Sedan får utskottet jemka i hop motiveringarna på ett passande sätt.

Herr Friherre Bonde: Vice ordföranden i bevillningsutskottet har redan bemött den anmärkning, som gjorts mot det af mig framställda yrkandet. Han har nemligen framhållit, att det mycket väl skulle gå för sig att bifalla herr Bergs reservation med utskottets motivering. Jag erkänner villigt, att åtskilliga punkter i denna motivering kunna synas stå i strid med slutklämman i herr Bergs reservation. Jag skulle därför här helst hafva önskat, att en helt och hållet ny motivering kunnat af kammaren uppsättas och antagas, men detta är, såsom herrarne inse, absolut omöjligt, alldenstund en motivering måste noga granskas af en

hvar. Helst skulle jag yrka bifall till motionen, emedan jag anser, att åtskilliga punkter finnas deri, som äro af stor betydelse, fast utskottet förklarat dem vara af mindre betydelse. Jag vill här endast påpeka *en* punkt, nemligen punkten 4, hvilken torde innehålla en ganska beaktansvärd sak. Jag har nemligen der framhållit, att det vore en fördel, att icke dessa rättigheter skulle såsom nu utbjudas på auktion, utan att det alltid skulle vara en bestämd afgift, så att icke denna afgift skulle kunna uppdrifvas och gifva bolagen anledning att allt för mycket jägta efter vinst för att betala sina åtagna höga afgifter. Då både vinsten och försäljningsavgifterna fördelas på samma sätt, har det ju ingen betydelse, om de kallas vinst eller försäljningsavgifter. Jag tror, att man genom denna anordning skulle vinna rätt mycket. Jag vill emellertid icke, på grund af hvad jag nyss anfört, yrka bifall till min motion eller till någon annan del af motionen, än hvad utskottet framhållit, för att icke frågan derigenom skall förfalla, öfvertygad som jag är, att, när frågan kommer under regeringens ompröfning, och den tilläfventyrs öfverlemnar saken åt en komité, denna kommer att taga frågan i allsidig behandling och öfvervägande, såsom, enligt hvad den siste talaren också påpekade, komitéer böra göra och alltid göra, och icke blott fästa sig vid ordalagen i skrivelser från Riksdagen utan vid allt, som i ärendet förekommit, de diskussioner, som vid frågans behandling i kamrarna hållits, samt de skäl och motskäl, som derunder framhållits.

*Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Jag yrkade bifall till herr Bergs reservation därför att Första Kammaren antagit densamma, och därför att det i händelse af båda kamrarnas bifall till densamma kan blifva en skriftelse till Kongl. Maj:t i ämnet.

Jag tog utskottets motivering därför att den i hufvudsak mera öfverensstämmer med min åsigt än herr Bergs.

Jag skulle emellertid mycket väl kunna instämma med talaren på gesebänken deruti, att man kan taga herr Bergs motivering i första delen med uteslutande af den andra delen, men denna första del innehåller efter min mening alltför litet om de olägenheter, som egt rum med bolagen på åtskilliga håll. Utskottet har mera uttömmande framhållit dessa olägenheter, och därför synes mig utskottets motivering vara bättre. Låt vara, att utskottet talat kanske för mycket om betydelsen om aktiebolagen, men utskottets vice ordförande har nyss framhållit, att, om utskottets motivering antages af Andra Kammaren, under det Första Kammaren antagit en annan, den förra möjligtvis kan bortfalla eller förhindras vid en sammanjemkning mellan de två olika motiveringarna, då man dervid måste taga bort det, hvori den ena skiljer sig för mycket från den andra.

Jag fortfar att yrka bifall till herr Bergs reservation med utskottets motivering.

Herr Nilsson i Grofva instämde häruti.

Herr Jansson i Krakerud: Då jag skrivit mitt namn un-

Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)

der den reservation, som afgifvits af herr Fredholm m. fl., ber jag med anledning häraf få säga några ord.

Denna reservation var från början intagen uti motiveringen till utskottets kläm, men blef derifrån utjusterad, och det var med anledning deraf, som vi reserverade oss i syfte att få in denna punkt i motiveringen. Herrarne finna, att den afser något mera, än de ifrågavarande bolagen, nemligen de enskilda innehafvarne af rättigheter till försäljning af brännvin och tillfälle för Kongl. Maj:t att mot dem vidtaga inskränkningar i samma syfte som med afseende å bolagen.

Det är med anledning deraf, herr talman, som jag skall be att få yrka bifall till reservationen. Men i så fall skulle på sid. 19 af utskottets betänkande 9 rader och 3 ord utgå och äfven 2 rader på sid. 20, nemligen följande stycke: "Slutligen och då ofvan anmärkta, utaf åtskilliga af ifrågavarande bränvinsförsäljningsbolag vidtagna åtgärder, att å andra orter, än der de utöfva sina försäljningsrättigheter, upptaga beställningar på brännvin, ej stå i öfverensstämmelse med det ändamål, hvarför dessa bolag böra uteslutande verka — att nemligen i sedlighetens intresse ordna och öfvervaka bränvinsförsäljningen inom viss ort — synes det utskottet äfvenledes önskvärdt, att bestämmelser meddelas om förbud för ifrågavarande bolag att å annat ställe, än der bolaget utöfvar sina bränvinsförsäljningsrättigheter, upptaga beställningar å brännvin i mindre belopp än det vid partihandel tillåtna minsta försäljningsbeloppet eller 250 liter."

Dessa ord skulle således utgå och reservationen sättas i stället. Jag tager mig friheten påpeka, att vice ordföranden i bevillningsutskottet nyss inom kammaren lemnat upplysningar, hvaraf framgår, att förslaget icke skulle genom denna förändring rubbas, utan att man mycket väl kunde på grund af denna motivering, om den af kammaren antoges, ordna frågan så, att man icke behöfde riskera att hela förslaget förföll. Vid sådant förhållande ber jag få yrka bifall till reservationen på sätt jag nu föreslagit.

Häruti instämde Herr *Högstedt*.

Herr Bokström: Jag ber att få konstatera det lyckliga förhållandet, att kammaren synes vara ense i hufvudsak, ty jag kan icke finna, att det på det hela taget är någon väsentlig skilnad mellan utskottets förslag till kläm och herr Bergs. Herr Bergs är något vidsträcktare, men den egentliga meningsskiljaktighet, som förefinnes, är beträffande motiveringen. Jag hemställer vid sådant förhållande till kammaren, huruvida det icke är lämpligare, att, då det väl ändå erfordras *någon* tid, antagligen en eller flera timmar för att åstadkomma en sammanjemkning af denna motivering, en sådan sammanjemkning får ske i utskottet i stället för här i kammaren.

Beträffande särskildt yrkandet om bifall till herrar Fredholms och Janssons reservation, anhåller jag få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att i första punkten, hvarom kammaren redan

har beslutat, finnes ett uttalande, som är biträdt äfven af desse *Ang. vilkoren*
reservanter, så lydande: "Så länge ifrågavarande bestämmelse i *för försälj-*
franska handelstraktaten är gällande, kunna således franske han- *ning af*
delsresande ej betagas rätten att i Sverige genom reseombud upp- *bränvin.*
taga beställningar på bränvin. (Forts.)

Att nu — såsom af motionärens förslag skulle blifva en följd — betaga landets egna invånare utöfningen af en handelsrätt, hvilken är utländska säljare tillförsäkrad, samt såmedelst bereda bemälda utländska spritvaruhandlare en allt mera gynnad ställning på den svenska marknaden, finner utskottet ingalunda tillrådligt."

Nu har väl utskottet för sin del funnit tillrådligt, att de s. k. patriotiska bolagen icke skulle få sådana rättigheter, emedan det strede emot dessa bolags ändamål, men utskottet har icke velat, innan uppgörelsen med Frankrike skett, förneka andra innehafvare af bränvinsrättigheter att få upptaga sådana beställningar, och den åsigten tyckes äfven vara af kammaren gillad.

Jag ber nu få ansluta mig till den mening, som först uttalades af talaren på södermanlandsbänken, om bifall till herr Bergs yrkande jemte den motivering som är föreslagen af bevillningsutskottet, på det att en sammanjemkning beträffande motiveringen sedermera må kunna inom utskottet ega rum.

Herr Jansson i Krakerud: Jag begärde ordet med anledning af den siste ärade talarens yttrande. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på att kammaren har i punkt 1 beslutit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, "det täcktes Kongl. Maj:t med Frankrike inledda underhandlingar i syfte, att den enligt art. 17 i gällande handelstraktat mellan de förenade rikena och Frankrike franska handelsresande medgifna rättighet att upptaga beställningar måtte, hvad Sverige angår beträffande bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, inskränkas derhän, att sådana beställningar icke få upptagas hos andra än innehafvare af bränvinsförsäljningsrättigheter, såvida icke quantiteten uppgår till minst 250 liter". Och så kommer utskottet här i punkt 3 och hemställer om en ytterligare skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag kan således icke finna, att det förefinnes någon som helst risk, ty utskottet har icke velat inskränka dessa handelsrättigheter, vare sig för bolag eller enskilde innehafvare af rättigheter, lika litet som Riksdagen ännu beslutit att ändra det uttalande, utskottet tillstyrkt Riksdagen att göra till Kongl. Maj:t. Båda dessa frågor ligga således i Kongl. Maj:ts hand, och då kan jag icke finna, att det är förenadt med några svårigheter; synnerligast kan det icke komma att blifva förenadt med större svårigheter för enskilde innehafvare af handelsrättigheter än för bolag, som innehafva handelsrättigheter. Vår motivering afser ju att få dem likställda, så att om det påstånde, den siste talaren hade, varit riktigt, skulle man också säga, att det vore olämpligt att bereda ett bolag dessa rättigheter. Det kan man säga på sanna skäl. Men då ej här någon som helst fara förekommer i något syfte, ty meningen är ju att likställa såväl franska handelsresande som svenska, såväl bolag

Ang. vilkoren
för försälj-
ning af
bränvin.
(Forts.)

som enskilde innehafvare af bränvinsrättigheter i fråga om försäljning, så skall jag följaktligen fortfarande be få yrka bifall till min i ämnet afgifna reservation.

Herr Eriksson i Elgered: Då herr Jansson i Krakerud framställt ett yrkande, som i hufvudsak öfverensstämmer med det yrkande jag gjorde, skall jag be att få återtaga detsamma i hvad det skiljer sig från herr Janssons och förena mig i hans yrkande.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag hoppas, att bevillningsutskottet har bättre tid och lättare skall kunna åstadkomma en sammanjemkning än kammaren, som har en hel massa ärenden på föredragningslistan. Derfor hoppas jag ock, att kammaren bifaller det af friherre Bonde gjorda yrkandet.

Herr Olsson i Sörnäs: Jag har ansett mig skyldig att begära ordet i denna fråga, då jag varit med om att underskrifva den reservation, som afgifvits af herr Fredholm med flere. Jag har icke gått ifrån den öfvertygelsen, att vårt förslag är det lyckligaste; men som det icke vunnit så synnerligen stark tillslutning här i kammaren, utan jag anser, att det af friherre Bonde framställda förslaget, att man skall bifalla herr Bergs skrifvelseförslag med den förändring, att man upptager utskottets motivering, har de största sympatierna, ber jag att få frånträda den reservation jag underskrifvit och instämma med friherre Bonde, på samma gång jag anser det icke vara alldeles omöjligt, utan tvärt om tror, att utskottet mycket gerna och väl kan sammanjemka de olikheter, som förefinnas emellan herr Bergs och utskottets motive-
ringar.

Jag skall för resten icke längre upptaga kammarens tid. Jag yrkar bifall till friherre Bondes förslag.

Häruti instämde herr *Ericson* i Ransta.

Herr Henricson: Jag skall be att få förena mig med dem, som yrkat bifall till den af herr Berg i hans reservation gjorda hemställan med den af utskottet föreslagna motivering.

Med herr Henricson förenade sig herr *Hahn*.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits å hvart och ett af de olika yrkandena, biföll kammaren det slut, som innefattades uti den af herr Berg vid punkten afgifna reservation, men antog den af utskottet använda motivering.

Punkten 4.

Bifölls.

Punkten 5.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 43, hade herrar *P. Waldenström, A. F. Broström* samt 69 andra af Andra Kammarens ledamöter föreslagit, att mom. 4 af § 26 i bränvinsförsäljningsförordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse: *Ang. villkoren för försäljning af brännvin. (Forts.)*

”Der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning, eger Konungens befallningshafvande att, på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande, derom förordna.”

Under förutsättning, att denna framställning bifölles, hemställde motionärerna derjemte, att de i mom. 2 och 3 af förutnämnda § förekommande orden ”i allmänhet” måtte borttagas.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte bifallas.

Häremot hade reservationer anmälts:

af herrar *G. Jansson* och *S. M. Olsson*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen, samt

af herr *H. Eriksson* i Elgered, som på anförda skäl jemväl ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till densamma.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Waldenström: Då denna fråga förut åtskilliga gånger varit diskuterad inom Riksdagen, och då Andra Kammaren i fjor antog motioner i strid mot utskottets betänkande, och då utskottet icke har anført något nytt stöd för sin åsigt, skall jag för tids vinnande inskränka mig till att yrka, att kammaren må med afslag å utskottets hemställan bifalla motionen.

Häruti instämde herrar *Hazén, Anderson* i Hasselbol, *Svensson* i Rydaholm, *Johansson* i Strömsberg, *Anderson* i Tenhult, *Sjöberg, Grundell, Persson* från Arboga, *Zotterman, Ericsson* i Norrby, *Larsson* i Mörtlösa, *Andersson* i Upsala, *Hansson* i Berga, *Ekman, Jakob Erikson* från Stockholm, *Nordin* i Hamnerdal, *Nydahl, Thor, Bladh, Sjö, Anderson* i Himmelsby, *Hammar skjöld, Hansson* i Solberga, *Göransson, Göthberg, Högstedt, Svensson* från Karlskrona, *Petersson* i Brystorp, *Elis Nilson, Olsson* i Kyrkebol, *Andersson* i Ölsund, *Alsterlund, Öberg, Holmgren* och *Lundell* m. fl.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Bokström: Den förste talaren, som yttrat sig i denna punkt, sade, att utskottet icke anført något nytt skäl. Något, och ett tillräckligt skäl har väl utskottet dock anført, då utskottet sagt, att ett fastslående för hvarje fall af de uti ifrågavarande § meddelade tidsbestämmelser utan alla hänsyn till de å olika orter förefintliga olika förhållanden skulle komma att i många fall verka

Ang. villkoren
för försälj-
ning af
brännvin.
(Forts.)

såsom ett högst onaturligt tvång, och vidare: "Utskottet håller ock före, att en bestämmelse om ifrågavarande försäljningstiders ovilkorliga tillämpning skulle, oafsedt att den nog komme att på mångfaldigt sätt kringgås, medföra, att superiet i hemmen eller i för tillfället förhyrda lokaler komme att till ej mindre skada för nykterheten i väsentlig mån tilltaga".

Man kan nu fästa mer eller mindre afseende vid detta skäl, men det är dock ett skäl, som för utskottet varit bestämmande. Det är ju så, att förhållandena här i vårt land äro mycket olika, och en lag, sådan som den nu föreslagna, skulle naturligtvis hufvudsakligast komma att drabba hufvudstaden och de större samhällena. Dagsarbetet börjas ju här för en stor del af hufvudstadens invånare senare än på landsbygden, och det är därför också naturligt, att det måste sluta senare. När man återoppar en opinion om att stängningstiden med afseende å de rättigheter, hvarom här är fråga, skall vara kl. 10, är det visserligen icke nog, att en sådan opinion finnes på landsbygden, som icke beröres af detta stadgande, utan frågan är väl också i någon mån, hvad herr Stockholm sjelf säger i denna fråga, som så nära berör hans sjelfbestämningsrätt. Då nykterhetsvännerna äro så angelägna om att genom lagstiftning och polisförbud verka i nykterhetens tjänst, förefaller det nästan, som om nykterhetsvännerna tröttnat på sin vackra och välsignelsebringande uppgift att med moraliska medel, på öfvertygelsens väg, man och man emellan, söka vinna terräng för sina åsikter. Denna uppgifts fullföljande synes mig böra vara för nykterhetsvännerna långt mera tillfredsställande, och jag är öfvertygad, att nykterhetsvännerna hafva ett godt stycke arbete kvar för att förändra sed och förmildra sederna, innan en lag, sådan som den nykterhetsvännerna nu vilja genomdrifva, för hela riket skall kunna göras effektiv. Det kan väl vara sant, att någon förminskning i konsumtionen genom en slik bestämmelse skulle kunna åvägabringas; men jag vågar för min del tvifla på, att denna vinst kan uppvägas af det moraliska elände, som kommer af sådana omogna och onyktra lagar, till hvilka jag skulle vilja räkna en sådan som den nu föreslagna. Att bestämma i en ukas, att stängningstiden för hufvudstaden skulle vara kl. 10 utan alla undantag, det är ungefär lika välbetänkt, som om man ville bestämma, att Norrström skulle minska sin fart.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Med herr Bokström instämde herrar *J. H. G. Fredholm, Mankell, Johansson* från Stockholm, *Thestrup, Swartling, Zetterstrand, Gethe, Larsson* från Upsala och *Nyström*.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 5:te punkten af betänkandet n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit den af herr Waldenström m. fl. i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 110 ja och 93 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

§ 8.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.*

I ordningen förekom dernäst bevillningsutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af återremiss af bevillningsutskottets betänkande n:o 22, angående villkoren för tillverkning af brännvin.

Jemlikt till bevillningsutskottet ankomna protokollsutdrag hade utskottets betänkande n:o 22, angående villkoren för tillverkning af brännvin, blifvit af Riksdagens båda kamrar till utskottet återförvisadt; och hade utskottet i följd häraf nu afgifvit förnyadt utlåtande i ämnet.

I nämnda betänkande hade utskottet till behandling upptagit två inom Första Kammaren väckta motioner, n:is 8 och 9, hvori herrar *Liss Olof Larsson* och *W. Wallin* föreslagit, den förre, "att Riksdagen ville för sin del besluta en förhöjning af bränvinstillverkningsskatten från nuvarande 50 öre till 60 öre per liter samt att tullen vid införsel af spritdrycker ökas i samma proportion", och den senare, "att Riksdagen måtte höja tillverkningsskatten å brännvin med 15 öre per liter".

Med vidhållande af sitt förut i ämnet framställda förslag hemställde utskottet i nu föreliggande utlåtande:

1:o) att herr Larssons ifrågavarande motion, i hvad den afsåge tillverkningsavgiften för brännvin, icke måtte bifallas; samt

2:o) att icke heller herr Wallins förevarande motion måtte vinna Riksdagens bifall.

Häremot hade i afgifven reservation herrar *Cavalli*, grefve *Klingspor*, *Nisser*, *Rudebeck*, *Weinberg*, *Söderberg*, *Almqvist*, grefve *Wachtmeister* och *Röhss* yrkat, att utskottet måtte hemställa:

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

“1:o) att Riksdagen ville besluta, att § 10 mom. 1 och 3 i gällande förordning angående villkoren för tillverkning af brännvin skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 10.

1. För brännvin, tillverkad inom landet, skall efter afdrag af två procent, som äro skattefria, tillverkaren påföras skatt med 55 öre för hvarje liter af normalstyrka, hvarmed förstås brännvin, som vid + 15° å Celsii termometer innehåller 50 volymprocent alkohol.

3. Vid utförsel af brännvin må, efter hvad särskildt finnes stadgad, åtnjutas restitution med 56,1 öre för hvarje liter renadt och med 55 öre för hvarje liter icke renadt brännvin af normalstyrka.

2:o) att § 12 mom. 1 i förenämnda förordning måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 12.

1. Af obeskattadt brännvin skola minst nittio procent såsom säkerhet för skatten vara liggande på nederlag. Återstoden eger tillverkaren utbekomma utan skattens erläggande, dock med skyldighet att före den 1 påföljande oktober erlægga derpå belöpande skatt, vid påföljd att Kongl. Maj:ts befallninghafvande eljest låter ofördröjligen utmäta densamma.

3:o) att Riksdagen måtte besluta, dels att den vidtagna höjningen i tillverkningsskatten för brännvin skall, såsom tilläggsafgift till den nu gällande, jemväl innevarande år utgöras från och med den 1 juli, dels ock att öfriga sålunda påyrkade ändringar i förevarande förordning må, med de undantag, som omförmälas i nedanstående punkter 5:o och 6:o, tillämpas samtidigt med förhöjningen i tillverkningsskatten;

4:o) att hittills gällande skatt af 50 öre litern må erläggas ej mindre för det brännvin, som före den 1 juli 1894 disponerats, än äfven, såvida betalning erlägges före den 1 oktober 1894, för det brännvin, som berörda den 1 juli obeskattadt qvarligger å brännerinederlag eller allmänt bränvinsnederlag;

5:o) att bestämmelserna om den förhöjda restitutionen icke skola tillämpas å brännvin, som utföres före den 1 januari 1895, eller å brännvin, som denatureras före den 1 oktober innevarande år;

6:o) att, i händelse den i punkten 2:o här ofvan gjorda hemställan bifalles, Riksdagen måtte förklara, att den sålunda gjorda ändringen i § 12 mom. 1 af förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin icke har afseende å sådant brännvin, som vid den tid, då den förhöjda tillverkningsafgiften träder i kraft, obeskattadt qvarligger å brännerinederlag eller allmänt bränvinsnederlag; samt, under förutsättning af Riksdagens bifall till hemställandena i punkterna 4:o, 5:o och 6:o här ofvan;

7:o) att Riksdagen måtte i den underdåniga skrifvelse, hvori Riksdagen anmäler sina beslut om ändringar i förordningen angående villkoren för tillverkning af bränvin, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes särskildt kungöra hvad Riksdagen i nu omförmälda hänseenden beslutit.“

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.
(Forts.)*

Efter föredragning till en början af utskottets under punkten 1 gjorda hemställan lemnades ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Som det är kammaren bekant, har Första Kammaren antagit herr Liss Olof Larssons motion och sålunda med godkännande af densamma beslutat, att en förhöjning af 10 öre utaf bränvinsafgiften skall ske.

Då nu denna fråga skall äfven i denna kammare företagas till behandling, så är det, synes det mig, nödvändigt att först taga hänsyn till behovet af en förhöjning utaf denna bränvinskatt. I det afseendet ber jag att få uppehålla mig något vid de två viktigaste inkomsttitlar, som hafva inflytande på budgeten i första rummet, nemligen tullen och hvitbetssockeraccisen. De hafva naturligen det största inflytandet på inkomstberäkningen för det närvarande, eftersom det just är i fråga om dessa titlar, som det uppstått så mycken tvist och tvekan derom, huru stor brist vore att förvänta. Inom andra inkomsttitlar föreställer jag mig, att icke någon större förändring kan förekomma, ehuru väl jag kan medgifva, att på vissa af dem beräkningarne äro verkställda så, att man kan vara nästan förvissad om att på några öfverskott skola uppstå. Beträffande förslagsanslagen, kan man alltid veta, att å desamma uppstå brist, ty trots den förhöjning, som Riksdagen år efter år medgifvit, så har i allmänhet å dessa anslag uppstått en brist på 1 å 2 millioner kronor, dock vanligen öfverstigande 2 mill., och dessa brister måste alltid täckas genom att man beräknar andra inkomsttitlar rundligt.

Då jag nu anhåller att få uppehålla mig vid de nyssnämnda inkomsttitlarna, tullen och hvitbetssockeraccisen, så ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att det i allmänhet är ganska svårt att beräkna tullinkomster två år förut, ty det är många faktorer, som kunna verka, men som vid tiden för beräkningen voro omöjliga att förutse. Dessa svårigheter ökas i den mån nya tullsatser under en viss period blifva pålagda och som icke komma att verka förr än ett eller annat år efter, med anledning af den stora spekulation och import, som förekommer. Särskildt har ett sådant förhållande inträffat 1892, innan de tullsatser pålades, som Riksdagen hade beslutat efter franska handelstraktatens upphäfvande. Hvarje affärsman kände nemligen då, att det måste blifva en tullförhöjning på vissa mera betydande importartiklar, företrädesvis vin, hvadan importen till följd deraf blef så stark och nederlagen så stora, att de ännu icke äro upprymda.

Jag har låtit verkställa en beräkning, naturligen endast en sannolikhetsberäkning, på när dessa nederlag kunna anses vara

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

upprymda och när man kan vänta en större tullinkomst på vinet, och denna beräkning har visat det resultat, att omkring 400,000 kr. kunna påräknas på vintullen för år 1895. Det finnes vinsorter, t. ex. champagne, som år 1892 infördes till sådan myckenhet efter den lägre tullsatsen, att det efter vanlig konsumtionsförmåga torde räcka i fem år.

När Kongl. Maj:t uppgjorde sin beräkning af tullinkomsten för år 1895, fans såsom vanligt att tillgå statskontorets beräkning rörande densamma. Statskontoret uppgaf således den 15 december, att tullinkomsten för år 1893 kunde antagas komma att uppgå till 36,600,000 kronor. Man hade då reda på huru mycket, som under året influtit, och med beräkning af hvad som influtit under sista delen af december månad det föregående året, kom man till en beräkning af 36,500,000 kronor tullinkomst för år 1895, men såsom bevis på huru svårt det är att kalkylera en tullinkomst kan jag anföra, att den 2 januari, då telegrammen från rikets alla tullkammare ankommit, visade det sig, att tullinkomsten för det förflutna året uppgått till 37,108,000 kronor. Således hade tullinkomsten under dessa fjorton dagar förändrat sig från 36,600,000 kr. till 37,108,000 kronor. Så svårt är det att förutse, huru mycket som lossats från nederlag och importerats på sista tiden.

Emellertid upptog Kongl. Maj:t i förslaget en summa af 36,500,000 kronor såsom fullt trygghande efter hvad man då kunde anse, och jag skulle icke föreslagit Kongl. Maj:t att beräkna tullinkomsten till så lågt belopp, derest man icke redan då varit oviss om hvilken framgång hvitbetssockertillverkningen kunde komma att vinna under det kommande året, emedan man icke hade någon uppgift i det afseendet att stödja sig på och man icke kunde förutse den förändring, som beträffande hvitbetssockertillverkningen nu under de senaste månaderna inträffat. Emellertid utgick man derifrån, att man beräknade hvitbetssockeraccisen ganska högt, nemligen till 3,200,000 kronor, hvadan tullinkomsten och hvitbetssockeraccisen tillsammans uppgingo till 39,700,000 kronor.

Då jag nu omnämnt, att man beräknade tullinkomsten till så lågt belopp, derför att man skulle vara tryggad för en eventuel förändring i hvitbetssockertillverkningen, så kan jag säga, att man med fullt fog, derest man icke ansett, att hvitbetssockeraccisen har något inflytande på tullförhållandena, kunnat upptaga tullinkomsten till 37 mill. kronor. Detta är ett medeltal, som användts redan under flera år, och under år 1895 antogs det, såsom jag flera gånger för kammaren framhållit, att tullinkomsten, oberoende af sockertullen, skulle komma att stiga öfver detta medeltal.

Skulle man då beräkna, hvilket jag för min del anser fullt betryggande, tullinkomsten till 37 mill. kronor, så har man att afräkna sockertullen c:a 8,800,000 kronor, och då återstå 28,200,000 kr. Sedan måste dertill läggas tullen på sirap, som, oberoende af hvitbetssockerfabrikationen, uppgår till 1 million kronor.

Jag ber att få tillägga, att denna beräkning af tullinkomsten kan vara så mycket mera tryggande, som det enligt min uppfattning alltid måste importeras en icke obetydlig mängd rörsocker

att begagnas för vissa ändamål, hvarför hvitbetssockret icke *Ang. villkoren för tillverkning af brännvin. (Forts.)* passar.

Om man nu antager en minskning af $2\frac{1}{2}$ millioner uti de af Kongl. Maj:t för år 1895 beräknade utgifterna och ihågkommer, att en minskning af stämpelskatten utaf 700,000 kr. blifvit en följd af Riksdagens beslut, och till resultat häraf lägger hvitbetssockeraccisen, 6,800,000 kr., så kommer man till en slutsumma af 37,800,000 kronor.

Slutsumman blir således 37,800,000 kronor. — Kongl. Maj:t hade nu beräknat tullinkomsten till 36,500,000 kronor och accisen till 3,200,000 kr., hvilket tillsammans utgör 39,700,000 kr.

Enligt den beräkning, som, såsom jag nyss nämnde, nu bör vara den gällande, blir slutsumman 37,800,000, och drager jag denna summa från de ursprungligen beräknade 39,700,000 kronor, så visar sig en brist på 1,900,000 kronor, som för närvarande förefinnes.

Hade nu Riksdagen beviljat stämpelskatten i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, så hade inkomsterna ökat med 700,000 kr., hvaran bristen skulle uppgått till endast 1,200,000.

Det skiljer sig således icke så mycket från hvad jag för några dagar sedan tillät mig yttra här i kammaren, nemligen att, om Riksdagen hade antagit Kongl. Maj:ts förslag rörande stämpelskatten oförändradt, jag antog, att bristen icke skulle uppgå till mer än 1 million kronor. Det kan väl icke begäras, att man på ett 100,000-tal skall kunna beräkna, huru det kommer att gestalta sig.

Jag tror emellertid, att denna siffra nu kan anses vara riktig. —

Skulle nu Riksdagen antaga Första Kammarens beslut om 10 öres förhöjning af bränvinstillverkningsavgiften, så blefve följden, att med en medelkonsumtion af 30 mill. liter inkomsten skulle uppgå till 3 mill. kr., men härvidlag äro många omständigheter, hvilka göra att man icke kan antaga, att hela denna beskattning kommer att utgå för år 1895. Kammaren känner väl, att på nederlag ligga för närvarande 15 å 16 mill. liter, och dessa förråd måste först upprymmas, innan någon skatt kan komma att utgå.

När man vet hvad som bränts under hösten, så är det väl sant, att brännvinet kommer att lemna någon afkastning, men det är att antaga, att bränningen kommer att minskas med hänsyn till de högst betydande nederlag, som för närvarande finnas och hvilka, om jag minnes rätt, med 3 å 4 mill. liter öfverstiga det som fans i fjol vid denna tid.

Hvarför man lagt så stora quantiteter på nederlag förklaras deraf, att man väntat, att herr Liss Olof Larssons motion skulle gå igenom och en förhöjd skatt antagas af Riksdagen.

Jag har ansett mig böra med detta uttala min åsigt om det önskvärda uti att budgeten af Riksdagen sättes i den ställning, att den kan sägas vara trygg och fast. Detta brukar Riksdagen vilja, och det är ju önskvärdt såväl för Kongl. Maj:t som för Riksdagen.

Jag skall icke upptaga tiden vidare.

Vidare anförde:

*Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman! Jag tror, att det för en hvar af oss var litet oväntadt att få underrättelse om denna statsbrist. När man läser det förslag, som alltid möter en i riksdagens början, och deri Kongl. Maj:t beräknar statsverkets inkomster och utgifter, så är det klart, att man fäster ett väsentligt afseende vid hvad som deri är framlagdt för Riksdagen, men nu befinnes det, att helt andra förhållanden hafva uppstått, och jag ber herr statsrådet att icke allt för mycket misstycka, om icke kammarens ledamöter kunna så fullt som önskvärdt vore lita på de beräkningar, som nu under hand lemnats från statsrådsbänken. I allt fall är man nu ganska oviss om huru ställningen kommer att gestalta sig, och det enda, som man är viss om, är, att en brist föreligger; och att denna brist också måste fyllas, det är ju gifvet. Jag antager, att den utvägen att höja inkomstberäkningen är vanskelig, och att Riksdagen icke bör gå åt det hållet. Det skulle vara synnerligen olämpligt icke blott för oss, det vill säga landet, utan äfven från ett annat håll att, om en brist uppstår, endast höja beräkningen af inkomsterna. Det vore icke reelt handladt, utan Riksdagen bör söka få bristen på ett betryggande sätt afhjelpat och därför anvisa tillgångar till dess betäckande.

Nu finnes icke mycket att välja på. Vi hade, såsom herrarne veta, en sak, nemligen kaffetullen, men den ville Riksdagen icke antaga. Nu föreligger ett förslag till höjning af bränvinsskatten. Utskottet har visserligen afstyrkt detta förslag, men Första Kammaren har, såsom redan blifvit nämndt, antagit den vid betänkandet fogade reservationen, och jag undrar, om vi kunna undgå att följa reservanterna. Jag tror knappast, att det finnes någon annan utväg. Jag vill därför hemställa, om det icke är skäl i att afslå utskottets hemställan och bifalla den af herr Cavalli med flere afgifna reservation, dock med den förändring, att i stället för de 55 öre, som reservanterna föreslagit, beloppet höjes till 60 öre samt att i 3 mom. siffrorna 56,1 och 55 höjas till 61,1 och 60 öre.

Derjemte tror jag, att man äfven bör göra någon ändring i § 12 mom. 3, ty det förefaller mig, som om den tillverkning, som hädanefter kommer att ske, icke borde få undgå den högre beskattningen ända till den 1 juli. Likaså bör tullen på utländsk spirituosa, som blir en gifven följd, i fall kammaren bifaller reservationen, också träda i kraft inom en närmare tid. Jag har rådgjort med en och annan om denna sak och de hafva tyckt på samma sätt. Jag yrkar därför bifall till 12 § 3 och 4 mom., men med den förändring, att de deri förekommande orden "1 juli" utbytas mot "1 juni". Det är nog möjligt, att detta icke blir Riksdagens beslut, men om en sammanjemnkning kommer till stånd, så kanske tiden framflyttas åtminstone 15 dagar, och då har ju det sin nytta med sig. Jag skall icke ingå i någon pröfning af af de siffror som anförts, ty det tjenar nog icke något till, men jag ber att få göra detta yrkande. Om kamrarna icke enas, så hafva vi ju icke annat än att pröfva på en gemensam vote-ring, men jag tror verkligen, att det vore mycket lämpligt, om vi

finge en framflyttning af tiden för tillverkningsavgifternas och tullens trädande i kraft.

Jag ber, herr talman, om proposition på detta mitt yrkande.

*Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Häruti instämde Herr Sjö.

Herr Jonsson i Hof: Då jag i stället går att yrka bifall till utskottets förslag, är jag naturligtvis också skyldig att söka gifva skäl för att denna mening är hållbar och riktig.

Jag skall då till en början se till, huruvida man har anledning att för 1895 års statsreglering befara någon verklig brist, som behöfver täckas med nya, förut ej föreslagna skatter. Då hafva vi först i realiteten att räkna med några alldeles gifna faktorer, hvilka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet redan har berört. Riksdagen har nemligen i Kongl. Maj:ts statsreglering gjort en nedsättning af i rundt tal 2,400,000 kronor. Om således denna siffra icke motverkades af några andra faktorer, så skulle det blifva en förbättring i statsregleringen med just detta belopp 2,400,000 kronor. Men nu är, såsom riktigt omnämmts, en nedsättning gjord på motsidan i fråga om de föreslagna stämpelskatterna, hvilken nedsättning man torde kunna beräkna i rundt tal till 700,000 kronor. Drager man dessa 700,000, som äro en försämring i budgeten från förbättringen på 2,400,000 kronor, så blir det en faktisk förbättring på 1,700,000 kronor.

Om man sedan går att söka bedöma, i hvad mån bevillningsutskottets beräkningar om minskade inkomster af sockertullen och accisen på hvitbetor kunna vara rigtiga eller ej, så står man naturligtvis dervidlag icke på samma fasta mark som i fråga om de föregående siffrorna. Utskottet har här gjort sina beräkningar hufvudsakligen på grund af ett meddelande om att kontrakt, omfattande så och så många tusen tunnland, afsedda för betodling, skulle vara uppgjorda för innevarande år, och med ledning häraf har sedan en beräkning verkstälts om att sockertullen skulle minskas så och så mycket för innevarande år och med ett högre belopp för 1895. Nu vill jag först inlägga en liten gensaga emot att endast den omständigheten, att kontrakt lära vara uppgjorda om betodling på så och så stor areal, är ett faktum, som man ovilkorligen kan trygga sig till och som sålunda bör läggas till grund för en beräkning om minskad införsel af socker. Det är sant, att dessa kontrakt äro uppgjorda, men kunna icke männe andra förhållanden stöta till, hvilka i större eller mindre grad taga bort vigten och värdet af dessa uppgörelser? Det har hittills varit en mycket ogynsam väderlek i Skåne, der betodlingen mest bedrifves, och man påstår, att för närvarande icke mer än hälften af den afsedda betsadden blifvit verkställd, och detta oakadt våren i år är ovanligt tidig och betsadden alltid brukar ega rum i början af maj. Kan det således icke inträffa, att betodlingen år 1894 t. ex. blir betydligt mindre, än man på grund af dessa uppgörelser haft anledning att vänta? Jag vågar tro, att man med temligen stor visshet kan påstå, att den icke blir så

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

stor, som ursprungligen var afsedt. Men det är nu, säger man, egentligen för år 1895, som vi hafva att bedöma situationen, och det är riktigt. Men jag undrar, om man icke kan hafva rätt att antaga, att äfven för år 1895 den beräknade betodlingen icke kommer att blifva så stor, som man afsett, och detta mitt antagande stöder jag derpå, att den skrifvelse angående en förändring i hvitbetsockerskatten, som Riksdagen redan beslutat att aflåta till Kongl. Maj:t, måste komma att verka såsom en ganska starkt återhållande broms på utvecklingen af denna fabriksindustri. Jag tror således, att den nedsättning i inkomsttiteln socker, som utskottet för år 1895 har beräknat till 3,600,000 kronor, icke alls bör blifva så stor. Den kanske kommer att stanna under, 2,000,000 kronor, och gör den det, då är det icke någon fara för att icke statsregleringen skall gå i hop.

Ty vi hafva, såsom jag nyss visat, genom redan vidtagna åtgärder förbättrat statsregleringen med 1,700,000 kronor. Låt vidare bristen i den beräknade sockertullen gå ned till 2,000,000 kronor i stället för 3,600,000 kronor, så lär väl ingen af herrarne kunna hysa tvifvel derom, att icke tullinkomsterna på åtskilliga andra artiklar måste komma att för år 1895 gå upp till betydligt högre belopp än för år 1893 och för innevarande år. Vi få nemligen komma i håg, att de förhöjningar i tullsaterna på åtskilliga viktiga artiklar, som genomfördes af Riksdagen 1892, framkallade en oerhörd införsel derförinnan af samma artiklar. Dessa varor hafva hittills varit tillräckliga för att förse landet med dess behof deraf, men de kunna icke räcka till äfven under år 1895, utan då måste man ovilkorligen ha att motse en förhöjning i tullinkomsterna på sådana varor som vin, siden, brännvin och sprit af skilda slag och, såsom jag antager, äfven något på maskiner och redskap. Det lär väl icke råda tvifvel om den saken, att vi icke då med skäl kunna beräkna, att denna förhöjning i tullinkomster bör mer än väl motväga den bristen på 300,000 kronor. Jag tror, att vi kunna räkna på, att denna förhöjning icke kommer att understiga 1,000,000 kronor. Är detta således något, som icke med skäl kan bestridas eller vederläggas, tror jag, att den beräkning utskottet verkställt, på grund af erhållen pro memoria om den finansiella ställningen, väl kan hafva skäl för sig, men att man kan reducera effekten af den, när man tager med i beräkningen alla de faktorer, som kunna inverka på statsregleringen. Nu är jag villig medgifva, att statsregleringen alltid bör göras upp så, att den blir, såsom man säger, stark. Ty det är icke trefligt att göra upp en statsreglering, som man förutser skall komma att sluta med brist; och att ur den synpunkten åtskilliga inkomsttitlar med skäl böra sättas något lägre, än man kan antaga, att de komma att gå upp till, emedan det i vanliga fall blifver en brist på flera eller färre af våra förslagsanslag, som således derigenom bör få en motvigt. Men, mine herrar, jag undrar, om man icke äfven i det afseendet nu står under ett någorlunda gynnsamt förhållande. Vi få komma i håg, att en mängd af dessa förslagsanslag äro beroende af prisförhållandena på lifs-

medel och annat, och att, när dessa pris äro höga, dessa förslagsanslag frestas i mycket högre grad, än när prisen på sådana födande artiklar äro billiga. Några billigare pris på sådana artiklar, som en del af dessa förslagsanslag äro beroende af, kunna vi icke gerna tänka oss, än de, som gälla i närvarande tid; och jag har intet skäl befara, att någon väsentlig förhöjning i det fallet skall komma att ega rum under år 1895. När man tager denna sak med i beräkningen, är det icke behöfligt att, i samma grad som vanligt, hafva beräknat inkomsttitlarna lägre, än hvad de i verkligheten komma att gifva. Jag vågar således påstå, att man, utan att bifalla den ifrågasatta förhöjningen i bränvinstillverkningsafgiften, skall kunna göra upp en statsreglering för år 1895, som ingalunda kommer att blifva bland de svagaste, och att det många gånger uppgjorts statsregleringar, som icke varit bättre, utan snarare sämre. Men förutsatt, att jag i denna min uppfattning icke helt och hållet skulle ha rätt, utan att i hvarje fall en mindre betydande brist uppkommer, så frågar jag herrarne: kan det med en sådan förutsättning vara skäl i att bifalla en höjning i bränvinstillverkningsafgiften, som måste beräknas gifva statskassan ungefär 3,000,000 kronor för år 1895? Det måste ju vara klart, att, huru än en statsreglering för det året kommer att utfalla, det icke kan komma att sluta så illa, att en statsbrist på 3,000,000 kronor kommer att uppstå. Jag tror icke, att det blifver någon brist alls; men för de ledamöter, som hafva en motsatt mening, anser jag det icke vara skäl att söka göra gällande, att denna brist kan komma att belöpa sig till mer än hundratusentals kronor. För en sådan eventualitet är det väl icke rätt, att Riksdagen skall åtaga sig en skatt, som går upp till två-, tre- eller kanske sexdubbla beloppet. Detta i fråga om behovet af den ifrågasatta höjningen af bränvinstillverkningskatten.

Går jag sedan öfver till den andra faktorn, man här har att räkna med, eller om det ur nykterhetsvänlig synpunkt och för den del af kammarens ledamöter, som ha det målet för sina ögon, att vi med fasta och väl afvägda steg böra gå åt det håll, som befordrar nykterhet och förminskning i bränvinsförbrukningen, om, säger jag, det ur den synpunkten kan vara lämpligt att vidtaga den ifrågasatta förhöjningen i bränvinstillverkningskatten, svarar jag derpå ett obetingadt och bestämdt nej. Då Riksdagen förut höjt bränvinstillverkningskatten, har detta skett i syfte att dermed skaffa staten högre inkomster, men ej i syfte att minska förbrukningen af varan. Man har därför steg för steg höjt denna tillverkningsafgift med små belopp. År 1855, när denna skatt först pålades, bestämdes den till 19 öre per liter. Sedan höjdes den år 1857 till 23 öre, år 1867 till 27 öre, år 1871 till 31 öre, år 1879 till 38 öre, år 1882 till 40 öre och år 1888 till 50 öre per liter. Hvad har nu detta sätt att höja skatten haft för resultat i fråga om förbrukningen? Jo, så vidt jag kunnat finna, har förbrukningen per hufvud räknadt under senare decennier något nedgått, men såsom summa för landet räknadt, har den stått ungefär på samma punkt. Det är naturligt, att, om man vill minska för-

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.
(Forts.)

Ang. villkoren för tillverkning af bränvin. (Forts.) brukningen af denna vara, man då icke bör taga små steg, som litet eller intet inverka på detaljförsäljningen af varan i t. ex. supar och dylikt, utan man måste taga ett belopp, som äfven på minutpriset verkar kämbart. Gör man det, då är man, om man vill minska förbrukningen och befordra nykterheten, stadd på rätt väg. Men förfar man så, att man höjer med små belopp, då minskar man icke förbrukningen, utan man skaffar staten en ökad inkomst, och man gör det steg för steg omöjligt att komma till det önskade slutresultatet, nemligen att minska eller taga bort denna förbrukning.

Huru jag således än ser saken, vare sig det gäller att bedöma, om det för statsregleringen är oundgängligen behöfligt att förhöja bränvinstillverkningskatten, eller jag ser den ur nykterhetsvänlig synpunkt, kan jag icke komma till annat resultat, än att utskottet gifvit goda skäl för afstyrkandet af denna förhöjning, och jag slutar därför, såsom jag börjat, med att bestämdt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Hedin* och *Hammarström* instämde häruti.

Herr J. H. G. Fredholm: Här är fråga om en höjning i tillverkningsavgiften på bränvin. Men såsom herr vice talmanen redan framhållit, måste en sådan höjning vara förknippad med motsvarande höjning i *tullsatserna* på bränvin och sprit. Emellertid förhåller det sig med den senare frågan så, att denna kammare beslutat, att ingen förhöjd tullsats skall äsättas bränvin och sprit. Deremot lär Första Kammaren nu fattat det beslut, att en sådan höjning i afseende på tullen å bränvin skall inträda samtidigt med den höjning i tillverkningsavgiften, som samma kammare beslutat, eller den 1 juli. Om denna kammare nu beslutar att höja tillverkningsavgiften på bränvin, så blir följden, att man nödgas föranstalta gemensam omröstning om förhöjning af tullsatsen på bränvin, och denna omröstning kan icke göras annat än mellan det beslut, Andra Kammaren fattat, eller att ingen förhöjning skall ega rum, och det beslut, Första Kammaren fattat, eller att förhöjning skall inträda den 1 juli. Således, om kammaren nu beslutar sig för att höja bränvinstillverkningsavgiften, förmodar jag, att deraf blifver följden, att man i en gemensam omröstning bestämmer sig för äfven en förhöjd tullsats på bränvin och sprit att börja den 1 juli såsom tilläggsavgift till hvad redan förut är stadgadt. Men hvad tro herrarne, att ett sådant beslut kommer att medföra för verkan på importen? Jo, det får samma verkan, som det fick åren 1888 och 1891. Då man båda dessa år gjorde en förhöjning i tullsatserna å bränvin och sprit, framkallade denna förhöjning en oerhördt stor import af denna vara, synnerligast konjak från Frankrike.

På två månader kan man hinna importera betydliga kvantiteter, och detta jemte den omständigheten, att den förhöjda tilläggsavgiften icke skall komma att tillämpas på det bränvin som ligger på nederlag, skall otvifvelaktigt medföra den verkan, att

nästa års statsinkomster, i hvad de röra tull och tillverkningsavgift på bränvin, komma att oaktadt förhöjningen blifva betydligt mindre, än de annars skulle blifvit. Alldeles uppenbart är, att priset på den importerade varan och på det bränvin, som finnes på nederlag, skall komma att stiga. Men de, som skola tillverka bränvin efter den 1 oktober och betala den då gällande högre tillverkningsavgiften, kunna naturligtvis icke tillverka bränvin på annat villkor, än att priset stiger lika mycket som den pålagda skatten. Det torde likväl vara ovisst, om så kommer att ske den närmaste tiden från bränvinsårets början den 1 oktober.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.
(Forts.)*

Följaktligen kommer bränvinsbränningen att minskas under höstmånaderna, så länge oförbrukadt bränvin finnes kvar i något större öfverskott. Det är först, då nu befintliga lager minskas, som det kan löna sig att bränna. Men nu tror jag, att det finnes så stora kvantiter bränvin på lager, att detta förhållande kommer att inverka äfven på nästa års bränvinsbränning. Således skulle med säkerhet ett mindre antal liter under nästa år komma att skattläggas än annars, ehuru visserligen skatten komme att utgå med ett högre belopp per liter än nu. Derför torde det vara ovisst, om icke staten, i fall den föreslagna höjningen beslöt, ändock skulle få för nästa år minskade inkomster såväl utaf bränvinstillverkningsavgiften som af tullen på konjak. Jag tror således, att man bör taga detta i närmare öfvervägande, innan man besluter sig för att verkställa en sådan höjning, som här är ifrågasatt; och derför tycker jag, att man bort taga sig tid att reflektera något öfver, om det icke vore klokare att tillgripa en sådan åtgärd som den att höja bränvinstillverkningsavgiften först nästa år, och derjemte då i tid vidtaga sådana mått och steg, att höjningen å såväl denna som motsvarande tullsats kommer staten till godo och icke till största delen kommer att blifva en vinst för enskilda personer. Det är detta jag velat säga för att för min del fritaga mig från följderna af ett förhastadt beslut att höja bränvinstillverkningsavgiften i likhet med hvad Första Kammarén redan gjort.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Då en förhöjning i bränvinskatten, för såvida budgeten skall gå i hop, svårligen lär kunna undvikas, och då man, genom antagande af en höjning af bränvinstillverkningskatten med 10 öre per liter, väl kan hysa den förhoppningen, att denna fråga sedan får hvila en del år, så att bränvinstillverkningen får, så att säga, sköta sig sjelf i fred och ro, skall jag be att få instämma med herr vice talmannen i hans yrkande på en höjning af 10 öre. Jag behöfver icke erinra herrarne om, hvilka spekulationer och öfverproduktion, som alltid åstadkommas, när en sådan fråga som denna kommer fram, och föranleda till förluster för bränneriegare och potatisproducenter, för att icke tala om bränvinshandlare. Detta blir i synnerhet fallet för den mindre bemedlade potatisproducenten, som för penningars skull är nödsakad att sälja sina potäter genast om hösten och taga hvad han kan få, om en sådan skattefråga år efter år skall dyka upp.

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

Det är af denna anledning, och därför att jag tror en skatteförhöjning i längden icke kan tillbakahållas samt för att brännvinshandteringen sedan skulle få vara oberörd af skatteförhöjningar, som jag vill vara med om den föreslagna förhöjningen, ehuru jag eljest icke skulle varit med derom. Jag vill, som sagdt, instämma med herr vice talmannen i hans yrkande om den ändring af § 10 i första punkten af den vid nu föredragna betänkande fogade reservation, att skatten höjes till 60 öre. I afseende på § 12 skall jag deremot be att få yrka, att orden *nittio procent* måtte utbytas mot *ättiosju procent*, då i alla fall derigenom den procentsiffran, som i den nuvarande förordningen finnes, rörande huru stor del obeskattadt brännvin skall såsom säkerhet för skatten vara liggande på nederlag, blir höjd med 2 procent, hvilket motsvarar en skatteförhöjning af 12 öre. Denna höjning är således fullt motsvarande höjningen af skatten med 10 öre, så att en bestämmelse om att 87% såsom säkerhet skola vara liggande på nederlag kan anses vara fullt betryggande för staten. Om man höjer säkerheten till 90%, skall det hafva till påföljd, att den mindre kapitalstarke brännvinstillverkaren icke i nämnvärd mån kan begagna sig af nederlagsrätten, utan måste komma att ligga i köpmännens händer, hvidan en sådan bestämmelse skulle blifva till fördel för dessa. Då Riksdagen med nederlagsrätten har åsyftat en fördel för tillverkarne, bör man ställa så, att tillverkarne i allmänhet, således äfven de mindre kapitalstarka, blifva i tillfälle att begagna sig af densamma, och då staten förut icke lidit någon förlust, ehuru procentsiffran varit lägre — före sista skatteförhöjningen voro icke mer än åttio procent bestämda såsom säkerhet — torde väl herrarne kunna förstå, att det så mycket mindre nu, efter en sådan höjning af procentsiffran, kan blifva tal om, att staten skulle göra någon förlust. Jag yrkar därför, att procentsiffran i § 12 mom. 1 af reservanternns förslag sättes till 87.

Hvad sedan beträffar tillämpningen af förhöjningen af skatten, skall jag be att få göra det yrkandet, att den måtte så skyndsamt som möjligt tillämpas, så fort som den kongl. förordningen härom kan utfärdas, emedan, om tiden, innan höjningen skulle träda i kraft, skulle utsträckas till den 1:sta juli, såsom i reservationen föreslagits, detta skulle vara att gifva en otillbörlig vinst åt de nuvarande pressjästtillverkarne, som hela året om afverka brännvin. Derfor skall jag, som sagdt, yrka, att förhöjningen måtte träda i kraft så skyndsamt som möjligt.

I afseende på mom. 5 af § 12 i reservanternas förslag skall jag yrka, att bestämmelserna om den förhöjda restitutionen måtte tillämpas från den 1:sta oktober i år i stället för den 1:sta januari 1895. Om någon export af brännvin härigenom skulle komma till stånd, så vore det enligt mitt förmenande icke någon förlust för staten, emedan tillverkningen skulle inom kort komma ökas med det parti brännvin, som exporterats, då staten åter erhöi det belopp, som den genom restitutionen gått miste om. Men deremot skulle en export lätta marknaden och vara till gagn för potatisproducenter å de orter, der brännvinsbränning bedrifves; för öfrigt har jag

intet vidare att tillägga, till hvad jag nu anfört, hvarför jag med de af mig nu föreslagna förändringar slutar med att yrka bifall till reservanternas förslag.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Herr Eklund från Stockholm: Att beskatta brännvin uteslutande för att bereda staten inkomster anser jag för min del vara staten ovärdigt, och jag tror äfven, att jag om denna uppfattning icke är alldeles ensam. Ty hvarje gång det i Riksdagen framkommit förslag om att höja brännvinsskatten, såväl då förslagen kommit från enskilde motionärer som från regeringen, så har det alltid, såsom ett skäl för det berättigade i ökningen påpekats, att denna förhöjning skulle gagna nykterhetsaken. Men jag tror, att man med detta påstående blott och bart afsett att slå blå dunster i ögonen på oss,

Jag skulle nu visserligen i det afseendet till fullo kunna instämma i hvad herr Olof Jonsson i Hof förut anfört. Men jag skall dock be att få tillägga några ord. Man har framhållit såsom skäl för den uppfattningen, att nykterhetsaken skulle befrämjas genom förhöjd brännvinstillverkningsavgift, att konsumtionen såsom en följd däraf skulle nedgå. Min tro är dock att denna nedgång i konsumtionen icke har det minsta att göra med denna obetydliga höjning af brännvinsskatten. Hvad är det då, som åstadkommit minskning i brännvinskonsumtionen? Jo, det är den allmänna tilltagande ölförbrukningen.

Det var en tid, då man bland nykterhetsvännerna hade den uppfattningen, att, äfven om afgiften för brännvinstillverkningen höjdes med huru ringa belopp som helst i taget, detta dock äfven skulle främja nykterheten. Nu torde man dock hafva börjat frånga den uppfattningen; och ser jag efter, huru förhållandet är i Norge och Danmark, finner jag, att i dessa länders riksförsamlingar nykterhetsvännerna motsatt sig en förhöjning af skatten på brännvin just ur nykterhetssynpunkt. Jag tror således, att vi icke alla få tala om nykterheten i sammanhang med en så ringa skatteförhöjning som nu är ifrågasatt.

Om man skulle antaga det förslag, som af herr vice talmannen blifvit framställt, skulle det naturligtvis medföra en höjning af priset på brännvin äfven för dem, som köpa brännvinet supvis. Man har dervid räknat ut, att 10 öre på hvarje liter gör en förhöjning af ett halft öre på hvarje sup; men förhållandet blir i själfva verket det, att konsumenterna få betala 1 öre i stället. Sålunda blir det äfven i detta hänseende de, som försälja varan, som komma att förtjena; och då jag föröfrigt anser, att den föreslagna förhöjningen af brännvinsskatten under närvarande förhållanden kommer att bereda brännvinsspekulanterna en väsentlig vinst — under det att statens vinst åtminstone under närmaste tiden torde blifva högst obetydlig om ens någon — skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar John Olsson, Norman och Johansson från Stockholm,

Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 46.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Herr Bergendahl: Jag för min del finner mig hafva mera anledning att sätta tillit till de uppgifter, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet lemnat på grund af de upplysningar, han skaffat sig från olika delar af landet; jag tillåter mig, säger jag, att sätta mera tillit till dem och de beräkningar, som derpå grundats, än till de kalkyler, som af den ärade talaren herr Olof Jonsson i Hof nyss framstälts. Han påstod, att det ej skulle vara någon fara för att sockertullen nästa år skulle komma att nedgå i den grad, som man påstått. Han yttrade till och med, om jag fattade honom rätt, att man endast kunde vänta en obetydlig reducering. Denna supposition grundade han på ett par antaganden rörande hvitbetsodlingen. Det ena antagandet var det, att betodlingen skulle komma att i hög grad minskas i år till följd af svårigheter vid sådden, det andra, att den skrifvelse till Kongl. Maj:t, som Riksdagen beslutat, angående förändring i hvitbetssockerskatten, skulle förorsaka en nedsättning i produktionen för nästa år.

Hvad beträffar det första antagandet, kan jag icke gilla detta. Jag tror, att det ännu torde vara för tidigt, att säkert bedöma den saken. Vårsådden är ännu ej avslutad, och om Skåne också varit utsatt för en ovanlig nederbörd under de sista veckorna, som försvårat sådden — och jag vill medgifva att det är möjligt, att denna nederbörd i någon ringa grad omöjliggjort en sådd för året — inverkar detta dock så ofantligt litet i betraktande af den stora jordareal som besås.

Ikke heller det andra antagandet finner jag hållbart, ty jag föreställer mig, att den beslutade skrifvelsen, icke kan föranleda några åtgärder förr än i framtiden. Det må vara, att denna framtid icke är så aflägsen, men jag tror, att Riksdagen bör vara temligen varsam i sitt tillvägagående i afseende på den förhöjning, som genom den skrifvelsen är afsedd att åstadkommas. I hvilket fall som helst, torde denna icke komma att inverka något på nästa års produktion. Fabriker finnas ju och dessa måste hafva nödig bettillgång.

Jag fick för ett par dagar sedan, just under diskussionen om detta ämne, ett bref från en person i Skåne, som nämnde, att han i år skall beså 81 tunnland med sockerbetsfrö, men att han nästa år skall dermed beså 190 tunnland. Herrarne kunna häraf finna i hvilken hög grad produktionen kommer att tilltaga. I förbigående ber jag få nämna, att det förundrar mig icke, att finansdepartementet vid uppgörande af statsregleringen för detta år ej hade kännedom härom, hvilket först på senaste tiden blifvit bekant. Då jag nu antas att statsbristen skall uppgå till de omnämnda 1,900,000 kronor, så är det naturligt, att jag vill bidra till att utjemna densamma. Då jag finner höjningen i brännvinsbeskattningen med 10 öre per liter mycket lämplig enär en sådan dels fyller bristen i fråga, dels lemnar öfverskott till nedsättning af den tilläggsbevilning, som föreslås för nästa år, så är det mig synnerligen angeläget att kunna med min röst bidra till ett antagande af denna beskattning. Jag föreställer mig, att herr Olof Jonsson icke heller kan

hafva något deremot att om statskassan får sina tillgångar härigenom ökade, tilläggsbevillningen något nedsattes.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra skall jag be att få hemställa om bifall till det af herr vice talmannen nyss gjorda yrkandet.

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

Herr *Erickson* i Bjersby förenade sig med herr *Bergendahl*.

Herr *Palme*: Herr talman, jag skall anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag och detta hufvudsakligen på grund af tre skäl.

För det första är jag fullkomligt ense med herrar *Olof Jonsson* och *Eklund* derutinnan, att den nu ifrågasatta förhöjningen af bränvinstillverkningskatten icke är egnad att bidraga till nykterhetens höjande inom vårt land. För det andra föreställer jag mig, att de yttranden, vi under de senaste dagarne hört från statsrådsbänken beträffande de föreliggande budgetsfrågorna, icke kunna vara egnade att bibringa kammaren den åsigt, att den bör hysa alltför mycket förtroende för dessa yttranden. Och för det tredje och sista är jag öfvertygad om, att det icke blir staten, som i första hand kommer att få skörda frukterna af en dylik förhöjning, utan att det under den närmaste tiden blir de stora innehafvarne af sprit på nederlag, som derpå komma att göra en vinst.

Jag vill, utan att på något sätt upptaga dessa siffror till granskning och icke ens uttala något omdöme om dem, likväl hänvisa till en artikel i en tidning, hvilken herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tycktes tillmäta en ganska stor auktoritet, nämligen *Börstidningen*, hvori det påpekats, att den föreslagna höjningen af bränvinsskatten icke torde komma att för staten medföra mera än en inkomst af circa 900,000 kronor, under det att enskilde torde komma att förtjena under loppet af nästa år omkring 2,175,000 kronor.

Jag skall, medan jag nu har ordet, äfven anbjuda att med herr talmannens benägna tillåtelse få påpeka ett förhållande eller, rättare sagdt, ett missförhållande, som i viss mån står i sammanhang med föreliggande fråga, nämligen så till vida, att anledningen till att enskilde komma att göra större förtjenst på den föreslagna förhöjningen än staten är den, att det är åt desse enskilde, hvilka hafva brännvin på nederlag, medgifven en ganska stor frist med afseende på skattebetalningen, och jag vill med anledning deraf fästa uppmärksamheten på nödvändigheten af att såvidt möjligt är inskränka denna frist.

Jag har särskildt velat påpeka detta, emedan till min kännedom kommit, att i måndags anmälades i Stockholms tullkammare till tullbehandling en mycket stor mängd på nederlag liggande kaffe, och att, ehuru således officiella anmälningar gjordes angående denna tullbehandling, dervidlag dock på samma gång gjordes det tysta förbehållet att, i händelse kaffetullen icke skulle komma att genom Riksdagens beslut höjas, dessa anmälningar fingo tagas

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

tillbaka. Enligt de upplysningar, jag förskaffat mig från tullverket, har på detta sätt verkligen skett. Anmälningar om tullbehandling af ganska betydande kvantiteter kaffe hafva till tullverket inkommit, hvilka dock sedermera, då någon tullförhöjning icke beslöts, togos tillbaka. Tullverket gör sig således genom ett dylikt medgifvande till en slags meddelaktig i den till statsverkets förfång försökta spekulationen i följd af den föreslagna tullförhöjningen, en spekulation, som just Riksdagen och Kongl. Maj:t genom iakttagande af den största möjliga skyndsamhet vid behandlingen sökt förekomma. Jag har velat påpeka detta för att framhålla vigten af att vid dylika förhöjningar så stor snabbhet som möjligt iakttages och, att der frist enligt lag är medgifven, denna frist måtte blifva så kort som möjligt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Bexell: Herr Olof Jonsson antog, att hvitbetsodlingen i Skåne icke skulle i år kunna utfalla så gynnsamt som vanligt på grund af väderleksförhållanden. Ja, det är också min öfvertygelse, men dertill vill jag äfven lägga ett annat skäl. Jag har nemligen hört, att sju nya fabriker äro under anläggning, men jag vill påpeka, att det icke är möjligt att beräkna lika stor betleverans till de nya fabrikerna, efter tunnland räknadt, som till de förutvarande ty den för betodling tecknade jorden är icke genast i den häfd att full skörd kan erhållas. Jag är derför öfvertygad om att icke på långt när den stora produktion af hvitbeter, som är beräknad, kommer detta år till stånd, hvadan vi kunna vänta en vida större import af socker än som beräknats.

På grund häraf tror jag, att statskassan kan reda sig utan denna förhöjning af brännvinsskatten, och anhåller jag derför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Då jag förra gången hade ordet och då framställde ett yrkande, hade jag mig ej fullständigt bekant, huru Första Kammaren beslutat uti föreliggande fråga. Då jag nu fått kännedom derom, skall jag be att i någon mån få ändra mitt förut gjorda yrkande, nemligen derhän att kammaren i anledning af den föredragna motionen ville besluta den ändring i nu gällande förordning angående villkoren för tillverkning af brännvin att den i 10 § 1 mom. förekommande siffran 50 öre ändras till 60 öre samt att i samma §:s 3 mom. förekommande siffra 51 ändras till 61,2 och 50 öre utbytes mot 60 öre. Sedan afstår jag från mitt förra yrkande angående tidens förändring från den 1 juli till den 1 juni på grund deraf att Första Kammaren beslutat tullförhöjningen med det tillägg, att den skulle tillämpas från och med den första juli.

Såsom herrarne finna, hafva reservanterne föreslagit, att brännvinstillverkningsavgiften jemväl skall tillämpas från och med den 1 juli, men detta anser jag vara en fråga, som bör afgöras först sedan beslut fattats om förhöjd tillverkningsavgift och tull. Sedermera må utskottet inkomma med förslag rörande tiden för tillämpningen, hvarigenom enhet kan vinnas.

Det är därför jag tror, att, då vi nu komma att votera, denna votering gäller: skall tullen höjas eller bibehållas vid sitt nuvarande belopp.

*Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Jag ber således att få återtaga mitt förra yrkande.

Häruti instämde herr *Bergendahl*.

Herr Jönsson i Gammelstorp: Jag ber endast att få återtaga mitt förra yrkande och förena mig med herr vice talmannen uti det af honom nu senast framställda.

I detta sistnämnda yrkande instämde jemväl herrar *Erikson* i Bjersby, *Anderson* i Tenhult och *Petersson* i Boestad.

Herr Aulin: Herr talman! Då jag icke kom att instämma med den ärade talaren på stockholmsbänken, med hvilken jag har fullkomligt lika åsikter i denna fråga, så vill jag härmed angifva de skäl, på hvilka jag grundar min uppfattning beträffande nu föreliggande betänkande, hvarvid jag kommer att rösta för utskottets förslag. Det är nemligen först därför, att staten ovilkorligen icke under en lång tid skulle erhålla någon direkt inkomst genom ifrågavarande skatt och för det andra därför, att nykterhetssaken icke det ringaste gagnas af denna beskattning.

Jag kommer följaktligen att rösta för utskottets förslag.

Herr Sjö: Då jag instämde uti herr vice talmannens yrkande, då han första gången hade ordet, så skall jag äfven be att få förena mig uti hans senast framställda yrkande; men medan jag har ordet, anser jag mig dock skyldig att yttra några ord dessutom. Här har nemligen yttrats såväl af den siste talaren som af tre föregående, att den föreslagna förhöjningen af bränvinskatten icke skulle verka i nykterhetens intresse. Jag får med anledning häraf säga, att min öfvertygelse är, att den kommer att verka i sådant hänseende, och jag grundar denna min öfvertygelse på hvad förr skett, nemligen år 1855, då lagstiftaren utgick från den grundsatsen, att varan borde fördyras, och hvad det betydde, det veta alla, som minnas den tiden. Derförinnan tillverkades i vårt land, efter då skedd beräkning, omkring 55 millioner kannor brännvin, men, sedan denna förordning trädt i kraft, nedgick denna tillverkning till ungefär fjerdedelen af hvad den förut varit.

Detta tror jag är tillräckliga skäl och siffror, som tala. Då detta medel förut är bepröfvadt, så undrar jag, om man icke ännu en gång kan pröfva detsamma. Det är visserligen sant, att den bränvinsskatt, som nu är föreslagen, icke kan jämföras med hvad som då föreslogs och bestämdes. Men låt vara, att den också icke kan verka i samma mån, som den då gjorde, så är det dock något; och suparen måste alltid resonnera så: jag måste hafva medel till att försörja mig och de mina och således supa något mindre och icke mer, än jag har tillgång till. Ja, mine herrar, hvar och en

Ang. villkoren för tillverkning af bränvin. måste tänka på att rätta munnen efter matsäcken; jag tror, att detta är tillämpligt äfven i detta fall.

(Forts.)

Då min uppfattning är denna, så kan jag icke annat än på det lifligaste förorda det yrkande, som är gjordt af vice talmannen. Låt vara, att det icke gagnar så mycket, som jag skulle önska, men nog skall det dock gagna i någon mån, äfven för statens inkomster. Skada kan det ju icke, vara sig i det ena eller andra afseendet. Jag yrkar bifall till herr vice talmannens förslag.

Med herr Sjö förenade sig herrar *Andersson* i Örstorps, *Sjöberg*, *Mallmin* och *Bladh*.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Jag blef verkligen något förvånad öfver det argument, som den senaste talaren här använde, när han gick ut från, att suparen måste räkna som så, att han måste hafva pengar öfver för sina öfriga behof, för att kunna lefva. Det är sant, att han kan räkna så, om han hör till den sort, som är herre öfver sig sjelf och vet att begagna bränvinet med måtta; men det är väl för den andra sorten, vi här lagstifta, och jag tror, att ett sådant resonnement från deras sida icke kan komma i fråga.

Jag skall också be att få svara herr Bergendahl på hans yttrande här. Han ville tro, att effekten af den beslutade skrivelsen rörande hvitbetssockertillverkningen icke skulle hafva något att betyda, emedan dessa fabriker ju redan funnes. Men det är icke så. Kalkylen, på grund af hvilken dessa beräkningar anstälts, är grundad på aftal, upprättade med hvitbetsodlare, trots det att kostnadsförslag på anläggandet af sjelfva fabrikerne ännu icke är upprättadt; och skall då en sådan skrifvelse icke kunna verka återhållande på en affär, så vore det märkvärdigt.

Jag vet icke, huru vida herr Bergendahl kan finna det angenämare att pålägga en skatt på dem, som förbruka bränvin, eller att minska tilläggsbevillningen för folk, som på det hela taget måste kunna bära den skatten. Jag tror, att om man gör en jämförelse mellan dessa kategorier, så måste det medgifvas, att nog kan den, som får tilläggsbevillning, lättare utgöra skatten, än den massa af fattigt folk, som icke kan afhålla sig från bränvin. Och jag tror också, att herr Bergendahl och alla de, som 1892 vid urtima riksdagen voro med om att genomdrifva de förslag, som då antogos, och afläto en skrifvelse, att, för att fylla de luckor i budgeten, som af samma urtima riksdag blefvo en följd, man då ville åtaga sig direkte skatter, nu icke borde vilja utbyta dessa direkta skatter mot tillverkningsavgifter på bränvin eller hvad det kan vara, utan anse det som en hederssak att infria samma löfte.

Herr Fjällbäck: Att resonnera så som herr Sjö, det visar, att han icke synnerligen mycket känner till dessa, som gifva oss den största inkomsten i statskassan genom bränvinstillverknings-skatten. De resonnera icke; om de resonnerade, så skulle de icke supå. Om vi nu öka priset på deras bränvin från t. ex. 8 öre pr

sup till 9 öre, så kan den ärade talaren vara säker om, att de supa upp sina pengar i alla fall. Skulle man göra en ökning, så skulle man taga den så stor, att det kändes något väsentligt. Detta sätt att öka litet då och litet då, det visar, att Riksdagen vill hafva dessa bränvinskonsumenter qvar, för att småningom plocka af dem det ena öret efter det andra och den ena kronan efter den andra. Detta system med en långsam ökning går ut på att vinna detta resultat.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Det är alltså icke ur nykterhetssynpunkt, som vi skola se denna fråga, utan från beskattningssynpunkt. Här är fråga om att fylla en statsbrist på 1,900,000 kr. Då blir frågan: skola vi taga detta belopp från dessa redan förut så utfattiga bränvinskonsumenter eller från dem, som erlægga bevillning enligt andra artikeln? Det är derom, vi hafva att votera, mine herrar, och icke ur nykterhetssynpunkt. Herr Bergendahl framhöll, att denna skatt skulle vara särskildt lämplig, och han sade, att han för sin del ömmade för dessa människor, som nu hafva debetsedlar att betala. Han ville minska tilläggsbevillningen och om möjligt få bort den alldeles och i stället lägga bevillning på brännvinet. Han ville till och med öfvertala herr Olof Jonsson i Hof, att han skulle vara med om att ömma för det lilla antal af Sveriges befolkning, som har sådana inkomster, att den är beskattningsbar. Jag deremot tror, att dessa 1,900,000 kr. lämpligen böra kunna tagas ut med 40 öre på bevillningskronan. Visserligen förklarade den ärade talaren, att han för sin del ville vara med om att fylla bristen, men på det sätt, att han ville taga det såsom bränvinstillverknings-skatt, icke såsom bevillning. Det är ju väl, att vi hafva hans löfte, att han i sin mån vill vara med om att fylla bristen. *Huru* han skulle göra det, det specificerade han icke närmare; men jag antager, att han med den förmåga han har vill bidraga till beloppet. Jag för min del tror, att det blir dessa förut utfattiga stackars supare, som komma att bära tyngden af bördan att betala detta ifrågavarande belopp. Och då jag står i valet mellan att lägga bördan på mina och herr Bergendahls och öfriges skuldror eller på dessa stackars trashankars skuldror, så tror jag nog, ehuru jag gerna vill, att de skola få betala dugtigt, att det är lämpligt, att vi för vår del för denna gång betala dessa 1,900,000 kr. och spara bränvinskonsumenterna till nästa år. Jag tror, att då kommer nog äfven bristen att fortfara och då kunna vi taga ut denna bränvinsskatt; men i år böra vi spara den. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr J. H. G. Fredholm: Jag begärde ordet med anledning deraf, att vice talmannen förändrade det yrkande, som han förut framställt. Han yrkar nu, att kammaren skulle besluta, att höjningen i tillverkningsavgifterna skulle göras med 10 öre, men att med afseende på den tid, då denna förhöjning skulle inträda, kammaren skulle öfverlemna åt utskottet att framkomma med förslag. Jag vill då först säga, att en höjning af tillverkningsavgiften måste naturligtvis medföra en höjning af tullavgiften på

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.
(Forts.)

bränvin; och hvad tiden beträffar, så ber jag herrarne uppmärksamma, att Första Kammaren beslutat, att den förhöjda tullafgiften skall inträda den 1 juli. Om kammaren nu uppdrager åt utskottet att föreslå tid, så vet jag icke, i hvilken form detta skall ske, för att göras till föremål för sammanjemkning, då intet bestämdt yrkande föreligger från Andra Kammarens sida. Men deremot vill jag säga, att med afseende på tiden, då tullförhöjningen skall inträda, så kan intet val gifvas. Derför att Andra Kammaren beslutat, att det icke skall blifva någon tullförhöjning, men Första Kammaren beslutat, att tullförhöjning skall inträda den 1 juli, så synes det mig med afseende på tullförhöjningen icke gifves någon annan utväg, än att kamrarne genom gemensam omröstning afgöra denna fråga. Men då hafva vi icke att rösta om något annat än om en förhöjning af tullafgiften af 15 öre skall inträda från och med den 1 juli eller ingen tullförhöjning skall ega rum. Men är tiden, då tullförhöjningen skall träda i kraft, på sätt jag antagit, fixerad, så blir naturligtvis detta den utgångspunkt, från hvilken man skall utgå, då man skall bestämma tillverkningsafgiften för bränvin. Och då efter all hittillsvarande praktik tidpunkterna böra vara samtidiga, så måste man naturligtvis fastställa tidpunkten, då höjningen i tillverkningsafgiften skall ske, till den 1 juli. Men då vill jag göra herrarne uppmärksamma på, att oaktadt bränvinstillverkning i allmänhet är förbjuden under tiden mellan den 1 maj och den 1 oktober, så är den dock medgifven för jästfabriker; och om man således bestämmer, att en höjning af bränvinstillverkningsafgiften skall inträda den 1 juli, så har man derigenom gifvit till känna, att alla befintliga jästfabriker, om de vilja anstränga sin förmåga med att från nu till den 1 juli bränna bränvin, hafva tillfälle att göra sig en opåräknad vinst. För det bränvin, som tillverkas före den 1 juli, skall ju endast betalas 50 öre; men efter den 1 juli kommer bränvinspriset att stiga med 10 öre; och det blir då den vinst, som de kunna tillgodogöra sig. Storleken af denna är naturligtvis beroende på den utsträckning, som de kunna gifva sin tillverkning intill den 1 juli. Jag har velat nämna detta, för att äfven den saken måtte tagas i betraktande.

Herr Waldenström: Om här vore en nykterhetsfråga å färde, så skulle jag icke tveka att gifva min röst åt den föreslagna bränvinsbeskattningen. Men att detta icke är fallet, framgår deraf, att det här begäres penningar för att betäcka en statsbrist eller att öka statsinkomsterna. Det är klart, att om man tänkte, att den höjda skatten skulle minska bränvinskonsumtionen, så skulle man icke kunna beräkna någon ekonomisk vinst derpå. Nu hoppas man i stället, att supningen skall fortgå som hittills, och om då skatten höjes, så får man en inkomst, som man kan beräkna nästan på kronan. Mig förefaller det emellertid vidrigt att anlita denna utväg att gång efter annan taga ur suparnes fickor det, som staten behöfver för att täcka sina utgifter.

När förra gången en skatteförhöjning på bränvin genomdrefs,

yrkade jag, och många med mig, en vida högre beskattning än den, som blef antagen, och detta därför, att vi då ansågo, att den föreslagna beskattningen ingenting skulle uträtta till nykterhetens fromma.

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

Jag är nu af samma åsigt som då, och kan därför icke gifva min röst till den här föreslagna skatteförhöjningen.

Herrar *Falk, Eriksson* i Elgered och *Anderson* i Lysvik förklarade sig instämma med herr Waldenström.

Herr Bergendahl: Herr Olof Jonsson behagade nyss insinuera, att jag icke tagit konsekvensen af den riksdagsskrifvelse, som afläts vid urtima riksdagen 1892. Då måtte den ärade talaren alldeles hafva glömt af de beslut, som här nyligen fattats i afseende å arfsskatten och stämpelskatten, och hvad mig beträffar, så vill jag nämna, för den händelse han icke har kännedom derom, att jag både uttalat mig för och röstat för antagandet af *hela* stämpelskatten i den utsträckning, Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag tror därför, att han icke hade behöft hänsyfta någonting i den vägen, ty de båda nämnda besluten hafva med urtima riksdagen att göra, men förevarande frågan har ingenting dermed att skaffa. Den nu föreslagna skatten afser att fylla en uppkommen statsbrist och ingenting annat. Detta torde den ärade talaren möjligen kunna inse.

Herr Sjö: Jag ber om ursäkt, att jag nu för andra gången begär ordet, men ett par yttranden hafva fälots af den art, att jag ansett mig skyldig att säga några ord.

Hvad då först beträffar herr Fjällbäcks yttrande, så tror jag, att jag gör klokast och äfven visar kammaren den största tjensten genom att icke replikera honom, ty i denna fråga liksom de flesta andra kommer han fram med så orimliga argument, att jag verkligen icke anser det löna mödan att upptaga dem till besvarande.

Hvad deremot angår herr Olof Jonssons yttrande, så får jag verkligen säga, att jag icke hörde det riktigt. Jag tror emellertid, att innehållet var, att det skulle vara en hederssak att lägga skatten på bevillningen och ej på den fattige suparen. Så ungefär lydde yttrandet. För min del ber jag få säga, att jag anser det vara för mig en hederssak att ställa skatten så, att suparne supas så litet som möjligt. Och jag får säga honom tillika, att jag ingalunda vill ställa det så, att vare sig den rike eller den fattige, man må kalla honom, som talaren här midt emot för trasbank — jag vill ogera använda det ordet, men det har blifvit utslungadt här — eller hvad som helst för öfrigt — blir lidande, och jag yrkar därför bifall till den ifrågasatta skatteförhöjningen.

Herr Jonsson i Hof: Jag ber få fästa den siste talarens uppmärksamhet derpå, att mitt yttrande om att det var en hederssak att infria 1892 års riksdagsskrifvelse gälde icke honom, utan herr Bergendahl. Och jag tror icke, att han kan tolka den skrifvelsen

Ang. vilkoren för tillverkning af brännvin. (Forts.) så, att i och med det man antagit ny stämpelskatt och ny arfskatt, man icke vidare skall åtaga sig några nya direkta skatter, utan skrifvelsens innebörd är väl egentligen den, att denna direkta skatt skall utgå i större utsträckning än förut, och jag vågar fortfarande påstå, att det är ett löfte, som man dervidlag afgifvit.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som återstodo, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till det af herr vice talmannen under öfverläggningen senast framställda förslag. Herr talmannen fann den förra propositionen hafva de flesta rösterna för sig, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit det af herr v. talmannen under öfverläggningen framställda yrkande.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 107 ja mot 103 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 9.

Efter föredragning af statsutskottets memorial, n:o 73, angående beviljande af särskild godtgörelse åt de i bevillningsutskottet anställda tjenstemän, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 10.

Om medgifvande af s. k. lokal-sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.

Till handläggning företogs härefter sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande, n:o 6, i anledning af väckta motioner om medgifvande af s. k. lokal sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.

Herr J. Anderson i Tenhult hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 105, i hvilken motions syfte herr J. Sjöberg förklarar sig instämma, alternativt hemställt att Riksdagen måtte besluta, att

inga nu befintliga eller hadanefter ifrågasatta nya spirituosaförsäljningsställen inom kommun måtte efter viss tid, t. ex. efter den 1 januari 1895, få utöfva sin verksamhet, förrän sådana omröstningar försiggått, som i motionen funnes antydda, eller i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändringar i nu gällande förordning om försäljning af bränvin m. m. i det syfte, som i motionen afsåges.

Om medgifvande af s. k. lokal-sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin. (Forts.)

Derjemte hade i en likaledes inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 113, herrar *O. Eklund*, *A. Hedin* samt 63 andra af kammarens ledamöter hemställt

“att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin m. m. enligt följande grunder:

1:o. När i stads- eller landtkommun fråga uppstår, att rättighet till annan minuthandel med eller utskänkning af bränvin, än sådan som i stad eger rum på grund af burskap eller särskildt privilegium och på landet kan tillkomma innehafvare af gästgiveri, skall inom kommunen meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, derest inom viss tid skriftlig ansökan derom inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna medlemmar af kommunen, som äro svenska medborgare, till ett antal motsvarande minst en tjugonndel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

2:o. I denna omröstning ega alla de kommunalmedlemmar att deltaga, som uppnått myndig ålder, ega god fräjd och äro svenska medborgare.

3:o. Omröstningen, som sker med slutna sedlar, gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågasatt upplåtande af försäljningsrättigheter.

4:o. Om förbudsförslaget af mer än hälften af de i omröstningen deltagande antages, träder det i kraft från den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra, och må ny fråga om upplåtande af rättigheter ej väckas förr än efter tre år. Om förslaget af flertalet röstande ogillas, har det förfallit, och kan ny fråga om förbudsomröstning likaledes ej väckas förr än efter tre år.

5:o. Besvär öfver det genom omröstningen fattade beslutet må ej anföras på annan grund, än att det förmenas icke hafva tillkommit i laglig ordning; och skall Konungens befallningshafvande, derest beslutet af sådan anledning undanrödjes, förordna om anställande af ny omröstning.”

Utskottet hemställde emellertid:

1:o att herr *J. Andersons* ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och

2:o att herr *O. Eklunds* m. fl. motion ej heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anmälts af herr *Kardell*.

Om medgif-
vande af s. k.
lokal-sjelf-
styrelse för
kommunerna
i fråga om
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

Efter föredragning till en början af *punkten 1*, begärdes ordet af

Herr Andersson i Tenhult som yttrade: Då utskottets motivering är gemensam för punkterna 1 och 2, ber jag få hemställa, att dessa båda punkter nu föredragas och att diskussionen må få röra sig kring dem båda men att proposition göres på hvardera punkten särskildt.

Denna hemställan bifölls.

I följd häraf föredrogs nu jemväl *punkten 2*, hvarefter ordet ånyo lemnades till

Herr Andersson i Tenhult som nu anförde: Då Första Kam-maren redan har antagit det sammansatta utskottets afstyrkande utlåtande och denna fråga är af beskaffenhet att den icke kan blifva föremål för gemensam votering, så kan en diskussion eller ett beslut i denna kammare icke tjena till annat än att utgöra en opinionsyttring.

Jag hade aldrig trott att mitt förslag, om det antages, skulle i de större städerna medföra annat gagn, än att krogarnes antal skulle minskas. I de mindre städerna, om folket der får afgörandet i sin hand, skulle helt visst på de flesta ställen krogarne utrotas. Hvad landsbygden beträffar, så tror jag, att om de af mig föreslagna anordningar vidtoges, så skulle der hvarje krog försvinna.

Utskottet berör i sitt betänkande bränvinslagstiftningen i en del andra länder för att dermed visa att resultatet icke alltid blifvit godt. Men orsaken dertill läser hafva berott på slapphet i lagarnes tillämpning. Utskottet säger å sidan 23: "Såväl licens-systemet som än mer en på den lokala optionen grundad ren för-budslagstiftning innebär enligt utskottets uppfattning ett sådant ingripande i den enskilde individens handlingsfrihet och lefnads-förhållanden, att hvarje fortskridande på dessa vägar bör ske endast i mån som det allmänna rättsmedvetandet uppbär och gillar de föreslagna åtgärderna".

Jag tror att denna tidpunkt redan är inne, enär från nästan alla län nykterhetsföreningar och enskilde uttalat sig till förmån för min framställning. I det län som jag tillhör, hafva nykter-hetsmöten hållits, omröstningar skett och vid dessa hafva icke mindre antal än 12,804 personer förordat det förslag, som jag i min motion har framställt. — Jag har i min hand handlingar, som bestyrka dessa mina uppgifter — och sedermera har jag från samma län erhållit ytterligare skriftliga adresser, så att antalet anhängare af mitt förslag sålunda är betydligt större och detta ensamt från ett län. Från ett stadssamhälle med nära 20,000 in-vånare, kvinnor och barn inberäknade har jag erhållit meddelande och förteckning, att 1,769 personer, uttalat den önskan att Riks-dagen måtte bifalla min motion, enär de stodo alldeles magtlösa gent emot stadsmyndigheterna, så länge den nu varande bränvins-

lagstiftningen vore gällande. Att dessa 1,769 personer ingenting förmå i önskadtt syfte uträtta, bevisas derigenom att stadens myndigheter påtvingat staden 17 utminuterings- och utskänkningsställen. Af tidningarne har jag sett att en i Norge nyligen tillsatt komité för afgifvande af förslag till ordnande af spritförsäljningen derstädes, flertalet i denna komité föreslagit att folkomröstning skulle ega rum, dervid alla i skatteqvittona upptagna män och kvinnor med en ålder af mera än 25 år skulle deltaga. Der synes det således gå för sig att låta folket sjelft afgöra, huruvida krogar skola få finnas eller icke.

Om medgifvande af s. k. lokal-sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Jag tror icke att jag misstager mig då jag påstår att det är vinsten på brännvinsförsäljningen, som föranleder att så många kroginrättningar finnas och bibehållas. Och jag vill därför för min del hoppas och önska, att redan nästa Riksdag skall ombesörja, att all vinst af brännvinsförsäljningen skall indragas till statsverket.

Eburu Första Kammaren redan antagit utskottets afstyrkande utlåtande, skall jag dock, herr grefve och talman, hemställa om afslag å utskottets framställning och bifall till det senare alternativet i min motion nemligen om aflåtande af skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

Herr Eklund från Stockholm yttrade: På samma gång som jag ber att till utskottet få uttala mitt erkännande för den allvarliga uppmärksamhet, som af utskottet egnats åt min motion, skall jag dock tillåta mig att med anledning af utskottets redogörelse för förhållandena i utlandet göra några erinringar.

Utskottet säger att till grund för denna redogörelse ligger i väsentlig mån en del litteratur, som till utskottet inlemnats af motionärerna. Jag vill betona detta uttryck "*i väsentlig mån*" på det att man må få klart för sig, att dock icke allt det, som utskottet anført i sin vidlyftiga redogörelse, är hemtadt ur denna litteratur.

Utskottet har således genom att säga detta "*i väsentlig mån*" visat, att det haft äfven andra källor att ösa ur; och att till utskottets förfogande stått personer med ganska egendomlig sakkunskap finner man på sid. 15 i utskottets betänkande, der det heter på tal om "fickhandlarne" i Portland, att dessa *helt nyligen af sakkunnig*" uppskattats till så högt antal som 300.

Om jag också är villig erkänna, att utskottets redogörelse för de utländska förhållandena öfver hufvud tagit stält sig välvilligare än hvad man i allmänhet är van vid, då det gäller redogörelser för resultat af förbudslagstiftning, så kan jag dock ej undgå att finna, att den grundtanke, som genomgår detta betänkande, afser att framställa de amerikanska förhållandena såsom icke värda efterföljd i Sverige. Jag vill då deremot påpeka, att motionärerna icke hänvisat till utländska, särskildt amerikanska lagar i afsigtt att de skola vara ett mönster, som vi utan vidare skola acceptera. Vi hafva endast genom att hänvisa till dem velat påpeka, att den princip, den idé, som vi i motionen framhållit, icke är alldeles ny, att den icke är en uppfinning för vårt land, utan sedan länge

*Om medgif-
vande af s. k.
lokal-sjelf-
styrelse för
kommunerna
i fråga om
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

pröfvad i andra länder. Jag skulle således kunna lemna utan allt afseende det som utskottet invänder mot de utländska brännvinslagarne, men jag tager mig dock friheten att, då jag anser, att redogörelsen för resultaten af dessa lagar i flera punkter icke är riktig, som sagdt, göra några erinringar.

Jag vill då först bemöta, hvad utskottet säger på ett ställe å sid. 9. Der säger utskottet: "Äfven bland varmt om nykterheten nitälskande män lär i Amerika vara allmänt gängse den åsigt, att med förbudslagstiftningen följer väsentligt ökad drickande i hemmen. Den totala mängden af förbrukade spritdrycker skulle visserligen aftaga, och antalet personer, som fullständigt afhålla sig från förtärandet af dylika drycker, ökas, men samtidigt skulle spritdryckernas användande i hemmen ökas, och i vissa hänseenden dryckenskapen uppträda i betydligt svårare former."

Jag kan icke fatta och förstå detta resonnement, ty om det är som utskottet erkänner, att den totala mängden af konsumerade spritdrycker aftagit, borde väl också deraf följa, att äfven dryckenskapen i viss mån aftagit. Utskottet säger också, att dryckenskapen uppträder i betydligt svårare former. Men kan det vara möjligt, att dryckenskapen uppträder i betydligt svårare former, der konsumtionen är mindre? Om det påståendet vore riktigt, huru skulle det då för närvarande gestalta sig i vår svenska landsbygd? Såsom utskottet på ett annat ställe anför, har vår svenska landsbygd under de senare tiotalen af år varit i stånd att irån sig förvisa den ena utskänkningsrättigheten efter den andra, så att man kan säga, att det öfverhufvud taget råder brännvinsförsäljningsförbud på landsbygden. Har nu detta förbud medfört att dryckenskapen å landsbygden uppträder i betydligt svårare former, eller att dryckenskapen i allmänhet tilltagit? Jag vädjar till dem af kammarens ledamöter, som känna dessa förhållanden, om icke den förbudslagstiftning, som är rådande på landsbygden, bidragit till att minska superiet i allmänhet och främja nykterheten, så att dryckenskapen visst icke uppträder i svårare former än förr.

Vidare framhåller utskottet, att uppfinningsförmågan i akt och mening att kunna kringgå lagbuden gjort sig i hög grad gällande i de s. k. förbudsstaterna. Jag vill visst icke bestrida att menniskor för snöd vinning söka att öfverträda gällande lagar, men jag hemställer, om icke denna uppfinningsförmåga gör sig gällande äfven mot andra lagar, och icke blott mot sådana, som hafva till uppgift att stäfja superiet. Till och med vår nuvarande brännvinslagstiftning, som enligt utskottets omdöme är så utmärkt, är icke i stånd att hindra denna uppfinningsförmåga att göra sig gällande. Här i Stockholm frodas ett lönkrögeri, som vunnit en särdeles storartad utveckling. Om en strängare förbudslagstiftning skulle medföra ökad lönkrögeri, så skulle naturligtvis deraf också följa, att en lagstiftning, som medger försäljning, d. v. s. en sådan som den vi nu hafva, skulle hindra detta lönkrögeri, men det gör den icke. Det florerar här, som sagdt, i hög grad. Derom måla alltför ofta våra domstolsprotokoll och rättegångsförhandlingar för öfrigt.

Såsom ett motstycke till de omtalade "fickhandlarne" i Portland, påminner jag mig något som timat i vårt eget land, hvilket icke eger förbudslagstiftning: En ärad ledamot af denna kammare har meddelat mig, att han varit åsyna vittne till, huru det gick till vid en jernvägsstation, då en resande ville skaffa sig spirituosa. Han påstod nemligen, att det kom en herre in och gick fram till disken och sade: "Jag glömde en flaska, när jag var här sist!" — "Då var det kanske den här flaskan", svarade uppasserskan och framtog en tomflaska. "Nej, det var det icke", förklarade han, "ty den jag glömde var icke tom". "Nå, då är det kanske den här flaskan?" menade hon och visade en flaska innehållande någon slags vätska? "Ja, den flaskan var det", svarade han. Man finner således, att uppfinningsförmågan icke är mindre i länder, der förbud icke råder.

Om medgifvande af s. k. lokal-sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Vidare säger utskottet, att förbudslagstiftningen i Amerika icke förhindrat spritkonsumtionens ökande under den senare tiden. Jag skall för min del bestrida denna utskottets uppgift; alldestund Förenta Staternas officiella statistik säger någonting annat. Enligt denna statistik förbrukades det 1840 per individ 2,52 gallons spritdrycker och år 1890 förbrukades det per individ endast 1,40 gallons, eller i rundt tal 1840, 2,5 gallons och 1890 1,4 gallons.

Vidare säger utskottet på ett annat ställe, att apoteken i förbudsstaterna försälja spritdrycker i stora kvantiteter. Äfven denna uppgift håller icke streck. Af de statistiska uppgifterna framgå nemligen att under 1890 — uppgiften är lemnad 1891 — utlemnades det från apoteken i 6 s. k. prohibitionsstater i Amerika, per hufvud 0,025 gallons spritdrycker. I de andra staterna, der licenssystemet tillämpats, var motsvarande siffra 0,027 gallons spritdrycker. Vi finna sålunda, att utskottets uppgift i denna del icke äro rigtiga.

Vidare säger utskottet på tal om den engelska regeringens förslag om 'local option' eller 'local control', att den engelska regeringen icke drifvit denna fråga längre än till första läsningen inom parlamentet, och att det, åtminstone enligt hvad motståndarne till lagen påstå, skulle vara regeringens afsigt att icke låta den komma längre, och detta på den grund, att lagförslaget skulle hafva rönt allmänt motstånd öfver hela landet. Ja, hvad den engelska regeringens afsigt är, kan ju ingen säga, och allra minst jag. Men hvad som deremot är ett faktum, det är, att denna bill har majoritet inom underhuset. Huru skall det kunna vara möjligt, att underhuset icke är ett uttryck för den allmänna meningen i landet?

Jag tror, mine herrar, att åsigterna i sådana saker som nykterhetsfrågan icke falla ned från skyarne på herrar lagstiftare utan de få småningom tränga sig upp från de djupa lagren. Vidare är det ett faktum att regeringsledamoten sir William Harcourt förklarar, att regeringen vidhåller sin åstundan att drifva billen igenom. Jag vill icke förbigå, att en mängd petitioner emot regeringsbillen och undertecknade af öfver en million personer inkommit till regeringen, men jag vill å andra sidan framhålla, att billens

Om medgif-
vande af s. k.
lokalsjelf-
styrelse för
kommunerna
i fråga om
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

anhängare också framlemnat petitioner till förmån för förslaget, undertecknade af ett stort antal personer, som uppgå till minst lika många som de, hvilka undertecknat den andra.

På sid. 13 säger utskottet: *Lokal option och licenssystemet i förening — det vill säga förbud, der det kan genomföras, och licenssystemet, der så ej kan ske* — torde vara den lagstiftning, som sättes högst af den allmänna meningen i Amerika.

Då utskottet har anfört detta påstående och låtit utmärka det samma med särskild i ögonen fallande stil, och då, så vidt jag kan se, intet annat yttrande i hela utskottets betänkande fått denna beder, så kan jag icke föreställa mig annat än detta sammansatta system slagit an på vårt sammansatta utskott, och att detta system skulle kunna vara något, som vore lämpligt att rekommendera äfven för vårt land. Men det är ju, mine herrar, ingenting annat som motionärerna önska än ett sådant sammansatt system af local option och licenssystem, så att det blir förbud, der det kan genomföras och licens, der det icke kan ske. Motionen afser att få det så ordnad, att den allmänna opinionen måtte blifva i tillfälle att få taga sig uttryck genom allmänna omröstningar bland kommunens invånare. Ett visst antal kommunmedlemmar skulle ega rätt att begära denna omröstning. Utfölle den med majoritet för förbud blefve beslutet gällande i tre år. Blefve vid omröstningen deremot icke majoritet för förbudet, skulle ärendet afgöras på hittills vanligt sätt i enlighet med nu gällande lagbestämmelser för en tidrymd af tre år. Detta är, mine herrar, de båda systemen i förening: förbudssystemet, när opinionen är afgjordt derför, licenssystemet, när det visar sig, att folkmedvetandet icke är moget för förbud.

Under den nyss afslutade behandlingen af herr Waldenströms m. fl:s motion yttrade en talare, att man icke bör lagstifta gent emot opinionen eller framkomma med ukaser, hvilka skulle vara ungefär lika omöjliga att tillämpa, som det vore att hejda Norrström i sitt lopp. Ja, jag är ense med denne talare derom, att man icke bör göra sig skyldig till något sådant; men jag undrar, huru man skulle kunna utröna den allmänna opinionen på bättre sätt än genom en allmän omröstning? Jag skall taga mig friheten att påminna om ett yttrande, som under debatten om denna sak i fjol fälles här i kammaren. En talare yttrade nemligen följande: "För att utröna opinionens styrka är det icke här, såsom i många andra fall, nog att söka denna opinions uttryck i riksförsamlingen. Emedan de följder, hvilka man söker undanrödja genom den restriktiva lagstiftning, hvarom här är fråga, så djupt ingripa på det enskilda lifvets område, bör man välja formen af en allmän folkomröstning. Folket sjelft bör direkt bestämma, om den farliga drycken skall få fritt utskänkas eller icke."

Man hade kunnat vänta att, då utskottet hyst en sådan förkärlek för det sammansatta systemet, såsom jag nyss nämnde, och då utskottet i slutet af sitt utlåtande framhållit önskvärdheten deraf att ett större inflytande än nu är fallet tillerkändes fler-

talets åsigt, utskottet skulle kommit till ett annat resultat än nu skett.

Om medgifvande af s. k. lokal själfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin. (Forts.)

Utskottet anför såsom skäl för sin hemställan om afslag på motionerna, att den lokala optionen redan tillämpats i vårt land. Detta vågar jag dock bestrida. Om detta kan sägas i afseende å landtkommunerna, så kan det dock icke sägas i fråga om städerna. En kommunalstämma på landet kan visserligen fullständigt afvärja inrättande af försäljnings- eller utskänkningsställen, men det kan icke en stadskommun genom allmän rådstuga eller stadsfullmäktige göra. I gällande brännvinsförsäljningsförordning heter det, att det är Konungens befallningshafvande som hvad städerna angår fattar beslut angående inrättande af dessa ställen, samt att magistraten och stadsfullmäktige endast hafva att yttra sig i frågan, d. v. s. att till- eller afstyra inrättandet af utskänkningsställen. Då magistraten, som icke är någon kommunalrepresentation, har lika mycket att säga i denna sak som stadsfullmäktige, kan man väl icke påstå, att städerna i någon mån hafva lokal option. Ty äfven om allmän rådstuga eller stadsfullmäktige besluta, att försäljning af brännvin icke får ske inom kommunen, kan Konungens befallningshafvande bifalla en gjord ansöknings om öppnande af en dylik handel, blott magistraten förordat ansökningen.

Jag är tacksam för utskottets på sid. 22 gjorda erkännande om önskvärdheten deraf att flertalets åsigt finge större inflytande än nu är fallet. Det är dock skada, att utskottet icke kunnat framlägga något förslag till realiserandet af denna vackra tanke! Det har talats om att uppfinningsförmågan vore så stor, då det gäller att kringgå lagar, som afse att främja nykterhetsaken. Jag har trott mig finna, att uppfinningsförmågan deremot är mycket trög, då det gäller att uppfinna lagar rigtade mot rusdryckerna. Annars borde väl utskottet hafva framlagt något förslag i denna riktning. Knappt har emellertid utskottet låtit den vackra frasen om önskvärdheten af flertalets större inflytande förklinga, förrän det framkommer med ett påstående, som talar rakt emot hvad det nyss förut sagt. Utskottet säger nemligen, att icke något talande skäl framlagts, hvarför hithörande frågor borde afgöras på annat sätt än kommunens öfriga angelägenheter. Dessa båda uttalanden af utskottet stå i uppenbar strid med hvarandra.

Det finnes enligt mitt förmenande många skäl, som tala för vår motion. Under fjolårets debatt yttrade en talare: "För min del har jag funnit denna motion beaktansvärd, särskildt af den anledning, att den utgör en utgångspunkt till anordnande af olika kommunalrösträtt för olika ändamål. Detta är något, som icke är främmande i den utländska kommunallagstiftningen, exempelvis i England, der man har lika kommunal rösträtt, undantagandes i smärre kommuner vid val till fattigvårdsstyrelse och val till vägstyrelse, der en röstskala från 1 till 6 tillämpas. Ett sådant förhållande är icke heller utan motstycke i vår svenska lagstiftning, nemligen inom den kommunala kyrkoförvaltningen."

Man har i England och äfven i viss mån hos oss kunnat frågå den uppfattningen, att alla kommunala frågor skola afgöras på ett

*Om medgif-
vande af s. k.
lokal själv-
styrelse för
kommunerna
i fråga om
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

och samma sätt. Vissa frågor hafva ett mera direkt intresse för individen än andra frågor; och det vore därför önskvärdt, om individen just i sådana frågor hade något mer att säga än i andra. Just den nu föreliggande frågan är en sådan, som rör individen mer än hvad den rör fyrktalet, om jag så får uttrycka mig, och detta synes utskottet hafva erkänt genom att tala om önskvärdheten af flertalets större inflytande i denna fråga.

Utskottet säger vidare, att stora ekonomiska intressen äro förbundna med brännvinsförsäljningen. Detta är alldeles riktigt; men då menar utskottet naturligtvis de ekonomiska intressen, staten och kommunerna hafva deraf. Men det finnes också ekonomiska intressen för den enskilde; och jag undrar, om det kan vara rättvist, att den person, som köper brännvin och dervid får betala icke mindre än $\frac{3}{4}$ af varans värde i skatt till staten, icke eger inflytande, motsvarande hvad han på detta sätt skattar, i den frågan, huruvida varan skall få säljas eller icke? Denna brännvinsfråga är, såvida jag förstår, icke annat än en skattefråga, och vi hafva äfven nyss behandlat den såsom en sådan. Det är härvid de förmögne, som beskatta de fattige för att slippa betala så stora direkta skatter som de eljest skulle få vidkännas. Och ändå tillåter man icke dessa som betala att hafva något inflytande i denna sak.

För någon tid sedan afgjordes en fråga om rusdrycksförsäljning i en landkommun i Sverige och utföll resultatet så, att 33 personer med 20,647 röster bestämde, att sådan försäljning skulle få öppnas, emot 148 personer med tillhoppa 4,627 röster. Det hade sålunda fordrats icke mindre än 660 personer till, med samma medeltal röster som dessa 148, för att få frågan afgjord på annat sätt än dessa 33 ville. Då det var fråga om en utsträckning af den kommunala rösträtten, sades det, att man borde hafva inflytande i förhållande till hvad man skattar. Men om herrarne skulle vilja ingå derpå, finge herrarne allt afstå en stor del af kommunalt inflytande åt dem, som genom att betala brännvinsskatt, skaffa stat och kommun stora inkomster. Nu är deremot förhållandet, att ju mera patriotisk en person är i att betala skatt på denna väg, desto mindre inflytande har han.

Jag anser sålunda rättvist, att man söker gifva flertalet något mera inflytande i förevarande hänseende, än det nu har. Man har för mig sagt, att det inom utskottet varit tal om att gå så långt som att gifva dem, hvilka äro berättigade att deltaga i val af nämndemän, rätt att i denna fråga besluta, och att dervid samma röstskala skulle tillämpas. Enligt min åsigt hade utskottet utan fara kunnat gå så långt.

Jag vill slutligen citera ett yttrande af en fransk vetenskapsman ur ett arbete med titeln: Om hundra år. Författaren till denna bok, professorn vid medicinska fakulteten i Paris Charles Richet, är visserligen ingen s. k. nykterhetsfantast, det höres väl af hans resonnement, men han säger dock följande på tal om det ökade antalet sinnessjukdomar: "Detta ökade antal sinnessjuke kan bero på hvarjehanda orsaker, hvilka antagligen hvar för sig

hafva stor betydelse, ehuru alkoholismen aldeles säkert har vida större inflytande än de öfriga.

Då man står inför ett så stort elände, inser man, att man måste söka ett botemedel, och det enda möjliga sättet att motverka det onda är att bekämpa alkoholismen. Vi hafva redan flere gånger sagt: *krögaren är arbetarens värste fiende!* Det är visserligen sant, att t. ex. vinet icke i sig sjelft är ett gift, för så vidt det ej är förfalskad; men sämre slag af konjak, absint och alla de olika sorters spritdrycker, som utskänkas på krogarne, utgöra deremot fruktansvärda gifter, som till sist skola undergräfvat den bästa helsa och den klaraste hjerna.

Man måste förvånas öfver det myckna öfverseende, som visas tillverkare och försäljare af dessa drycker. Hvarför inskränkes ej försäljningen af dessa varor lika väl som man inskränker försäljningen af dynamit och stryknin? Det skulle kanske medföra mindre olägenheter att låta dynamit och stryknin säljas i hvarje gathörn än att der låta sälja absint och brännvin.

Jag anser, att brännvinsfrågan mer än någon annan fråga griper in i de lägre klassernas moraliska och ekonomiska lif, och jag tror det därför vore en gärd af rättvisa mot dessa breda samhällslagar, att de, som nu ega höga fyrk- och röstetal, ville afstå något af det inflytande, som de i denna fråga ega, åt de lägre klasserna.

Utskottet har sagt att man bör gå betänksamt till väga. Jag är den förste att medgifva detta, men jag tror också att det icke kan invändas gent emot ett förslag som vill lägga afgörandet i flertalets händer. Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till min motion, då utskottet icke funnit sig föranlåtet att framkomma med något förslag, som är mer acceptabelt.

Häruti instämde herrar *Hammarström, Alsterlund, Göthberg, Andersson* i Upsala, *Svensson* från Karlskrona, *Jakob Erikson* från Stockholm, *Ericsson* i Väsby och *Nordin* i Sättna.

Herr Kardell: Herr talman! Jag är icke van att tala i nykterhelsfrågor och kan således icke komma att orda mycket i denna sak, och ännu mindre än annars skulle varit förhållandet har jag naturligtvis nu att säga efter herr Eklunds långa och sarkrika anförande. Men då jag är en af dem, som undertecknat den af herr Eklund framburna motionen, så har jag också inom utskottet reserverat mig mot dess hemställan derom, att herr Eklunds motion icke måtte leda till någon Riksdagens åtgärd. Jag erkänner för öfrigt gerna, att utskottet på motiveringen af denna sin hemställan nedlagt mycket arbete och mycken möda. Men det förefaller mig tillika, som om utskottet, då det detta gjort, skjutit icke så litet på sidan om målet. Utskottet har nemligen, så förefaller det mig, företagit sig att bekämpa saker, om hvilka ingen af oss har motionerat. Det har således sökt ådagalägga, att den så kallade förbudslagstiftningen icke i allmänhet leder till det åsyftade resultatet. Motionärerna hafva icke begärt någon

Om medgifvande af s. k. lokal själfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin. (Forts.)

*Om medgif-
vande af s. k.
lokal själf-
styrelse för
kommunerna
i fråga om
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

förbudslagstiftning här i Sverige. De, som vilja hafva förbudslagstiftning, åsyfta ju egentligen att med lagens tillhjälp införa ett tillstånd af permanent rusdrycksförbud i ett land. Men om något sådant är det ju icke alls här fråga. En sådan förbudslagstiftning hvarken afser provisoriska åtgärder ej heller fäster den tillbörligt afseende vid de lokala förhållandena. Här är fråga om lokal option, det vill säga när våldsamheter och oordningar under en längre tid stört samhällsfriden och ordningen inom en kommun, och det är klart, att dessa våldsamheter och oordningar äro en följd af omätligt förtärande på denna ort af starka drycker, så vänder sig den allmänna opinionen med allt större styrka mot upphofvet till det onda, mot spritdryckerna, och fordrar deras bannlysande ur kommunen.

Nu säger utskottet, att vi hafva en sådan lokal option, och det må så vara. Men det är att märka, att det är det herskande mindretalet i kommunerna, som nu bestämmer den saken, och icke den stora mängden af folket. Men detta är icke rätt. Ty om öfver hufvud taget folkets stora flertal förstår att bedöma allmänna frågor af något slag, är det väl sådana här saker. Vi må erinra oss, att den storartade nykterhetsrörelsen i nyare tider just utgått från de djupa och breda lagren inom folket och genom denna deras medverkan kommit mycket godt åstad här i landet.

Jag är naturligtvis allt för mycket vän af den individuella friheten för att i allmänhet vara med om någon inskränkning af densamma, åtminstone icke såvida icke en sådan inskränkning nödvändigt behöfves för att skydda samhällsfriden och lugnet inom en kommun. Men der omsorgen om samhällsfriden och lugnet kräfver det, der må väl ändå den individuella friheten få maka åt sig en smula.

Utskottet säger, att man icke har någon synnerligen uppmunt-
rande erfarenhet från andra länder, der systemet med den lokala optionen blifvit genomfördt. Det må så vara. Men det kan man ju förstå, att erfarenheten måste vara högst olika från olika kommuner, allt efter som behofvet inom dem förefunnits af ett dylikt förbud eller icke. På samma sätt skulle det blifva här. De åtgärder, hvarom här är fråga, skulle endast blifva provisoriska och lokala. Om det till exempel visade sig efter tre års förlopp, att införandet af dessa åtgärder icke vore gagnande inom ett samhälle, så står det ju fritt att väcka förslag, att de måtte upphävas, och att de gamla förhållandena må få återinträda. Äfven för öfrigt fäster man ju härvidlag behörigt afseende vid de lokala förhållandena.

Hvad beträffar detaljerna i motionen, så tycker åtminstone jag att man icke bör hålla så strängt på allt hvad som der förekommer, till exempel att $\frac{1}{20}$ af invånareantalet skall behöfvas, för att dylik omröstning skall komma till stånd. Om åsigtarna kunna der vara delade om hvad som i detta hänseende kan vara lagom, så kan man låta det bero på en blifvande utredning på högre ort. Det är ju här fråga om ett skrifvelseförslag och icke om någon

lag. Jag anhåller, herr talman, om afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Eklunds motion.

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Herr Aulin: Herr talman! Herr Eklund från Stockholm har till försvar för motionen talat så utförligt och grundligt, att jag har icke mycket att tillägga. Jag har dock ett par anmärkningar att göra i afseende på utskottets betänkande. På sid. 10 säger utskottet i fråga om förhållandena i Amerika att "den lokala optionen, det vill säga rätten för de enskilda kommunerna att hvar för sig bestämma, om de önska förbud eller ej, har vunnit allt allmännare erkännande, då det genom den ställes i utsigt, att förbud skulle kunna genomföras just der förhållandena äro gynsamma och den allmänna meningen stämd för detsamma samt att erfarenheten visar, "att förbudslagstiftningen medfört jemförelsevis goda resultat endast der den uppburits hos den stora allmänheten af en kraftig och bestämd öfvertygelse om dess rättighet och befogenhet". Jag undrar, mine herrar, om det icke är just det, som åsyftas i motionen, att den stora allmänheten skall få tillfälle att uppbära den fråga, hvarom det nu gäller. Det är ju icke fråga om att mot allmänhetens öfvertygelse påtvinga den en lag, som skulle förbjuda rusdryckshandteringen, utan den stora allmänheten skulle ju nu få tillfälle att visa, om den önskar eller icke önskar rusdrycksförbud. Och samma åsigt har också tagit sig form i motiveringen af en motion, som frambars inför Riksdagen år 1892, då de nykterhetsvänliga riksdagsmännen säga, att de önska förändringar i rusdryckslagstiftningen i den mån som den allmänna opinionen hinner blifva beredd derför. I slutet af betänkandet kommer naturligtvis sjelfva det viktigaste skälet, hvarför utskottet afslagit motionen. Det säges der, att utskottet erkänner "visserligen, att önskvärdt vore, det ett större inflytande än nu är fallet tillerkändes flertalets åsigt, men anser, att den af motionärerna föreslagna anordningen skulle allt för mycket afvika från de nu i kommunala angelägenheter rådande rösträttsförhållandena". I motionen säges det tydligen, att det är icke någon afvikelse från hittills varande rösträttsförhållanden, utan endast en utveckling af dessa förhållanden, hvarom det nu är fråga. "Med brännvinsförsäljningen", säger utskottet, "äro förbundna så stora intressen, och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling." Detta är naturligtvis sjelfva kärnpunkten af utskottets afstyrkande, der det talas om de ekonomiska intressena. Ty här är ju fråga om att utskottet anser, att det skulle vara farligt, om folket i allmänhet finge säga ifrån, huruvida det ville hafva rusdrycksförsäljning eller icke. Men jag får säga det, att denna fråga inverkar ganska mycket på de orepresenterade förhållanden; och det vore i sanning af största vikt, om äfven dessa finge vid ett sådant tillfälle hafva ett ord med i laget.

Som ett belysande exempel till det, som den förste talaren nämnde, att från orterna många uttalanden skett till förmån för nu ifrågavarande motion, skall jag blott be att få nämna, att cen-

Om medgifvande af s. k. lokal själfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.
(Forts.)

tralnykterhetskomitén i Södermanland, ett förbund som omfattar ett ganska stort antal ledamöter, har med särdeles värme uttalat sig för denna motion i en skrifvelse, som till mig har anländt. Vidare hafva nykterhetsvännerna i Eskilstuna, som enligt den resolution jag från dem mottagit uppgå till ett antal af 2,402 personer, i nämnda resolution på det varmaste uttalat sin anslutning till den motion, som herr Eklund med flere framburit och till hvilken motion jag härmed tager mig friheten att yrka bifall.

Herr Elowson: Den förutsättning, som ligger till grund för den af herr Eklund med flera afgifna motionen, synes mig utgå från en grundsats, hvars rättighet icke lärers gerna kunna bestridas. Atminstone har sammansatta utskottet icke bestridit rättigheten af denna grundsats. Det torde också allmänt erkännas, att en lagstiftning bör, om den skall ega något mer än juridisk giltighet och om den skall uppbäras af folkets sinne, ega sin grund uti folkets rättsmedvetande. Detta är något, som gäller om hvarje lagstiftning, men det gäller särskildt om lagstiftningen beträffande handel med spritdrycker. Den stora allmänheten skall der på ett mera närgående sätt deltaga uti tillämpningen af denna lagstiftning, och då bör också enligt mitt förmenande denna allmänhet kunna på ett mera verksamt sätt ingripa uti densamma.

Det uttalades af bevillningsutskottet vid förra årets riksdag, att det vore lämpligt, att ett större inflytande på lagstiftningen angående försäljning af bränvin inrymdes åt det stora flertalet. Denna grundsats uppställes visserligen också af det nuvarande sammansatta bevillnings- och lagutskottet, men utskottet gör icke något bruk af densamma. Utskottet drager icke ut de konsekvenser, som följdriktigt kunna härledas ur denna grundsats. Det är nu så, mine herrar, att betydelsen af de frågor, som sammanhånga med såväl tillverkningen som ock försäljningen af bränvin, under de senaste 40 åren fått en väsentligt annan karakter. I medlet af 1850-talet spelade nemligen tillverkningen och försäljningen af bränvin in på näringsfrihetens område. I våra dagar åter är det egentligen meningen med bränvinslagstiftningen att befrämja sedlighet och nykterhet. Detta har blifvit hufvudsynpunkten. Den synpunkten åter, att bränvinsbränning och bränvinsförsäljning hör inom näringsfrihetens område, har mer och mer trädt i bakgrunden.

Nu skulle man i fråga om handteringen med spritdrycker kunna uppställa två vidt skilda gränser, hvilka också kunna sägas hafva historiskt varit gifna. Den ena gränsen vore den, att full frihet vore rådande i fråga om denna handtering, att hvar och en finge tillverka bränvin och hvar och en finge försälja bränvin efter som den allmänna näringsfrihetens principer kunde medgifva. Detta kunde ju låta säga sig, om hvarje individs insigt angående de fysiologiska verkningar, som spritdryckerna utöfva, vore tillräckligt genomgående och om han tillika hade tillräckligt stark vilja att motsätta sig den frestelse, som begäret efter spritdrycker möjligen kunde framkalla. Men då så icke är förhållandet, har man uti de civiliserade staterna ansett det vara nödvändigt att införa

några restriktioner och begränsningar i afseende å handteringen med spritdrycker, och man kan ju säga, att hos oss är hela bränvinslagstiftningen, i hvad den afser både tillverkning och försäljning, ett enda stort undantag.

Den andra gränsen, som ligger långt borta, är ju att få ett fullständigt förbud icke allenast mot tillverkning och försäljning af bränvin, utan äfven mot import och transport af detsamma. Lagstiftningen hos oss står mellan dessa båda gränser och närmar sig tvifvels utan den sistnämnda gränsen, ty de fordringar, man söker tillgodose i fråga om nykterhet och sedlighet, mana att gå i denna riktning. Nu drager man sig emellertid för att följdriktigt, enligt min mening, utveckla det som redan är bestående i vårt land. Här har nu bildats en mening om att hvad man kallar *lokalt veto* skulle vara något, som af nykterhetsvännerna vore påkalladt. Men detta lokala veto är ju något, som vi redan hafva. På landsbygden användes det ganska mycket. Det är uti rätt många kommuner icke tillåtet att försälja bränvin, och det har visat sig, att tillämpningen af dylika förbud icke mött några hinder eller förorsakat några olägenheter.

Utskottet håller före, att detta kommunala veto skulle innebära en begränsning, en inskränkning af den personliga friheten. Mig synes emellertid, att utskottet genom detta resonnement skjuter betydligt öfver målet och kanske gör sig saker till en öfverdrift. Jag tror icke att man kan säga, att en person uti en kommun på landsbygden, der kommunalstämma och vederbörade myndigheter beslutit, att utskänkning af spritdrycker icke får uti kommunen förekomma, är i saknad af den personliga friheten. Jag tror icke, att denna personliga frihet kan hafva rätt att fordra, att en person skall uti den stad, der han bor, få alla sina önsknningar tillgodosedda. — En person kan t. ex. önska att på sitt bord hafva ett glas bränvin. Det kan han få, om försäljning af spritdrycker förekommer i staden; men om detta icke är fallet, är han i sin goda rätt att skaffa sig bränvin från annan ort, så länge icke transporten deraf till den kommun, der han bor, är förbjuden. — Om utskottets åsigt vore riktig, skulle man på samma sätt kunna säga, att en person laderas i sin personliga frihet, om han icke i den kommun, der han är bosatt, har tillfälle att förskaffa sig utsökta och fina viner. Om en person skulle önska att på sitt bord hafva en flaska *Lacrymæ Christi*, men icke kunde få köpa detta vin i den stad, der han bor, skulle man ju också kunna säga, att detta innebure en inskränkning i hans personliga frihet. Nej, mine herrar, detta kan man icke säga, ty han har ju frihet att köpa detta vin, der det står att finna, och så bör det också vara med öfriga spritdrycker. Det är icke fråga om att förbjuda tillverkning, försäljning, transport eller import af spritdrycker, utan det är fråga om att bereda den och den stadskommunen, der rättsmedvetandet kommit till en sådan ståndpunkt, att man inser önskvärdheten af att ingen försäljning af spritdrycker eger rum, möjlighet att införa förbud för dylik försäljning. Det finnes landtkommuner, som i betydenhet äro likställda med mindre städer.

*Om med
vande af s. k.
lokal själf-
styrelse för
kommunerna
i fråga om
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

*Om medgif-
vande af s. k.
lokal sjelf-
styrelse för
kommunerna
i fråga om
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Uti landtkommunerna, säger man, går det för sig att förbjuda utskänkning och utminuterung af spritdrycker; uti städerna skulle det möjligen också gå för sig, men det skulle der möta betydligt större svårigheter. Nu är det så, att det är den större delen af befolkningen, som deltagar uti konsumtionen af spritdrycker, och då synes det mig vara ett tillgodoseende af dess intressen, om kommunens medlemmar i allmänhet få uttala sina önskingar i fråga derom, huruvida tillfälle bör vara dem beredt att inom sin egen kommun förskaffa sig dessa spritdrycker eller icke.

Uti användningen af spritdrycker ligger en viss frestelse, och dessa drycker hafva, såsom läkarevetenskapen utrönt, icke något i alla afseenden godt inflytande på den menskliga organismen. Om man kunde sätta en dam för bruket af desamma, skulle detta således vara till nytta för befolkningen uti fysiologiskt hänseende.

Nu skulle, säger man, konflikter mellan olika intressen kunna uppstå vid en omröstning i enlighet med det föreliggande förslaget, om det möjligen skulle kunna drifvas igenom. Ja, det skulle verkligen kunna leda till konflikter mellan önskingarna hos de personer, som anse sig vara absolutister, och de som icke äro det. En absolutist, som går att deltaga uti en dylik omröstning, kan vara medveten om att utskänkningen af brännvin är till förmån för honom uti ekonomiskt hänseende och i andra afseenden icke är honom till skada, enär han sjelf afhåller sig från förtärande af rusdrycker. Tvifvels utan är förbrukningen af spritdrycker af föga eller intet gagn, kanske öfvervägande till skada. Det finnes sålunda intressen, som komma i strid med hvarandra, och det vore därför i hög grad önskligt att man såge till, om icke ett försök i den rigtning, motionären föreslagit, kunde genomföras. Jag hyser visserligen icke några stora förhoppningar om att inom den närmaste framtiden skall kunna vinna det afsedda målet, men jag är lifligt intresserad af att nykterheten i vårt land befrämjas. Den skulle också kunna höjas betydligt. Jemföra vi förbrukningen af spritdrycker i Sverige med förhållandet i vårt grannland Norge, finna vi, att förbrukningen der är betydligt lägre än i vårt eget land. Jag ser intet skäl, hvarför man icke skulle kunna minska denna förbrukning äfven i Sverige.

Jag skall be att för kammaren och till protokollet få uppläsa en resolution, som jag erhållit från min valkrets. "Karlstads för nykterhetsfrågans lyckliga lösning intresserade befolkning, som på inbjudan af nykterhetsvännernas lokalkomité — representerande något öfver 1,500 absolutister — talrikt samlats för opinionsyttning å missionshuset "Betlehem" den 11 februari 1894, uttalar sina varma sympatier för vid årets riksdag väckta verkliga nykterhetsmotioner, särskildt de tvenne s. k. massmotionerna — den ena åsyftande att befria konungens befallningshafvande från rätten att utsträcka utskänkningstiden och den andra angående lokal sjelfstyrelse — genom hvilkas antagande rika välsignelser otvifvelaktigt skulle tillskyndas familj och samhälle". — Filipstads nykterhetsvänner hafva jemväl uttalat sin "tillfredsställelse med de mått och steg, som blifvit tagna att på lagstiftningens väg söka uppnå

det mål, som enligt deras förmenande ytterst leder till vårt fosterlands båtнад“.

Den stora frågan om nykterhetens befrämjande är tvifvels utan beroende på den enskilde individens kamp och strid mot rusdryckerna, men lagstiftningen kan och bör göra något mer än hvad den hittills har gjort. Jag tror, att det vore önskvärdt, om ett försök gjordes i den rigtning, som angifves af den motion, som af det sammansatta utskottet blifvit i andra punkten af dess hemställan afstyrkt, och jag anhåller därför, herr talman, att få göra det yrkande, att kammaren behagade, med afslag å utskottets hemställan, bifalla ifrågavarande motion.

Med herr Elowson förenade sig herrar *Eriksson* i Elgered, *Göransson*, *Olsson* i Kyrkebol, *Jansson* i Djursätra, *Broström* och *Anderson* i Hasselbol.

Som ännu åtskilliga talare anmält sig för afgifvande af yttrande i förevarande ämne, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen till nästa sammanträde.

§ 11.

Anmälles och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 28, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

n:o 32, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,55 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.